

designing an Ethics Lab: a concept and framework inspired by non-use, critical design, and experiential learning

R.M. Buis
31-05-2024
Master Thesis DPM 2098
Industrial Design Engineering

Colophon

**designing an Ethics Lab:
a concept and framework inspired by non-use,
critical design, and experiential learning**

Master Thesis DPM 2098

Robbin Michelle Buis

Examination date

31st of May, 2024

Examination committee

Prof. dr. ir. G.D.S. Ludden	committee chair
Dr.ir. W. Eggink	supervisor
Dr. J. van Dijk	committee member

Educational details

Faculty of Engineering Technology
Department of Design, Production, and Management
Master Programme Industrial Design Engineering
Track Human Technology Relations

Client mentor

E. Siebrand MSc

Educational Institute

University of Twente
Drienerlolaan 5
7522 NB Enschede
The Netherlands

Client Institute

Saxion University of Applied Sciences
Handelskade 75
7417 DH Deventer
The Netherlands

Preface

I have always liked philosophy. When I got the chance to combine design and philosophy, I immediately jumped on top of it. The idea of designing an Ethics Lab seemed like an amazing opportunity to me, especially when there were so many unknowns. Carefully exploring what people wanted, what people wished for, not knowing what form the result of my thesis would take- it seemed daunting, and exciting, and like freedom. And it was. Although it ended up taking more time than I initially thought it would (I started in February 2023 and it is April 2024 as of writing this), I have enjoyed this time tremendously. I did not only do literature research and design from my comfortable chair, I also got the chance to come to an ethics symposium, and to talk to other students who had worked on adjacent topics, and to observe ethics classes in action, and to be a part of a workshop at the inauguration of dr. Steven Dorrestijn as the lector of the Ethics and Technology lectorate of Saxion, the lectorate for whom I did all this. I am extremely glad that I got to experience all of this as the capstone to my student life.

I would like to thank everyone who played a role in this entire experience. First of all, I am exceedingly grateful to my supervisor dr.ir. Wouter Eggink. He was there from the very beginning, as he was the one to suggest the Ethics Lab when I asked if he knew any possible topics for my thesis. From that point on he guided me through the entire process and provided feedback regularly. Without him, I quite literally would not have had this opportunity.

Next, I would like to thank dr. Steven Dorrestijn and Egbert Siebrand MSc. for being the primary points of contact on the Saxion side of the equation. I always felt like I could approach them for questions or help, no matter how silly the questions. This also goes for the other members of the Ethics and Technology lectorate, who always made me feel right at home when I spent my Thursdays in the lectorate room in Deventer. A special mention to Afra Willems MA. and Karin van der Heijden MA., who readily agreed to an interview when we otherwise did not have any contact in my time there.

Lastly, I would like to thank my family. They were interested in my doings and gladly listened to my explanations for hours and hours. Their feedback and thoughts were extremely helpful, and I happily credit them for the sprinkle of *je ne sais quo* scattered throughout this thesis. Without them, this thesis would have been far less interesting, both for me and for the reader.

Michelle Buis

Abstract

This thesis continues the development of the Ethics Lab of the Ethics and Technology lectorate of the Saxion University of Applied Sciences: a physical space designed to facilitate ethical reflection. The idea of creating an Ethics Lab emerged from a research project called Wijs met Techniek that looked at how ethical reflection could be better integrated into academia. At the start, the state of the Ethics Lab was that of a nebulous idea being passed back and forth between the members of the lectorate, each with their own interpretation of the identity of the lab. This made the further development of the Ethics Lab rather complex in nature, as part of the process was to identify what the Ethics and Technology lectorate was looking for in an Ethics Lab.

The research explores literature on non-use, critical design, experiential learning, and the current state of ethics education. There is resistance to ethics education from multiple directions, but there are signs that methods focusing on personal engagement, such as those from the Wijs met Techniek project, can (partially) overcome this resistance. The lectorate highly values reflection. One way to embed reflection into the design of the lab is to incorporate elements of critical sensibility. Another point of research is the interviewing of members of the lectorate on their thoughts concerning the Ethics Lab, in order to discover what the lectorate would like to see in a design of the lab. There are differences in opinion, mostly on who the target audience of the lab should be and what realistic constraints for the Ethics Lab would be. Further research is done using research-through design, in the form of various scenario concepts of the Ethics Lab that each embodied aspects of the different interpretations within the lectorate. The result is a design vision of a lab that welcomes all, no matter their familiarity with ethics, with comfortable but unusual surroundings.

The concept is substantiated by taking the conclusions from the previous work and looking how those conclusions could best be integrated into the design vision. Creating a grand yet realistic concept is done with modular design; visualising the lab is done with a 3D model and AI-impressions based on renders from the 3D model; and a three-stage framework is created and applied to structure the lab. This three-stage framework comprises (1) the physical properties and affordances of the lab, (2) the activities and experiences that can be had within the lab, and (3) the knowledge and tools that serves as intellectual foundation for the other stages. Furthermore, in order to achieve a welcoming feel to all, special note is made of accessibility and accommodating people with various levels of expertise. The first is taken into consideration during the development of the first stage of the Ethics Lab, while the latter is integrated into the second stage of the framework wholesale.

All in all, the concept of the Ethics Lab uplifts the practice-oriented methods currently used by the lectorate by providing supplies for and guidance on their use for both those inexperienced and those experienced in ethics and by providing a location tailored to their use that is accessible, inviting, and contains design elements intended to evoke critical sensibility through thematic blending.

Table of Contents

List of Figures	8
List of Tables	9
Glossary	10
1 Introduction	12
1.2. The Ethics and Technology lectorate	13
1.3. The Wijs met Techniek research project	14
1.4. The Ethics Lab so far	16
1.5. Research question(s)	19
2 Research	20
2.1. Non-use	21
2.2. Critical Design	26
2.3. Education	32
3 Visions of the Ethics Lab	44
3.1 Interviews	45
3.2. Analysis	46
3.6. Visions and conclusion	48
4 Research through scenario design	50
4.1. Requirements	51
4.2. Scenarios	52
4.3 Conclusion	61
5 The Design Details	64
5.1. Content and visual presentation	65
5.2. Theoretical background of the Ethics Lab	67
5.3. Case: exploring stage III further	71

6	Concept: the Ethics Lab	76
	Stage I. The Room	78
	Stage II. The Methods, Materials, and Installations	82
	Stage III. The Information, Tools and Templates	84
7	Evaluation	86
7.1.	Reception by the Ethics & Technology lectorate	87
7.2.	Functional requirements:	88
7.3.	Research question	91
7.4.	Conclusion	94
8	Discussion	96
8.1.	Evolution thesis over time	97
8.2.	Limitations	98
8.3.	Recommendations	98
9	Conclusion	102
10	References	104
11	Appendices	110
A.	Informed Consent Form Interviews	111
B.	Prepared Question List Interviews	113
C.	Transcription of the Interviews	115
D.	Inductive Thematic Analysis of Interviews	140
E.	Initial Cards for Roleplay Session at 75% scale	149
F.	Updated Cards from the Roleplay Card Maker Tool at 75% scale	167
G.	Informed Consent Form Roleplay Card Maker Tool Testing	171

List of Figures

- Figure 1.** First spread inside the *Wijs met Techniek* booklet.
- Figure 2.** The results of the *Wijs met Techniek* workshop using the *Tegeltjeswijsheid* method (van der Heijden, Ouwens, et al., 2023b).
- Figure 3.** Photo depicting the interactive installation about the Panopticon (Nap, 2023).
- Figure 4.** Photo depicting the interactive installation about the Cave of Plato (Schreurs, 2023).
- Figure 5.** Photo depicting the interactive installation about Panta rhei (van Dijk, 2023).
- Figure 6.** Axis dividing non-users into different groups.
- Figure 7.** Axis dividing non-users into different groups, with the groups that are not relevant greyed and crossed out.
- Figure 8.** Left: the (wrong) selection of a question in the Cave of Plato installation. Right: visuals showing one of the questions in the Cave of Plato installation with the correct answers to the side. (Schreurs, 2023).
- Figure 9.** The phases of learning according to the ELM.
- Figure 10.** Visualisation of the process employed in the Ethical Stakeholder-dialogue (TechYourFuture, 2023a)
- Figure 11.** Left: The different dimensions of technological impact as described in the Product Impact Tool (Product Impact Tool Portal: Use of the Tool, n.d.) Right: Example of the results of *Tegeltjeswijsheid* on virtual meetings (TechYourFuture, 2023a).
- Figure 12.** Visual impression of scenario 1: the *Wijs-met-Techniek* Lab. Created with Stable Diffusion.
- Figure 13.** Mock-up of scenario 1: the *Wijs-met-Techniek* Lab, depicting a whiteboard wall with the Ethical Readiness Check on the left and the *Tegeltjeswijsheid* method on the right.
- Figure 14.** Visual impression of scenario 2: the Ambience Lab. Created with Stable Diffusion.
- Figure 15.** Moodboard of scenario 2: the Ambience Lab. From left to bottom right (Citymom, 2017; Alibaba, n.d.; Kantoorspecialist, n.d.; Ali, 2021)
- Figure 16.** Moodboard of scenario 3: the Lectorate Lab. From left to bottom right: (Barnes, 2019; Displays2go, n.d.; Shaffer, 2016; Dybiona, 2023)
- Figure 17.** Left: Visual impression of scenario 3: the Lectorate Lab. Right: Visual impression of scenario 4: the Museum Lab. Both created with Stable Diffusion.
- Figure 18.** Top left: depth map. Top right: normal map. Bottom left: diffuse map. Bottom right: Stable Diffusion impression.
- Figure 19.** Two sets of cards, one with the front side up and the other with the back side up. These cards were created during the case study as a test.

- Figure 20.** Colourblind simulation view of the roleplay cards. From left to right: protanopia (no red), deutanopia (no green), tritanopia (no blue), achromatopsia (no colour), contrast loss, no change.
- Figure 21.** An impression of the central area on the ground floor of the Ethics Lab.
- Figure 22.** Top-down or bird's eye view of the 3D model showing the two floors of the Ethics Lab. On the left is the top floor; on the right is the bottom floor. The sides are approximately ten meters wide and eleven meters long.
- Figure 23.** Impression of the central area on the ground floor of the Ethics Lab, with beanbags and couches in the center and nooks to the sides.
- Figure 24.** Impression of the secluded room on the ground floor of the Ethics Lab, taken from outside looking in through the window.
- Figure 25.** Impression of the central area on the second floor. The ground floor can be seen through the opening in the middle. To the sides are a working area and in the back is room for Tegeltjeswijnshuis tiles.
- Figure 26.** Impression of the relax area on the second floor of the Ethics Lab. The opening to the ground floor can be seen, as well as beanbags in the center and windows to the right.
- Figure 27.** The roleplay card maker tool in Microsoft Powerpoint, with the focus on slide one containing the fronts of the cards.
- Figure 28.** Close-up of the new colours of the card types combined with their new patterns.
- Figure 29.** Colourblind simulation view of the updated roleplay cards. From left to right: protanopia (no red), deutanopia (no green), tritanopia (no blue), achromatopsia (no colour), contrast loss, no change.

List of Tables

- Table 1.** Types of non-use as pertaining to the Ethics Lab
- Table 2.** Matrix with design dimensions and dimensions of criticality (J. Bardzell et al., 2014)
- Table 3.** Guideline for creating critical sensibility
- Table 4.** Cave of Plato interactive set-up mock-up example of the guideline matrix
- Table 6.** Guideline for creating critical sensibility, applied to the Ethics Lab
- Table 7.** A short overview of the three stages and their purposes.
- Table 8.** Final critical sensibility guideline table of the Ethics Lab concept.
- Table 9.** A short overview of the three stages and their purposes.
- Table 10.** The materials and affordances of the Ethics Lab per practice-based method
- Table 11.** Tentative placement concerning levels of expertise audience of the various practice-oriented methods used by the E&T lectorate

Glossary

Critical Design. The design form that focuses on eliciting ideals and feelings over fitting in with mainstream products. It is more of an attitude for designers to take than a method to follow in their design process. Critical design is often contrary, humorous, and divisive. Critical design is mainly discussed in [3. CRITICAL DESIGN](#).

Critical sensibility. The stance to not take the world for granted and to keep an open mind about what one experiences. Critical design often tries to cultivate critical sensibility in those who interact with it. First mentioned along critical design in [3. CRITICAL DESIGN](#).

Ethics and Technology lectorate. The group of people associated with the Saxion University of Applied Sciences who research Ethics and Technology and try to bring the results to the professional field and education. They are led by lector Steven Dorrestijn and associate lector Anne Bonvanie. Abbreviated as E&T lectorate. First mentioned in [1. INTRODUCTION TO THE ETHICS AND TECHNOLOGY LECTORATE](#).

Ethics Lab. The Ethics Lab is a conceptual space that facilitates ethical reflection. Wijs met Techniek was the inspiration for the creation of the Ethics Lab. The exact configuration of the Ethics Lab is the main point of discussion in this thesis. First mentioned in [3. INTRODUCTION TO THE ETHICS LAB](#).

Experiential Learning. The learning theory that holds that learning is done through experience and reflection thereon. It follows the cycle of concrete experience, reflective observation, abstract conceptualisation, and active experimentation. Experiential learning methods tend to be practical in nature. Experiential learning is mainly discussed in [4. EDUCATION](#).

Non-use. The research field that investigates why people do not use certain technologies or services. Non-users range from those who do not want to be users, to those who cannot be users for reasons entirely out of their control, to those who refuse to use certain parts of a technology while still using other parts. Non-use is mainly discussed in [2. NON-USE](#).

Levels of expertise. Levels of expertise are categories from novice to expert that serve to give an overview of how familiarity with a topic works. Knowing of these levels allows one to discern the differences in experience between people. First mentioned in [8. THE DESIGN PROCESS](#).

Practice-oriented methods. Learning methods that involve a practical/hands-on element. Learners first do the practical element and reflect on it afterwards. The origin of practice-oriented methods lies in Experiential Learning.

Wijs met Techniek (English: Tech-wise or Tech-pleased). The research project that investigated the use of practice-oriented methods in ethics education. It was the inspiration for the creation of the Ethics Lab. First mentioned in **2. INTRODUCTION TO WIJS MET TECHNIEK**.

chapter 1

INTRODUCTION

This chapter serves to introduce the context of this thesis, the Ethics and Technology lectorate who wish to create an Ethics Lab, the Wijs met Techniek research project that spurred the interest in an Ethics Lab, the status of development of the Ethics Lab at the time of the start of this thesis, and the research question that drives this thesis.

1.1 Context

The idea of an Ethics Lab has been circulating for over year: a physical space that is designed to facilitate ethical reflection. Several workshops took place with experts from the Saxion University of Applied Sciences, the University of Twente, Fontys University of Applied Sciences, and Cibap Vocational College for Design (Poot et al., 2022a; Poot et al, 2022b; Dorrestijn et al, 2022) regarding the Ethics Lab. Although it has been established to an extent what the Ethics Lab should be (emotive, inclusive), what it should do (stimulate, reflect), and what effects it should cause (insight, reconsideration) (Ouwens & van der Heijden, 2022), it does not have a true purpose as of yet. The Ethics Lab is a project situated in a wide scope of issues surrounding ethics education in engineering studies of all levels. Ethics education is often experienced as limiting, boring, or unnecessary, despite it playing a rather important role in the position of design in society. Research on the topic is on-going, as are projects intended to improve the situation (Eggink et al, 2022a; Eggink et al, 2022b). The Ethics Lab is one of these projects.

The current intention for the Ethics Lab is a set-up similar to a museum with exhibits. These exhibits show modern recreations of ethics experiments and confront the user with them. The idea is that this confrontation stimulates the user to think about ethics. Three prototype installations have been created in this vein as part of Bachelor graduation projects by Madee Schreurs, Tale Nap, and Willem van Dijk.

The main issue with this set-up is that it is unclear how this set-up could be used in real life, and how effective it would be. Would students go there once, experience the exhibits, and gain ethical insights? Would they visit multiple times? Why would they want to visit? Would the Lab solely be filled with various exhibits, or does it have multiple aspects? Could it fulfil a role similar to what the Design Lab of the University of Twente does for design, where the Lab is the location to participate in the topic? Would that be desirable?

Many questions surrounding the (implementation of the) Ethics Lab have no answer as of yet. The goal of this thesis is to tackle these questions and propose a set-up for the Ethics Lab that takes these aspects into consideration. This could take the form of e.g., the lay-out of a physical lab, a guide for executing certain ethics experiments in the Lab in several contexts, a catalogue of set-up options and how to apply them, etc., depending on the results of the research.

1.2. The Ethics and Technology lectorate

The Ethics and Technology lectorate (E&T lectorate) is a lectorate of the Saxion University of Applied Sciences (Saxion, n.d.-b). The E&T lectorate looks at the ethical impact of technology, both in the creation and use of the technology. They also champion the use of practice-oriented methods and tools to reflect on ethics and the impact of technology. Examples of these include the Ethisch Paralleltraject (“Ethical Parallel Track” in English), which is a track using several other tools to help reflect ethically during the creation of new innovations from start to finish; the Ethical Readiness Check, which is a tool to determine if new technologies are ready for use based on its ethical implications; Cake Division, a method that teaches about fairness

with a cake; and the Product Impact Tool, a tool that shows the different ways people and society can be impacted by technology (Dorrestijn & Eggink, n.d.; Saxion, n.d.-a). The lectorate was also involved in Wijs met Techniek (“Tech-wise” and “Tech-pleased” in English, a play on words to relate both wisdom and happiness to technology), a research project regarding practice-oriented methods for ethical reflection in education.

The E&T lectorate is officially involved in four types of activities: research, education, activism, and consultation (Saxion, n.d.-b). Their research involves the impact of technology and corresponding ethical reflection, the development of practice-oriented methods and tools, and the use of these methods and tools in education. The education is focused on teaching ethical reflection and stimulating a ‘responsible and critical’ attitude. This is done through providing classes and using the results of their research to further the integration of ethical reflection in educational programs. The E&T lectorate contributes to public debates and activism in collaboration with other organizations. Lastly, they actively present themselves to the world as the place to go to when struggling with ethical dilemmas (Saxion, n.d.-b).

1.3. The Wijs met Techniek research project

‘Wijs met Techniek’ is a research project that ran from fall 2020 to fall 2022. It falls under the umbrella of research projects of TechYourFuture, which is a collaborative network organisation of multiple schools and universities within the Netherlands (TechYourFuture, 2023b

Leeswijzer	Inhoudsopgave
In deze publicatie beschrijven we de aanpak ‘Wijs met techniek’ die is ontwikkeld voor docenten in het mbo-, hbo- en wo-onderwijs. De aanpak bevat werkvormen voor toepassing in een les of werksessie om studenten te helpen ethisch na te denken over de impact van techniek.	Leeswijzer 4
In het eerste deel vind je informatie over de impact en ethiek van techniek.	Voorwoord 6
In het tweede deel vind je de volgende praktische werkvormen die de theorie over ethiek en techniek in kleine stukjes toegankelijk en toepasbaar maken:	Deel 1 Is het wenselijk? Dat is dé vraag! 7 De impact en ethiek van techniek 9
<ul style="list-style-type: none"> • Ethical Readiness Check • Ethische stakeholder-dialoog • Product Impact Tool • Tegeltje Wijs met techniek 	Deel 2 Praktische werkvormen 10 Ethical Readiness Check 12 Ethische Stakeholder-dialoog 15 Product Impact Tool 17 Tegeltje wijs met techniek 20
Per werkform lees je hoe ethische reflectie helpt om tot een rijker ontwerp te komen. We lichten dit toe aan de hand van voorbeelden uit de praktijk: ethische reflectie en ideeën van studenten en anderen rondom de casus van elektrische deelscooters.	Conclusie - Wijs met techniek 26 Meer weten? 27

Figure 1. First spread inside the Wijs met Techniek booklet.

a, 2023a b). TechYourFuture researches practice-oriented ways to contribute to and promote development within the technological sector and technology-focused academia. Wijs met Techniek assisted in this goal by looking at how ethical reflection on the impact of technology could be (better) incorporated into academia.

The Wijs met Techniek project was started with the underlying hypothesis that more practice-oriented methods would be more accessible and more likely to pique interest. Practice-oriented methods create an experience surrounding a topic where people are urged to participate in the experience. The idea is that this personal experience gives them a way to connect the topic to their own viewpoint and through that create a more lasting impact. Cake division, which was previously mentioned in the listing of practice-oriented methods and tools used by the E&T lectorate, is one such method (E. Siebrand, personal communication, 10 July 2023). A cake is brought to the session and must be fairly divided among all people present. This gives rise to a discussion on the fairest method to divide the cake. After all, someone could be on a diet; someone might want a larger slice; someone might be allergic; someone might have done an especially good job recently and ought to be rewarded; and so on. Once a consensus is reached, the cake is divided and consumed. The use of practice-oriented methods like this in academia on the topic of ethical reflection has seen little research so far, meaning that Wijs met Techniek entered relatively new terrain.

Figure 2. The results of the Wijs met Techniek workshop using the Tegeltjeswijsheid method (van der Heijden, Ouwens, et al., 2023b).

The Wijs met Techniek project collected, analysed, and sorted existing practice-oriented teaching methods on accessibility and suitability for use in academia on MBO/HBO/WO levels (“Vocational training”, “University of Applied Sciences”, and “University” respectively) (van der Heijden et al., 2021). This resulted in a collection of practice-oriented methods that can be used during the design and/or use of technology. All four methods provide a way to engage in ethical reflection on a topic from another angle and were selected with curricula, students, teachers, and disciplines in mind. They can be adapted to suit specific courses, modules, or studies. The methods are discussed in more detail in **2.3.II WIJS MET TECHNIEK METHODS**. An overview of the Wijs met Techniek project was made publicly available in the form of a booklet with a selection of methods (see **Figure 1**) (van der Heijden, Eggink, et al., 2023); a poster (van der Heijden, Ouwens, et al., 2023a); the outcomes of a workshop involving the method Tegeltjeswijsheid (“Wisdom on a tile” in English, named after the Dutch tradition to inscribe decorative tiles with aphorisms) (see **Figure 2**) (van der Heijden, Ouwens, et al., 2023b); and an interview with the researchers of the project concerning the topic, their approach to the project, and their wishes to continue the efforts of Wijs met Techniek in the future through developing more practice-oriented methods (van der Heijden et al., 2021). No continuation of the project is planned as of now, but the idea of an Ethics Lab did emerge from the project: a place where practice-oriented methods for ethical reflection can be practiced, supported, and researched.

1.4. The Ethics Lab so far

The Ethics Lab is intended to be a place where ethics can be explored in a practical and accessible manner, open to those interested in its contents. It currently does not exist as more than a dream for the future. The first meetings regarding its conception took place in early 2022 (Dorrestijn et al., 2022; Jeroense, 2022; Poot et al., 2022; van der Heijden et al., 2022; van der Heijden & Ouwens, 2022).

The main inspiration for the Ethics Lab came from the researchers who had been contributing to the Wijs met Techniek project, as well as others enthusiastic about the idea. This group included teachers from teaching institutes Cibap, Saxion, University of Twente, and Fontys, as well as an independent designer. The initial idea of the Lab went no further than a lab where ethics can be practised in a hands-on manner (Poot et al., 2022). Over the next few months, the group involved slunk until mainly the E&T lectorate of Saxion remained.

At this point, the Ethics Lab was vaguely envisioned as a physical lab with several workshops and/or practice-oriented methods with an expositional part that would showcase the lab’s ethical and technological identity (Jeroense, 2022). The exact purpose, the way it would accomplish this, and for whom it was intended remained open to multiple interpretations. Different ideas of what the lab should be floated around within the group involved in its conception.

Circumstances shifted the focus to areas of the Ethics Lab that could be explored by students. A graduation project proposal for Creative Technology bachelor students of the University of Twente was created in June 2022 (Dorrestijn, 2022). Three students spent ten weeks each on creating independent set-ups that would each present a classic ethical theory

Figure 3. Photo depicting the interactive installation about the Panopticon (Nap, 2023).

or dilemma in a practical manner. The Panopticon, Cave of Plato, and Panta Rhei are represented in their set-ups (Nap, 2023; Schreurs, 2023; van Dijk, 2023).

The Panopticon is a conceptual circular prison in which one singular guard can keep watch over all prisoners. The guard always has full visibility of the prisoners, while the prisoners cannot see the guard. This set-up makes it impossible for prisoners to tell when they are being watched by the guard and eradicates any sort of privacy. According to the theory, this threat of being watched at any time cows prisoners into behaving (Nap, 2023). The installation by Nap recreates the Panopticon with the box shown in **Figure 3**. The individual inside the installation can watch faux livestreams of unsecured cameras by asking for one of the views.

The Cave of Plato is an allegory to explain how humankind perceives reality. As the story goes, a few prisoners have been shackled in a cave for their entire life, staring at shadows cast on a wall. After great exertion and persistence, one of them frees themselves and discovers the world outside the cave: the shadows they had seen in the cave for their whole life were only a reflection of everything that happened outside. Elated, they return to the others and try to convince them to free themselves too, that there is more to the world than they know. However, convinced as the others are that they already know the truth and unwilling to exert the effort, the others stay where they are. The prisoner is unable to persuade the others that the shadows in the cave are a mere reflection of reality (Schreurs, 2023). The installation mimics the shape of a cave, as seen in **Figure 4**, and shows the user the hidden truth about Egypt. It does so through asking leading questions about various Egyptian topics. The correct answers are visible just out of eye view, but distracted as they are by the questions and pictures, the

Figure 4. Photo depicting the interactive installation about the Cave of Plato (Schreurs, 2023).

users do not realise this. The presence of the correct answers is revealed at the end, along with a nudge to keep an eye out for distractions.

Panta rheo, or constant flux, is a dilemma about change. The originator of the dilemma, Heraclitus, famously said that it is impossible to step into the same river twice. The water you touch on the first go has flowed downstream once you step into the water again. Stretching this idea, the only thing that remains constant is the existence of change. The installation visualises this with multiple robotic arms that move independently, explicitly not according

Figure 5. Photo depicting the installation about Panta rheo (van Dijk, 2023).

to a pattern. All photos taken of the installation will have the arms in a different position from each other, one of which is **Figure 5**.

The intention behind the request for interactive installations was to have these set-ups serve as hands-on exposition for the Ethics Lab, similar to what might be found in a museum. The resulting prototypes of the graduation projects were tested for suitability in how they were received by various groups of people. General opinion was positive in that the prototypes were deemed very suitable for creating a reflective mindset and that it helped start substantive discussions. One minor setback was that the prototypes, being prototypes, were not wholly suitable for use due to being vulnerable to damage, not being fully responsive, and being difficult to store away. A possibly larger setback was that it was not clear how these installations could be used with larger groups (Panopticon and Cave of Plato installations) or that it would be too abstract and not interactive enough (Panta rhei installation). The prototypes are currently stored at the Saxion location in Deventer.

1.5. Research question(s)

The aim of this thesis is to better define the Ethics Lab and to create a stepping stone for further development of the Ethics Lab by the E&T lectorate. Elements that are to be considered in the definition of the Ethics Lab are its purpose, its target group, its execution, its compatibility with and contribution to the existing academical ecosystem, and its compatibility with already devised attributes, i.e. the type of set-ups created by the Creative Technology students.

This results in the following research question:

What purpose can the Ethics Lab contribute to the Ethics and Technology lectorate in a way that is compatible with the existing academical ecosystem, embeds encouragement of reflection into the lab, and considers the needs of both the target group and relevant non-users?

With sub questions:

1. **How** can the current state of ethics education and experiential learning be accommodated for in the Ethics Lab, in a way that the Ethics Lab will be compatible with the existing academical system?
2. **What** types of non-use can be considered relevant to the Ethics Lab and how can their needs be considered?
3. **In** what manner can critical design contribute to the creation of an environment for the Ethics Lab that encourages reflection?
4. **How** do the members of the Ethics and Technology lectorate envision the purpose, use of interactive installations, and target group of the Ethics Lab?

chapter 2

RESEARCH

One of the first things that was done was literature research, along with getting to know the E&T lectorate and familiarising with the context surrounding their dreams of an Ethics Lab. When designing something new, it helps to be able to draw on background knowledge relevant to the matter at hand. Literature research and familiarising with the lectorate were two ways to gain insight into potential avenues for designing the Ethics Lab. The resulting information in this chapter is split into three sections: non-use, critical design, and education.

Non-use. Studies into non-use look at why and how (groups of) people do not use certain products, services, technologies, or similar, or use them in unintended ways (Baumer et al., 2015). Knowledge from this area of study could shed light on what groups of people the lab might not appeal to and why, as well as how the lab could become more accessible to these groups if desired.

Critical Design. Critical design is a design method based on critical theory. The idea behind it is the creation of products that provoke and encourage reflection, rather than products that fulfil a need (S. Bardzell et al., 2012). Critical design is of interest to the Ethics Lab because of its inherent embedding of the value of reflection into a design, when reflection is an important element of the Ethics Lab. Knowledge from this area of study could provide inspiration on how to encourage reflection with the design of the Ethics Lab.

Education. Education is an intrinsic part of the background of the Ethics Lab. It is split in two areas: current state of ethics education and experiential learning. The first looks at how ethics are taught in academics in general and how the E&T lectorate teaches ethics. The second dives into the theoretical background of practice-oriented methods and the methods used by the E&T lectorate. Knowledge from these areas could help decide how to incorporate the Ethics Lab into the existing academical system.

2.1. Non-use

This subchapter starts with a general introduction to non-use, followed by a dive into the different ways non-users are categorised. This categorisation is then applied to the Ethics Lab in the next section, and the subchapter ends with a conclusion.

I. A general introduction to non-use

When new technologies sweep society, those who do not adopt them are often ridiculed as being ‘behind the times’ and ‘old-fashioned’. The word luddite is often used to indicate those who refuse to adapt to the future. This is, after all, where luddites got their name: from the Luddites who staunchly opposed the use of machinery that made work easier and faster, back in 19th century Britain (Linton, 1992). Their reasons for this opposition were considered trivial and inconsequential in the face of the annoyance and damages they caused by destroying machinery. That these reasons concerned the rising unemployment and lowering of wages during an economic crisis was unimportant, nor did it matter that other forms of protest were not listened to by those in charge. The Luddites’ refusal to accept the new technology was not because they hated the new technology and what it could do; it was because the machinery was used to oppress them by those in power. Their choice was between violent protests and starvation; and now, all these years later, all they are remembered for is being too ignorant to accept the benefits of technological advancement (Linton, 1992).

Albeit extreme, this piece of history illustrates why looking into non-use can lead to understandings that cannot be found purely by researching why people do use technology. It can shine light on relevant issues that would otherwise not be considered, but which do influence the impact of new technologies on society.

The field of non-use originates from Human-Computer Interaction, which highly values user analysis. User analysis mostly focuses on the characteristics that make people want to use technologies. Research into non-use picks up where user analysis stops and actively delves into the spectrum between users and non-users. This area is considered a spectrum rather than a dividing line because it is difficult to draw the line between use and non-use (Baumer et al., 2015; Kline, 2003; Loder, 2014; Wyatt, 2003). How often does an individual need to use a technology to be considered a user (Wyatt, 2003)? An individual who uses a technology once before never touching it again has a very different experience than the individual who uses that same technology every day.

II. Categorisation of non-use

Because of the spectrum between use and non-use, non-users are often grouped in research. These groups exist on the axes cannot-want not and have used-never used. The groups are shown along these axis in **Figure 6**. Approaches regarding these groups of non-users differ in purposes and execution, from wishing to recruit users from the want-not groups or providing access to the never-used groups to using groups as an information source to improve new technology. Those mostly in the area of want-not are the active resisters, the disenchanted, the disinterested, the lagging adopters, and the rejecters (Satchell & Dourish, 2009; Wyatt, 2003):

1. **(Active) resisters** are those who put up (active) resistance because of their concerns with the technology, whether by protesting or avoidance of the technology. It could be that the technology itself is not the problem, but the social changes that accompany it. In this, active resisters can be indicative of greater concerns in society even though those concerns do not stop others from using the technology. Taking a look at the concerns can turn non-users into users and users into more enthusiastic users.
2. Some of those who avoid new technologies or only reluctantly use them are the **disenchanted**. They have a nostalgic view of the world before and do not particularly wish to change their practices. Although the good old times they wish to return to are often just as flawed as their current situation, disenchantment can provide information about how society feels about sociotechnological changes.
3. For the **disinterested**, a technology simply is not relevant. Interest in a technology from a research point of view does not mean that there will be interest from a consumer point of view, and vice versa. A researcher may be over the moon because of an advancement in nanorobot technology, but a farmer who will never touch a nanorobot, let alone use it, might muster up a ‘well, good for them’ response at most.
4. **Lagging adopters** are those who currently have no desire to use the technology, but who will pick it up once its use has become more widespread in society. In the curve of technology adoptions, they fall on the right side of the peak.
5. The last group in the want-not area is the **rejecters**. They used to be users but have voluntarily chosen to stop using it. This could be for a myriad of reasons, e.g., finding a cheaper alternative to a product.

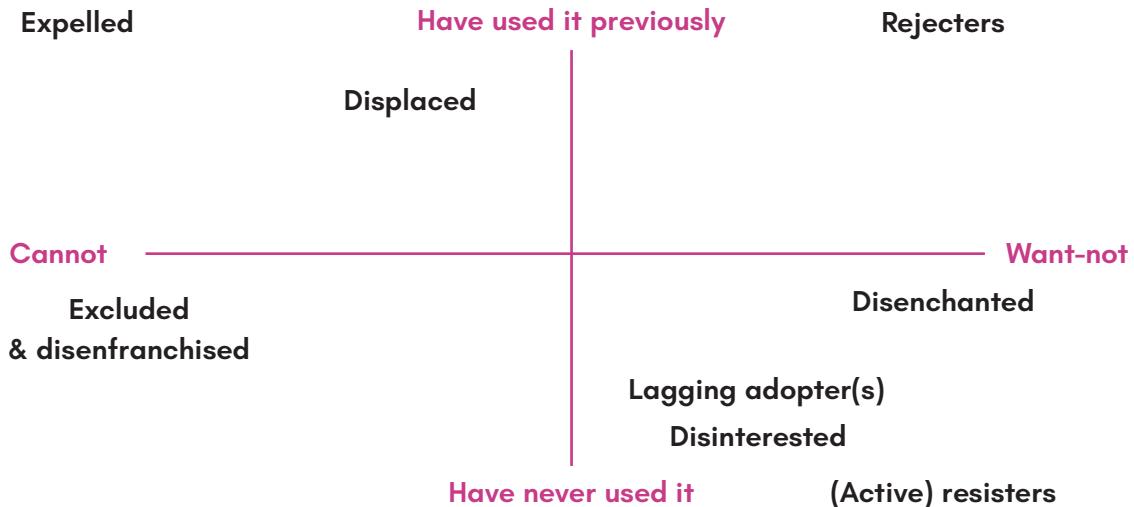

Figure 6. Axis dividing non-users into different groups.

Those mostly on the cannot side of the spectrum are the displaced, the excluded & the disenfranchised, and the expelled (Satchell & Dourish, 2009; Wyatt, 2003). For all sorts of reasons, people can be deprived of the use of a technology:

6. **The displaced** access technologies through others, rather than using them themselves. This raises questions on what qualifies someone as a user of a technology, as the displaced only have second-hand access. An example would be someone sending a .stl file to their friend who will 3D-print the file for them.

7. **The excluded and the disenfranchised.** This be on a geographical basis, with a split between Western and not Western countries; it can be based on race, gender, sexuality, income, infrastructure, background, age, ability, health, and so on. Technologies are often aimed at a narrow target group and those outside the target group have to make do (or not). Environmental responsibility often comes with a price tag, for example, with environmentally friendly technology being more expensive than other technology. The exclusion experienced by these groups can be intended or unintended on the part of the designers.

8. **The expelled** used to be users but were forced through external circumstances to quit. Perhaps the product is no longer sold in their location, or the product no longer receives updates and becomes too outdated to use.

III. Non-user categorisation and the Ethics Lab

The categorisation is used to identify the types of non-users who are relevant to the Ethics Lab, what their possible interests are, and how (and how much) they can and should be considered during the design process. Without a settled purpose, target group, and design direction it is not yet possible to find the exact specifications of the types of non-users as they pertain to the Ethics Lab. Instead, an approach based on relevancy and reasonability is used to select the groups that are considered in this thesis. For example, if one does not make use of the Ethics Lab because they are unaware of its existence, making them aware might cause them to use the lab in the future. Another person might oppose the use of the lab due to a belief that

ethics cannot be taught well through hands-on activities. No number of changes that would keep the identity of the lab would satisfy them, unless they abandon that belief. This, however, is not a reasonable thing to pre-emptively consider during the design process. In these cases, the issues of the first person would be considered relevant and reasonable, while those of the second person would not be.

(Active) resistance

(Active) resisters are those who would protest the Ethics Lab or actively try to avoid it. They have made the decision, in advance, that they do not like the Ethics Lab. Their reasons for this can vary greatly. Perhaps they have had bad experiences with ethics education, or they think the money for the lab could be better spent elsewhere, or they dislike the execution of the Ethics Lab, or something else. These concerns would likely become apparent before the lab has become usable. This type is relevant, because it can show concerns other people might share (albeit not enough to avoid the Ethics Lab).

Disenchanted

The disenchanted are those who prefer the current situation over having the Ethics Lab available. Examples include those who think the current methods are more than enough to teach ethics properly and those who might take offence at the idea of using hands-on methods to teach ethics. This type could be relevant but is likely not to be. This is because change in general tends to be the issue for this type, rather than what the change is.

Disinterested

The Ethics Lab simply is not relevant for the disinterested. These are shop owners in Groningen who see a post on social media about the Ethics Lab and scroll further, and accountants in Amsterdam who do not know about the Ethics Lab and who would not be interested either if they did know, and tourists from Germany who are here to enjoy their holidays. Trying to appeal to this group is untenable; the disinterested are not relevant.

Displaced

The displaced are those who only experience the Ethics Lab second-hand. Examples are those who experience it digitally, through for example video calling on a laptop. This type is relevant, though not in the same way as other types. Second-hand use can be considered a sort of use an sich. As such, rather than turning the displaced into more standard users, second-hand use can be made more accessible and add value to the Ethics Lab that way.

Excluded & disenfranchised

The excluded and disenfranchised are those who do not have access to the Ethics Lab and in turn cannot make use of it. Examples include those who would have interest but do not know the lab exists or where it is, but also those who cannot physically go to the lab or those who cannot understand the languages used. This type is relevant, as choices that exclude groups of people should be carefully thought over.

Expelled, lagging adopters, and rejecters

These groups have one thing in common: they only start appearing after the Ethics Lab has been realised and visited by people. Predicting their issues and finding ways to solve these issues satisfactorily involves too much guesswork. This makes all of them irrelevant at this moment in time. A short explanation of who these groups would be: the expelled are those who have used the Ethics Lab before, but involuntarily cannot do so any longer. An example could be when someone can no longer afford to travel to the Ethics Lab. Lagging adopters are those who initially do not make use of the Ethics Lab but start doing so when it has become a commonly used lab. An example would be when someone decides to 'see what the fuss is about' after hearing it mentioned more and more often. Rejecters are those who have been to the Ethics Lab and used it, before choosing not to anymore. An example could be those who feel like they have experienced all that the lab has to offer.

IV. Conclusion

Looking into the non-users of a technology can surface issues and concerns that would otherwise not be found despite their relevancy. The types of non-users relevant to the Ethics Lab are the (active) resisters, the disenchanted, the displaced, and the excluded & disenfranchised. An overview of this is shown in **Table 1** and **Figure 7**. Their exact relation to the Ethics Lab depends on the direction of the design. Once that has been decided, the types of non-users can be detailed and examined for topics that should be considered during the design process.

Table 1. *Types of non-use as pertaining to the Ethics Lab*

Types	Yes/No
(Active) resisters People who made the decision, in advance, that they do not like the Ethics Lab Example: those with bad experiences with ethics education in the past	yes
Disenchanted People who prefer the current situation over having an Ethics Lab. Example: those who value the current way of education and think the Ethics Lab will detract from it	yes, if they have a reason other than disliking change
Disinterested People who have no relation to the Ethics Lab and are not interested in having one. Example: tourists from Germany on holiday in the Netherlands	no

Displaced yes

People who use the Ethics Lab second-hand.

Example: those who video call to be present at the Ethics Lab

Excluded & disenfranchised yes

People who cannot make use of the Ethics Lab, even if they wish to do so.

Example: those who require (lacking) amenities for disability reasons

Expelled, lagging adopters, and rejecters no

People who have quit the use of the Ethics Lab voluntarily or involuntarily, or those who start visiting once it is no longer new. These groups all appear after the Ethics Lab has been realised.

Example: those who cannot afford to travel to the Ethics Lab anymore

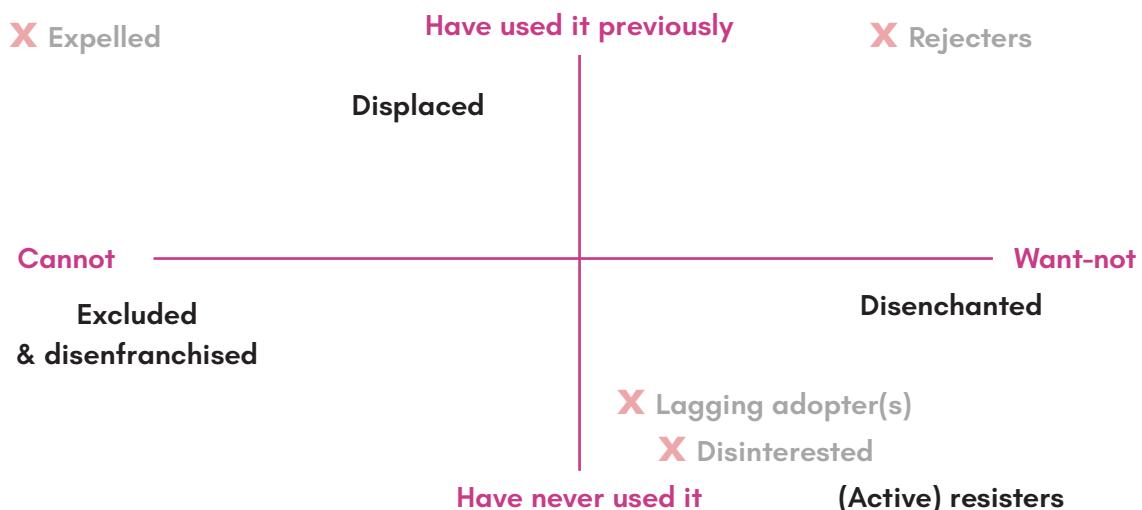

Figure 7. Axis dividing non-users into different groups, with the groups that are not relevant greyed and crossed out.

2.2. Critical Design

This subchapter is built up as follows: first, a general introduction to critical design and the difficulties inherent to creating critical design. This is followed by a section on attempts that have been made to ease these difficulties. The third section is about a guideline matrix for critical sensibility synthesized from the theory of the previous section, and the subchapter ends with a conclusion.

I. Critical design and its difficulties

The name critical design was first coined in the 2000s by Anthony Dunne and Fiona Raby, to give a name to a way of design that had existed without one for a while. They placed it under the umbrella of Conceptual Design as one of several forms of design (Dunne & Raby, 2013). Critical design divorces design from global capitalism and commerce, which creates a freedom to design in ways not possible when needed to conform to the market. Used like this, design languages can be used to provoke, ask questions, and inspire. As the name suggests, conceptual design works with concepts and ideas. Expressing ideals through exploring ideas and concepts is at the heart of conceptual design (Dunne & Raby, 2013).

What separates critical design from the other forms of conceptual design is that it explicitly challenges the status quo and consumer culture. It is positioned closer to industrial practice than other forms of conceptual design. Dunne and Raby explicitly call for industrial design to use its positioning within consumer culture to provoke the imagination of users (Dunne & Raby, 2001). The goal is to cultivate a **critical sensibility** in people, to not take things for granted and to keep an open mind. Critical design uses design language to do so. In a sense, critical design is an ethical stance for designers wherein they go against the grain and call out capitalist ideology (J. Bardzell & Bardzell, 2013).

Because it is more of an attitude than a method, there is little guidance on how to execute or evaluate critical design. Researchers have since been trying to define critical design more. Bardzell & Bardzell use critical theory and metacriticism to expand on the meaning of 'critical' in critical design (J. Bardzell & Bardzell, 2013). This would then make it easier to narrow down when a design can be considered critical. In another paper, Bardzell et al examine why executing critical design is so difficult (S. Bardzell et al., 2012). They point to similarities with critical theory, where methods are often considered too scientific or too susceptible to the promotion of an ideology. As a result, critical design has always focused on the final product and what feelings it evokes, rather than how to get there.

"Critical Design uses speculative design proposals to challenge narrow assumptions, preconceptions and givens about the role products play in everyday life. It is more of an attitude than anything else, a position rather than a method. There are many people doing this who have never heard of the term critical design and who have their own way of describing what they do. Naming it Critical Design is simply a useful way of making this activity more visible and subject to discussion and debate

(Dunne & Raby, n.d.)."

The reason why critical design remains difficult to execute and evaluate, despite attempts to define them more, is that a negative feedback loop exists between theory and designs (Ferri et al., 2014). Building a canon to work off requires proper examples that are underpinned by theory, but creating the theory in the first place only happens when there are proper examples to be analysed. Or, in terms of critical design, it is difficult to evaluate critical designs when experts disagree on what designs can be considered critical; because it is so difficult to eval-

uate them it is difficult to draw conclusions that can be taken up in a canon; because there is no canon it is difficult to create a guideline for creating critical designs that experts agree with; and because it is difficult to create a guideline that is accepted in the community, experts disagree on what constitutes a critical design.

II. Attempts to make critical design easier

Despite this negative feedback loop and the likely disagreement of others, Ferri et al. attempt to find commonalities in nine examples of what they consider critical design (Ferri et al., 2014). These commonalities can then be used to categorise different ways a design can be critical. Adhering to a category could theoretically help designers create new critical designs. The commonalities found can be summarised as follows in four “aspects of design criticality” (Ferri et al., 2014):

1. **Thematic blending.** Creating an unconventional juxtaposition of themes in a design.

People learn to associate things with their environment; a swing is on the playground; a dentist's chair in the dentist's room; skis in snowy mountains. Placing a swing in the dentist's room, a dentist's chair in snowy mountains, or skis on a playground catches the eye and upsets expectations through blending themes.

2. **Semantic shifts.** Contrasting humanity and artificiality. Matter can go from human

to non-human upon separation from the body, then to artificial when it is used in a craft, and then to non-artificial when people give it a personal meaning (Ferri et al., 2014). An example is losing a finger in an accident; crafting jewellery from one of the bones; and then gifting that jewellery to a partner.

3. **Social transgression.** Using design to stage social conflict regarding appropriate

actions within a social situation. An example of design disciplining how people act through leveraging social norms is a digital screen next to a road that prominently displays how fast a car drives, complete with sad emoji and red text, visible for both the driver of the car and the cars behind it.

4. **Body modification.** Challenging conceptions of humanity's limits. Prosthetics (attempt

to) replace or amplify existing capabilities of our bodies. A design could go a step further and add new capabilities: controlling software and hardware with our brains; tooth implants with bone conducting audio; bionic limbs that can jump multiple meters high. These ideas can feel eerie because they test the boundaries of who we are as humans (Ferri et al., 2014).

Bardzell et al have also looked at evaluating critical design. In their eyes, many aspects to look at when analysing critical designs have been identified before, but are not very suitable for practical use (J. Bardzell et al., 2014). Instead, they propose this approach: first, identify what you wish to analyse. This can be a part of a design, a whole product, or a line of products, for example. Next, contrast the chosen unit with conventions surrounding its typical use. Classification is an expert judgement from the user; it depends wholly on the situation. Lastly, figure out what aspects of the unit specifically are critical and formulate them clearly. The approach can have multiple back-and-forths between the steps.

Table 2. Matrix with design dimensions and dimensions of criticality (J. Bardzell et al., 2014)

	Changing perspective	Proposals for change	Enhancing appreciation	Encouraging reflectiveness
Topic				
Purpose				
Functionality				
Interactivity				
Aesthetical form				
Materiality				

The last step is the most difficult due to it touching upon the as-said difficult to characterise criticality. The authors propose the use of a matrix as support for identifying why an aspect is critical. The matrix has six so-called design dimensions on one axis and four dimensions of criticality on the other axis (J. Bardzell et al., 2014). The matrix has been recreated in **Table 3**.

The six design dimensions are as follows: **topic**, what domain of society is it intended for?; **purpose**, what is the purpose within the domain?; **functionality**, with what functions does it achieve its purpose?; **interactivity**, with what input/output does the human interact with its functions?; **form**, how is it styled?; and lastly, **materiality**, with what physical materials is it made (J. Bardzell et al., 2014)?

The four dimensions of criticality are **changing perspective**, in as much that it expresses a new point of view for people to think about; **proposals for change**, when it presents another, plausible, way of being; **enhancing appreciation**, when it contributes to the user's awareness of a complex situation; and **reflectiveness**, when it encourages a user to reflect or when it expresses itself as a reflection of what makes it different from the norm (J. Bardzell et al., 2014).

III. A guideline matrix for creating critical sensibility

Critical design is a way to embed critical sensibility into the Ethics Lab itself through its design. This is valuable because it serves to lighten the load and support those who wish to take a leading role in activities within the lab, but who have trouble conveying critical sensibility unto others. The two evaluation frameworks at the end of the previous stage are synthesised into one guideline. Due to the disagreements on what exactly constitutes critical design it cannot be considered the end all be all, but it should at least give the right direction. This is sufficient, as the Ethics Lab has no need to be 'qualified' as critical design; critical design in this case is the middleman between the Ethics Lab and critical sensibility.

Table 3. Guideline for creating critical sensibility

Why make it critical?	How should the design be made critical?			
	Thematic blending	Semantic shifts	Social transgression	Body modification
What part should be critical?	Topic			
	Purpose			
	Functionality			
	Interactivity			
	Aesthetical form			
	Materiality			

The guiding framework in **Table 4** is split up into ‘what’, ‘why’, and ‘how’. ‘What’ refers to the six design dimensions. The ‘what’ here means ‘what part of the design should be critical’. Next, ‘why’ refers to the four dimensions of criticality. The why is the reason behind making a critical design, what it is supposed to achieve. ‘How’ refers to the four aspects of design criticality’. These are ways to achieve the dimensions of criticality in the design dimensions, or in plain language, how the design can become critical. This is not a ruleset, merely a tool that serves as guidance during ideation. It can also be used during evaluation to identify possible critical features of a design.

The guideline can also be used as a shortcut for evaluating critical designs with the evaluation tactics of Ferri et al and Bradzell et al. As example, an evaluation of the Cave of Plato interactive set-up made by Schreurs, which one might remember from **1.4. THE ETHICS LAB SO FAR**, could look like **Table 5**.

The goal of the Cave of Plato installation is to change the perspective of the user on the identity of Egypt and to get them to reflect on how vulnerable they are to propaganda. It attempts to do so through asking questions on how well Egypt does in various areas, such as tourism, economy, and women’s rights in a happy, positive manner, only to confront the user with the true, negative internal news from Egypt. In this it juxtaposes how Egypt presents itself to foreigners with how Egyptian citizens live. The set-up doubles down on this juxtaposition through its interactivity.

Its design encourages the user to only look at one area of the cave while answering the questions, while displaying the real answers to the questions on another area. It reveals this detail at the very end, after the user has been confronted by the other side of Egypt. In a sense, it communicates to the user ‘you’ve been blind to propaganda in your daily life, and now you’re

Table 4. Cave of Plato interactive set-up mock-up example of the guideline matrix

Why make it critical? to change perspective/ to propose change/ to enhance appreciation/ to encourage reflectiveness	How should the design be made critical?			
	Thematic blending	Semantic shifts	Social transgression	Body modification
What part should be critical?	Topic	X		
	Purpose			
	Functionality			
	Interactivity	X		
	Aesthetical form			
	Materiality			

blind enough to not even notice when the answers are literally shown to you'. **Figure 8** shows examples of the experience in the Cave of Plato installation.

As the Cave of Plato was not explicitly intended to be critical design, it is questionable if it qualifies. It could be argued that the installation is not much of an 'everyday' item and would fit in better in art galleries or museums, and that it should thus be considered art instead, if anything. However, with the guidelines as evaluation point, it can be said that it has at least some design features that encourage critical sensibility.

The matrix can also be used to add to ideas. Taking the Cave of Plato installation as example again, it can be noted that it has a strong message that it communicates with thematic

Figure 8. Left: the (wrong) selection of a question in the Cave of Plato installation. Right: visuals showing one of the questions in the Cave of Plato installation with the correct answers to the side. (Schreurs, 2023).

blending. Straying from this could muddle the waters, so the goal is to strengthen its current message with thematic blending once more. An option could be to use aesthetical form to make the set-up look even more like a cave than it already does. This creates a contrast between indoors and outdoors, manmade and nature. The contrast can then be doubled down upon by using materiality to make it extraordinarily comfortable inside the cave. If the installation is comfortable, it takes more effort to stand up and leave the Cave, which makes this addition work as a callback to the story of the Cave itself as well.

IV. Conclusion

Critical design is a design research field that focuses on making people think and reflect on both themselves and the world around them. It aims to cultivate a critical sensibility through design. Having critical sensibility embedded into the design of the Ethics Lab can support its users in keeping an open mind. Critical design does not have a design method and there is much debate on what makes a design critical. However, research has been done into ways to evaluate this criticality. Two of these ways have been combined in a framework for the Ethics Lab that can guide inspiration during ideation or help evaluate designs afterwards. Depending on what form the Ethics Lab takes, this framework will be suitable for use during the design process of one or more aspects of the Ethics Lab.

2.3. Education

This subchapter is split up into two sections concerning education: the current state of ethics education, and the theory behind practice-oriented methods, namely experiential learning. Each of these aspects will be examined individually. The sections are built up as follows: first, general theory about the topic; next, then what the E&T lectorate currently does regarding the topic, and the sections are ended with a conclusion on how the newfound information can be applied to the Ethics Lab.

I. Current state of ethics education (in engineering)

Currently, ethical reflection on the impact of technology is taught insufficiently in academia on MBO/HBO/WO levels (“Vocational training”, “University of Applied Sciences”, and “University” respectively). This was the reason behind the creation of the Wijs met Techniek research project, and indirectly also for the creation of the bachelor thesis assignments that led to the interactive installation prototypes for the Ethics Lab (Dorrestijn, 2022; TechYourFuture, 2023b). The E&T lectorate is highly involved in the matter and works with other organisations and individuals to lessen the severity of the issue (Saxion, n.d.-b). The push for practice-oriented methods and the desire for an Ethics Lab to practice them in originates from here. Other schools and universities have also been looking to improve the methods they use to teach ethics to non-philosophers (Nederlandse Vereniging voor Bio-ethiek, 2015).

Ethics in technical studies

As the E&T lectorate not only focuses on ethics but the impact of technology as well, the research in this section focuses on ethics education in technical studies. Ethics education

in technical studies is considered important in European universities overall nowadays (van Dijk, 2023). This is a recent change: exact sciences, and thus also technology, were considered morally neutral for the majority of their existence (Martin et al., 2021). Being morally neutral meant that the engineers making the technology were considered to have no hand in the ethical impact of the technology, and they thus did not need ethics in their curriculum. Doubts in the morally neutral status of technology appeared in the middle of last century, and ethics as an academic subject in engineering started cropping up in the 1970's. However, these doubts do not mean that the morally neutral viewpoint was dead; many people still hold to it, with the famous 'guns do not kill people; people kill people' slogan used during gun control debates in the United States of America as just an example (Henigan, 2016). The sentiments remain in engineering as well, to the point that ethics are still not considered to be on the same level of importance as other courses by more than a few (Barry & Herkert, 2014; Nap, 2023). Ethics are considered something that should not be taught in educational settings, but should instead be taught by family or learnt through personal experiences (Schreurs, 2023). This disregard for ethics in education is not helped by the methods used for ethical review, which often posit themselves as a method to monitor ethical implications after the work has been completed. This causes ethics to be experienced as a (perhaps unneeded) control mechanism that inhibits design processes, which only furthers the disregard for ethics education.

Aside from ethical review methods fitting ill into the processes, the classic ethics education methods seem ill-suited to connecting with students (Nap, 2023; van Dijk, 2023). The classic methods favour teaching about what ethics are and how to recognise situations with ethical dilemmas, rather than developing students' own ethical decision-making skills. Moreover, the implementation of the ethics courses are often unsystematic, engineering teachers can have difficulty teaching the courses, and assessment methods for grading are often vague (Keefer et al., 2014; Polmear et al., 2019). Because of this, ethical reflection and courses like it are often considered boring and given the bare minimum of attention by many students (Borrett et al., 2017; Lim et al., 2021). Combined with the glorification of technical knowledge over social knowledge in engineering culture, this leads to a situation where students do not connect with ethical education and have little wish to do so as well (Nap, 2023).

Approaches that have found more success are those that create more personal engagement. Perhaps accidentally mirroring the wishes of those who think learning ethics is the realm of personal experience, ethics education involving hands-on activities or other ways of personal engagement with the topics seem to be received better (Schreurs, 2023).

Ethics education: regarding the E&T lectorate

The Ethics Lab will be situated in the influence sphere of the E&T lectorate. As such, other than the general state of ethics education, the state of ethics education as experienced and executed by the E&T lectorate is highly relevant to the Ethics Lab as well. For this reason, two occasions of the E&T lectorate in an ethics education context were examined as examples of what the E&T lectorate does regarding the topic.

Guest lecture for the Safety and Security minor

On 13th June 2023, teacher/researcher Egbert Siebrand of the E&T Lectorate held a guest lecture for ten students of a Safety and Security minor. The guest lecture was held in the

Thuisbasis voor Centrum van Veiligheid en Digitalisering (in English, Homebase for the Centre of Safety and Digitalisation) in Apeldoorn from half past two until half past four. The purpose of this lecture was to instil a sense of ethical consideration in the students that they would use during the final project of their minor. The students participating in the minor came from broadly varying studies, including among others law, archaeology, and integral safety science. During this lecture, Willem van Dijk also tested his prototype for his bachelor's thesis (van Dijk, 2023).

The guest lecture began with an introduction of all people present. Siebrand then presented an introduction on ethics, focusing on the ethics surrounding artificial intelligence. The recent popularity of ChatGPT and other artificial intelligence was referred to regularly during explanations. The lecture continued until a break of ten minutes, in which van Dijk tested his prototype with the students. After the break, the lecture continued with an example method to analyse ethical pros and cons. This method was then repeated in an interactive manner with the students with a topic related to their minor.

The following is a personal interpretation of the experience. The 13th of June was a warm day and the lecture was held during the afternoon. Despite the relatively cool room, it clearly impacted the energy and enthusiasm of the students. They showed languid behaviour before Siebrand and van Dijk arrived. From the start their attitude towards the lecture was cautiously to moderately interested, but at no point enthusiastic. Gradually their energy and interest dropped, until at the end where they had to interact with Siebrand for the ethical analysis method they did not volunteer answers and had to be individually called out. However, it was notable that their interest and enthusiasm sharply rose whenever the topic turned to subjects they liked or subjects that were immediately relevant to their minor project. One remark just after the break was along the following lines: the idea of ethics was fairly interesting, but the lexicon used was too academic to follow. The student said they could not keep track of what was meant, lost interest, and stopped paying attention. As such, they asked if the rest of the lecture could be done with less difficult words. The sentiment seemed fairly representative of the entire group of students. This was just before the lecture started on the interactive example analysis method.

The conclusions drawn from this are that the students were not particularly looking forward to the guest lecture, but they were willing to give it a try. The academic parts of the lecture were too abstract for them to follow, but they were interested in the parts that were familiar or relevant to them. The interactive method came too late to catch their attention, as they had mentally checked out of the lecture at that point. This made the method seem like a slog to them rather than the fun discussion it seemed to be meant to be.

LED module

The E&T lectorate teaches a course on ethics and technology in the Life science, Engineering, and Design (LED) choice module. It consists of sixteen lectures that introduce the impact and ethics of technologies, philosophy of technology, ethics in general, the interplay between smart technology and privacy, the role of nature in a technology-focused society, and ways to incorporate ethics in the design and/or use of technology. The teachers make copious use of practice-oriented methods.

It was possible to attend and observe the LED lecture on the use of roleplay in design practices on the 21st of September, 2023. The group was small, with six students, another observer, and the teacher.

The lecture started with an explanation of what roleplay can add to the design process and how. This was followed by an introduction to the roleplay scenario that would be played during the lecture (Schulze Greiving, n.d.). The scenario held that a new nanotechnology design for the monitoring of crops was to be tested in a real-life situation. Some concerns had cropped up surrounding sustainability, privacy, effectiveness, and public health. Several stakeholders (i.e., the roles) had been summoned to have a public debate on the topic to decide how to continue. After the roleplay a new scenario would be constructed for ten years after the debate. This too would be a debate between the same roles.

The students had already had the opportunity to read the scenario synopsis before the lecture had started. The scenario had also been printed by the teacher for those who wanted to go through it again. The roles in the scenario were briefly touched upon, after which the students could choose their role. As there were five roles and six students, one student received the role of the audience. This role was also given to us observers. It was the job of the audience to observe the roleplay, note surprising events, and to construct a secondary scenario after the first bout of roleplay had finished. After everyone had read up on the quirks and stance of their role, two small immersion exercises were held. These were intended to get rid of any unease surrounding acting out the roleplay. The audience also participated in these exercises.

The set-up for the roleplay session had the players sit in a half circle around desks, while the audience sat in a row at the open end of the half circle. The teacher led into the start of the discussion, prompted the players to continue talking, and helped out whenever the discussion lapsed. After the discussion came to a close, the audience reflected on what had taken their notice. The players took a break outside the room, while the audience and the teacher put together a future scenario based on the conclusion of the previous discussion. Again the teacher led into the discussion and helped out when needed. The lecture ended with an analysis of what had happened during the roleplay, what it could mean in the hypothetical future of the scenario, and how it mattered for real life design practices.

A few things were noticeable during the whole session. The set-up of the room had deliberately been adjusted from the standard school-like rows of tables. This provided the room to do the two starting exercises and gave the sitting area for the roleplay the illusion of being in a formal location with a podium and audience seating. It was notable that the students were engaged until the end of the lecture. Although there were awkward moments from the roleplay, at no moment did they seem bored or distracted.

Conclusion

Ethics education is a difficult subject to get right. There is resistance to it from multiple directions. Although there are those who do care for ethics education, many likely start with low expectations and low interest whenever it is brought up.

Several groups of non-users relevant to the Ethics Lab were identified in **2.1 NON-USE**, shown again in **Table 5**. Placing these groups and the information on the current status of ethics education together grants some insight into the possible concerns (active) resisters and the disenchanted may have. For (active) resisters, their dislike may stem from feeling like ethics

are a constraint on creativity; they might feel like ethics education does not apply directly to their chosen field; they could dislike the fuzziness in evaluating the ethical parts of their work; they might feel like their time could be better spent on other topics; perhaps all of this combined has led them to ignore anything related to ethics, unwilling to believe it could be interesting or useful. Disenchantment may stem from the same roots, if in an unexpected way: if ethics are considered something to be ignored, it would seem rather wasteful to spend time, effort, and money on creating a lab for ethics. Those who see ethics as something that does not belong in a classroom are already disenchanted with the current approach to ethics education, an opinion which is not likely to improve when they hear of the creation of an Ethics Lab.

Table 5. *Types of non-use as pertaining to the Ethics Lab*

Types	Yes/No
(Active) resisters	yes
People who made the decision, in advance, that they do not like the Ethics Lab	
Example: those with bad experiences with ethics education in the past	
Disenchanted	yes, if they have a reason other than disliking change
People who prefer the current situation over having an Ethics Lab.	
Example: those who value the current way of education and think the Ethics Lab will detract from it	
Displaced	yes
People who use the Ethics Lab second-hand.	
Example: those who video call to be present at the Ethics Lab	
Excluded & disenfranchised	yes
People who cannot make use of the Ethics Lab, even if they wish to do so.	
Example: those who require (lacking) amenities for disability reasons	

There are indications that one way that seems to work to dispel these thoughts is the use of hands-on activities and other means of personal engagement. These allow learners to connect with the lessons through discovering how ethics relate to themselves and their own interests. During the LED lecture the students were engaged from the start until the end and actively analysed what they had learned during the lecture. The hands-on activity of the guest lecture for the Safety and Security minor came too late in the lecture, as the students' interest had been lost and proved difficult to get back afterwards. But for a while, their interests had been ensnared: when they could relate the topics at hand to their own experiences. This

matches the findings of Wijs met Techniek and the overall stance of the E&T lectorate, as they promote using personal engagement and reflection to teach ethics.

For those for whom an academical setting is an issue, e.g. due to a belief that learning about ethics does not belong in an academical context, another context could be needed. Possibilities here include the use of the Ethics Lab in extracurricular workshops with a focus on learning something useful and interesting about ethics without being graded. This could fit with the approach of the E&T lectorate as well, as they also contribute to public debates and other sorts of activism regarding the ethics and the impact of technology.

II. (Self-)reflection in education: Experiential Learning

“Learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience” (Kolb, 1984).

There are many theories that try to explain how people learn. Experiential learning, also known as the model of reflection, is one of them. As can be gathered from the second name, reflection is an important part of the theory. This is of interest to this thesis, because the E&T lectorate consider reflection an integral part of how they teach ethics. Researching experiential learning provides a base for understanding why reflection is important to the lectorate and helps understand how to incorporate the current approach of the lectorate into the Ethics Lab.

Reflection and learning

“It is not enough just to do, and neither is it enough just to think. Nor is it enough simply to do and think. Learning from experience must involve links between the doing and the thinking” (Gibbs & Unit, 1988).

Experiential learning considers learning a continuous process rather than an outcome (Kolb, 1984). The Experiential Learning Model (ELM) breaks learning down into a cycle con-

Figure 9. The phases of learning according to the ELM.

sisting of four separate phases: concrete experience, reflective observation, abstract conceptualisation, and active experimentation (see [Figure 9](#)). Learning starts with having a concrete experience. The learner experiences something unfamiliar and slowly begins to understand more of it. After the experience, they reflect on it and form conclusions. When the learner is ready to put these conclusions to the test, they explore the next experience to see if the conclusions hold. No experience is the exact same, and so the cycle starts anew with each experience.

As such, to learn people must have the ability to fully immerse themselves in experiences, to observe these experiences and reflect on them, to turn these reflections into conclusions, and to use these conclusions to act on future experiences. And, most importantly, the will to actually go to the effort of doing these things. If something is considered boring, people will do their utmost to do as little as necessary. In turn, very little of the experience sticks around to reflect on, few conclusions are formed (aside from how they wish they were doing something else), and very little is learned. This makes it vital that people have a personal stake in learning.

This is backed up by findings of Gibbs and Unit (Gibbs & Unit, 1988). They use the example of a welding class. Learners were demonstrated how to do the weld, tried to do the weld, and then received feedback on the quality of their welding. The results were quite poor. The learners did not prepare for the welding, did not have their own standards to judge their work against, did not try to learn from their own work. Once the set-up of the lesson was changed the results were far better. Instead of the previous set-up, the learners were prompted to discuss and create their own standards after the demonstration; had the opportunity to weld and judge the results with their newly decided-on standards; were allowed to present their self-assessment for feedback to the teacher; and were then given the opportunity to try welding and reflecting again. The learners took ownership of their learning and in doing so employed the experiential learning abilities they had not used before.

Aside from what this anecdote says about the students in the welding class, it also presents another interesting idea: teachers need to know how to teach in this reflective manner. It is not self-evident that everybody knows how to set-up learning moments that encourage people to reflect. Gibbs and Unit give several warnings to new teachers (get the tone and setting right to encourage vulnerability, adjust to the group in real-time, do not overestimate willingness to take ownership of learning, and so on) and recommend structuring the four phases of the experiential learning cycle with tools, materials, and methods (Gibbs & Unit, 1988). Doing so gives a handhold to both teachers and learners. The practice-oriented methods of the E&T lectorate provide one such handhold, in that they contextualise and guide the experience before sitting down to reflect together.

Donald Schön expands the idea of experiential learning on another side. Gibbs' and Unit's take on experiential learning (as is Kolb's) is rather top-down. They are heavy on explaining how learning through experiences works through theories and have a rather textbook way that prescribes how learners can make use of the cycle to their best benefit. They focus on how learning theory applies to novel learners who are learning from scratch. Schön, however, works bottom-up. He focuses on how experienced and learned individuals take on new experiences and reflect in their learning processes (Schön, 2017). What the other two call reflective observation and abstract conceptualisation Schön dubs reflection-on-action, i.e., reflecting after an experience and drawing conclusions from it. Reflection-on-action on its own is not enough

to explain what happens during new experiences, nor what happens during highly familiar experiences. People do not exist in a vacuum and will have different areas to draw knowledge from, and they can also reflect and react during an experience. People try something they assume could work, based on their previous knowledge; see if it works (or not); reflect and try to draw conclusions on why it did or did not work; and then use that immediately to fuel their next actions. This is what can also be called ‘thinking on one’s feet’. Schön dubs this reflection-in-action. If an experience is familiar, the actions taken during the experience can be almost automatic or habitual. This is knowledge-in-action, where knowledge gained through previous experiences allows an individual to carry out actions without much cognitive efforts.

The implications of this are broad. Although new learners are not familiar with a new experience, they will have knowledge from other areas that they can employ during reflection-in-action. Although their knowledge will not map one-to-one with the new topic, this is not all that important; what is important is that this reflection-in-action can fuel reflection after the experience and allow the learner to draw links between the familiar and the unfamiliar topic. The more similar experiences are, the more links can be drawn. At some point, the learner can start employing their new knowledge to other topics. People do not start as a blank slate prior to a new experience, and they will differ in the connections they make to other topics.

Experiential learning: in regard to E&T lectorate

The E&T lectorate employs the use of several practice-oriented methods to encourage personal involvement and reflection. Both the Wijs met Techniek methods and their other methods are explained shortly.

Wijs met Techniek methods

The Wijs met Techniek project booklet contains four different practice-oriented methods: the Ethical Readiness Check, Ethical Stakeholder-dialogue, Product Impact Tool, and Tegeltjeswissheid. They have been mentioned before in [1.2. THE ETHICS AND TECHNOLOGY LECTORATE](#) and [1.3. THE WIJS MET TECHNIEK RESEARCH PROJECT](#). The E&T lectorate incorporates these four methods into their arsenal of practice-oriented methods.

The **Ethical Readiness Check** helps determine if a technology is desirable in an ethical context (TechYourFuture, 2023a). It is a checklist with multiple questions that the user can go through one by one to establish if 1) the technology is intended for a good goal and 2) if the technology is a good way to reach that goal. The check includes questions that place attention on conflicting goals from different stakeholders, unintended consequences, and comparisons to other, similar technologies. If a technology has remarkable intentions but lags behind other technologies in achieving those intentions, or if a technology has unintended but harsh consequences, the Ethical Readiness Check is a way to catch these issues before the technologies are released (or explain why it might not be as successful as hoped for initially).

The **Ethical Stakeholder-dialogue** is a values-focused tool to identify the stakeholders related to a new technology and give them a voice, either directly or indirectly through representation (TechYourFuture, 2023a). Stakeholders might not be able to speak for themselves: nature, animals, the dead, and so on. Representation allows the concerns of these groups to be heard without getting pushed out. A group discussion is used to figure out who/what are

impacted by the technology, if they are impacted disproportionately, if any values or ideals might end up inadvertently neglected or overlooked, and whether or not all stakeholders can acknowledge the viewpoints of the other stakeholders. The focus lies on understanding the (potentially disproportionate) impacts of the technology on all stakeholders. **Figure 10** visualises how the Ethical Stakeholder-dialogue works.

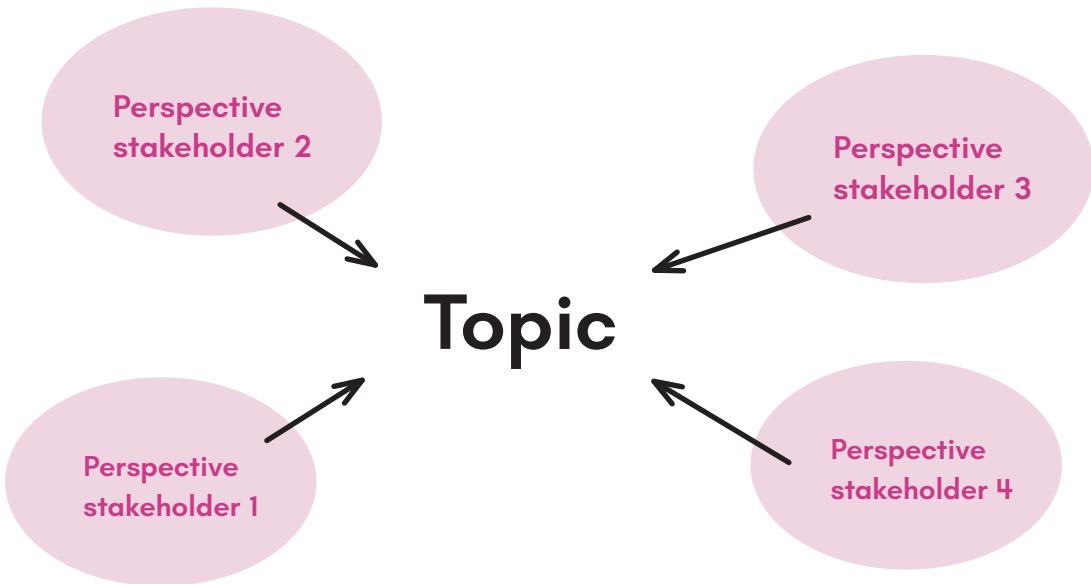

Figure 10. Visualisation of the process employed in the Ethical Stakeholder-dialogue (TechYourFuture, 2023a)

The **Product Impact Tool** is a tool for understanding the impact that technology can have on society on multiple levels and applying this understanding to the effects that particular technologies can have (Dorrestijn & Eggink, n.d.; TechYourFuture, 2023a). It consists of a website with multiple examples and a fill-in sheet for personal use. For new technologies, the most important aspects to identify are prerequisites for successful adoption of the technology and the potential (negative) side effects it could introduce upon adoption. Knowing the prerequisites and side effects helps to estimate the impacts the technology can have on society before actually subjecting society to the technology. If the estimated impacts are severe, the introduction of the technology is likely to not be received well; the technology would benefit from more time in R&D or might need scrapping altogether. **Figure 11** illustrates the different aspects included in the Product Impact Tool.

The **Tegeltjeswijsheid** method is a way to start (potentially sensitive) conversations surrounding a topic (TechYourFuture, 2023a). It makes use of small slips of paper in the style of traditional Dutch tiles, as mentioned in **1.3. THE WIJS MET TECHNIEK RESEARCH PROJECT**. The first step is orientation, where the group is introduced to the topic in a thought-provoking manner. A highly divisive video, a one-sided account of a story, a goading presentation, and other options such as these work. Their purpose is to make the group reflect on how the topic interplays with their own values and ideals. The topic is then discussed in smaller groups, to allow people to share their opinion and narrow down what the topic makes them feel. They are then encouraged to put into words what they would want to tell a stranger about the topic,

in the form of an aphorism. The aphorism-filled tiles are displayed and discussed one by one to see if anything sparks discourse. Tegeltjeswijsheid is a playful manner to reflect in a group-based context in a way that people remember. **Figure 11** shows examples of tiles.

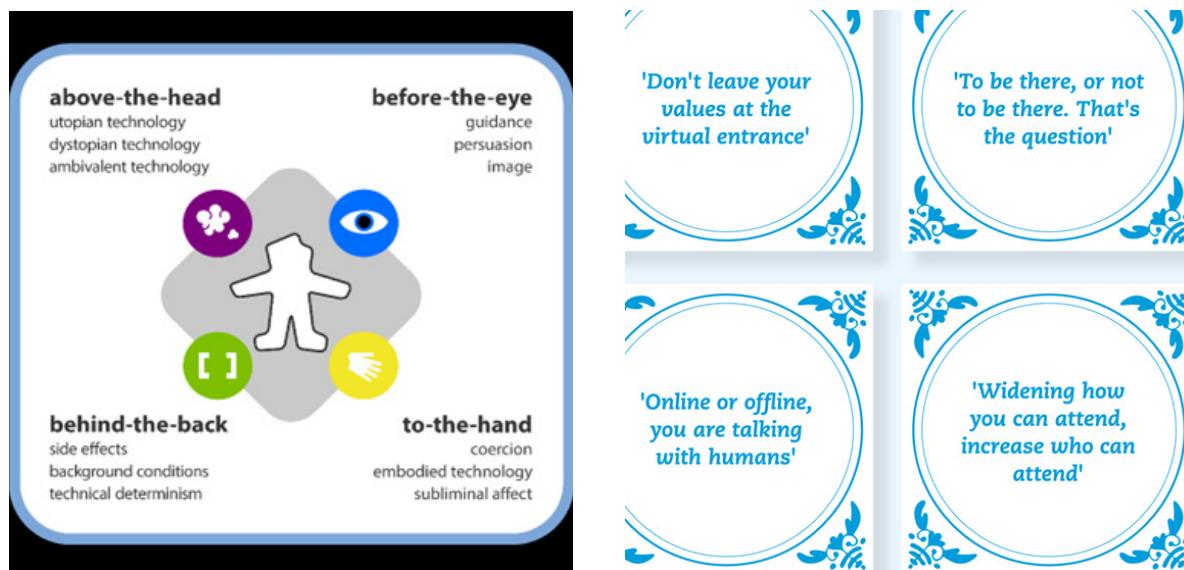

Figure 11. Left: The different dimensions of technological impact as described in the Product Impact Tool (Product Impact Tool Portal: Use of the Tool, n.d.) Right: Example of the results of Tegeltjeswijsheid on virtual meetings (TechYourFuture, 2023a).

Other practice-oriented methods employed by the E&T lectorate

This is an overview of the other methods in the arsenal of the E&T lectorate, all used during the LED choice module (E. Siebrand, personal communication, 10 July 2023).

Roleplay. One of several scenarios is played out. An example: a privacy-friendly camera must be installed for health-related reasons, such as keeping an eye on the elderly in case they have a fall and cannot alert help. However, people still do not want a camera in their home. Roles are distributed and the discussion is roleplayed.

Cake division. Set-up: the teacher has brought cake for the entire group. What is the most just way to divide the cake? After the discussion has been settled, the cake is divided and eaten.

Moral case deliberation. A dialogue is held about a difficult ethical situation from a relevant real-life situation. The participants discuss the matter together, with a leader leading the conversation.

The Socratic method. A conversation wherein the goal is to understand each other's thoughts and reasons. It follows a structured path that emphasizes listening to one another and postponing judgement.

Conclusion

The people involved in experiential learning can generally be split into two groups: teachers and learners. Both groups need support for learning activities, and differences exist within

each group that also require support. People differ in the level of knowledge they start with, and they can differ in how quickly they pick up something new. Not all teachers are familiar with the methods from experiential learning, but they can learn how to teach them; not all learners are unfamiliar with the topics, but they can still learn more. Not accommodating for inexperienced teachers or experienced learners would make the Ethics Lab less desirable for them and would also create a dependency on the (current) experienced teachers within the lectorate. If they moved on to other ventures, new teachers would either already require the needed knowledge on how to teach with regards to experiential learning or need to be taught beforehand. Another aspect in favour of accommodating both the inexperienced and the experienced within each group is that individuals can cross-over between the groups. An experienced teacher might use the lab to experiment with things in a bid to learn more and an experienced learner could try to teach for the first time when they explain how a method works to fellow students, for example.

A remaining question is how this support ties in with the existing methods used by the lectorate. Do the current methods provide enough structure, or are there aspects that the lab can help with? A physical lab, i.e., a lab in a permanent physical location, can provide support in the form of atmosphere, presence of materials to work with, presence of technology to work with, and a place where multiple people can gather. This type of lab is most likely the lab most people are familiar with. A mobile lab might consist of multiple items that can be moved to various locations to build up a secluded area. This could provide partial atmosphere (limited by the location the lab has been set-up at), presence of materials to work with, partial technological presence (with permanently fixed technologies in buildings being out of scope), and a place to gather once it has been set-up. Although it can do less than a physical lab, it can provide its amenities in different places in succession, thereby increasing the range of availability. A digital lab that can be accessed online has the largest range by far. However, compared to the other types of labs it is limited in atmosphere, materials, and technology. What a digital lab is capable of is limited by the potential devices it can run on. Laptops, computers, mobile phones, and tablets alone already have many differences in what is possible.

Overall, the main areas of concern for this topic are the accommodation of both inexperienced and experienced people, and what type of lab is most suitable to provide this.

chapter 3

VISIONS OF THE ETHICS LAB

The E&T lectorate consists of many people, each with their own interpretation of their collective desire for a lab of their own. The next step in the process was to figure out the commonalities and differences in their interpretations. The goal is to end up with an Ethics Lab concept that appeals to the whole lectorate; for this, a unified vision of what it should be and mean is crucial.

3.1 Interviews

In order to synthesize this unified vision, interviews were held with four individuals within the lectorate. These four individuals were chosen due to recommendations for suitability of their person from within the E&T lectorate, their differing affiliations with Wijs met Techniek and the subsequent internal Ethics Lab discussions, as well as their differing focus within the E&T lectorate. Having variations within these variables was judged to increase the likelihood of them being able to represent the various Ethics Lab-related interests of the members of the E&T lectorate well.

The interviews were held in a casual semi-structured manner, i.e., a set list of questions was prepared as a guide for the interview, but spontaneous relevant topics were discussed as they came up. Each interview was one-on-one. The choice for one-on-one instead of interviewing all at once was primarily to prevent them from influencing each other with their answers. However, it must be said that ease of planning within a short timeframe also played a role in this choice, as did the predicted longer time and increased depth of answer per person in one-on-one versus all together.

One interview was held in person; the other three were done by means of online Microsoft Teams meetings. The meetings took approximately thirty minutes each and all had their audio recorded. An informed consent form was used to ask for permission to record the interviews and to refer to them and their answers by name, amongst others. All participants confirmed their acceptance of the terms mentioned in the form. The informed consent form can be found in [Appendix A. Informed Consent Form Interviews](#) and the list of questions prepared for the interview in [Appendix B. Prepared Question List Interviews](#).

A short introduction of the individuals in question:

Steven Dorrestijn. Dorrestijn is a lector at the E&T lectorate. He participated in the Wijs met Techniek project and was in contact with the University of Twente regarding the Creative Technology bachelor projects that ended up in the creation of the three installations mentioned in the introduction. He also served as the initial point of contact from Saxion for this master thesis.

Afra Willems. Willems is a teacher and researcher at the E&T lectorate. Although she was not part of the Wijs met Techniek project, she did participate in the follow-up meetings regarding the creation of the Ethics Lab.

Egbert Siebrand. Siebrand is a teacher and researcher at the E&T lectorate. He is also the contactperson for graduating students at the lectorate. He teaches ethics in the LED module of Saxion. Siebrand is not directly affiliated with the Ethics Lab within the lectorate.

Karin van der Heijden. Van der Heijden is a teacher and researcher at the E&T lectorate and the Social Work lectorate. She teaches Health Care and Social work at master level. Within ethics, she focuses on ethics in medical care, ethical reflection, and moral agency in the social field. Van der Heijden was a part of the Wijs met Techniek project and the following internal discussions on the creation of the Ethics Lab.

3.2. Analysis

“Dit zijn wel dingen die ik belangrijk vind. Kan je mensen aan het spelen krijgen? Eigenlijk wil je dat mensen andere perspectieven gaan overwegen en bereid zijn de dagelijkse gang van zaken los te laten. (These are things I consider important. Can you get people to play around? You want people to consider other perspectives, and you want them to be prepared to let go of their usual way of tackling things.)”

– Afra Willems

The results of the interviews were analysed by means of thematic analysis. The goal of the interviews was to get an idea of the various thoughts and opinions held within the E&T lectorate on the topic of the Ethics Lab. Thematic analysis focuses on analysing qualitative data for subjective experiences and sentiments and was as such rather suitable for this purpose.

With thematic analysis a (large) amount of qualitative data is examined, coded, and categorised into themes based on patterns found in the data (Crosley, 2021). This can be done in a deductive approach, where the analysis primarily serves to verify research, or an inductive approach, where the analysis is exploratory in manner. The first uses pre-chosen codes to categorise data whereas the latter does not. As the goal of the interviews is to discover the opinions within the E&T lectorate, the inductive approach was used.

The inductive approach taken during this analysis was simplified from the reflexive approach that would be taken to obtain results suitable for in-depth academical research. This reflexive approach includes explicit coding during the analysis in reflexive and iterative cycles while the researcher actively reflects on their biases (Crosley, 2021). However, the results of this analysis are not meant to be suitable for in-depth academical research; they are meant to (quickly) inform the approach taken in designing the Ethics Lab. There is no need to perform the analysis on an academic level; moreover, as the analysis is only a small part of the entire thesis, reducing time spent on the analysis by simplifying the method was judged meaningful.

As such, the data was implicitly coded and grouped into commonalities and differences regarding the chosen topics relevant to the Ethics Lab in one cycle. No particular attempt was made during this stage to remain unbiased because of the speed of the analysis; after finishing the analysis, the results would be presented in front of a larger grouping of the E&T lectorate. If they recognised themselves within the results, any eventual biases would be negligible; if they did not recognise themselves, the biases would be too large and the analysis would need a (partial) re-do. The risk of having to re-do the analysis was considered small enough to be worth doing it. Tackling biases in this fashion was justified in the same manner as the rest of the simplified approach to thematic analysis.

In a sense, the analysis and results are treated as a tool for design instead of a way to produce academic knowledge. This simplified approach allowed for the time spent on this part of the thesis to be reduced drastically.

The full analysis can be found in [Appendix D. Inductive Thematic Analysis of Interviews](#).

I. Topics

The following is a list of topics that emerged from the patterns in the answers:

- The added value of the Ethics Lab for the lectorate
- Intended use of the Ethics Lab
- Intended target audience for the Ethics Lab
- Preference for working with other lectorates to create a bigger, overarching lab
- Preference for a fixed physical room, a set of easily transportable installations, or a digital environment
- Personal interpretation of layout and/or aesthetics of the Ethics Lab
- Capacity of the Ethics Lab + perceived accompanying limitations
- Opening hours of the Ethics Lab
- Preference inclusion interactive installations

II. Commonalities

Several commonalities were identified in the answers given during the interviews. All agreed that the Ethics Lab should focus on the practical side of ethics and that it should have workspaces. While having mobile parts would be nice, the Ethics Lab would do best in a fixed physical room. Digital environments were not considered a suitable option, partially because they did not think the practical side of ethics would flourish in a digital environment and partially because they wanted to have a physical room for the lab. The Ethics Lab would add value by acting as profiling for the E&T lectorate; it should have a clear philosophical character. Moreover, it should make ethics more accessible, visible, and tangible, and it should raise questions. There was no desire to collaborate with other lectorates, as collaborating with others would make it more difficult to establish the desired profiling. Lastly, there was consensus that while they wanted to stay realistic, they had big dreams for the Ethics Lab.

III. Differences

The answers also differed in several areas. The capacity of the lab was one, with some people preferring a small (+- 10) capacity and others a large (20-30+) capacity. This was linked to their idea of the target group and intended use of the lab, with some preferring a modest room suitable for small groups of students or colleagues, while others wanted a grandiose room suitable for big lectures and workshops with people from all walks of life. There were also disagreements on what would be possible, in terms of the practical side of setting up a lab. Some thought getting even a small room would be difficult, while others thought a large room was realistic.

Opinions differed on the content as well. One thought the lab could serve as the practical side of teaching ethics in the sense that it would be linked to ethical theories and philosophers, while another thought it would be the place where people could discuss the ethical implications in their work field or study area in a practical and engaging way. Yet another thought it would be the place people, but especially students, would go to for answers to ethical questions. Depending on this vision, their opinion on the necessity of interactive installations differed as well. Some did not consider them necessary in their vision of the lab, another thought they were unneeded, and yet another considered them crucial.

3.6. Visions and conclusion

All-in all, the Ethics Lab should be a place where ethics can be practiced in a hands-on manner, a place that provides support and helps to introduce people to ethics. It is in a fixed, physical room and has a clear philosophical identity that gets people thinking. However, a united vision cannot be spoken of quite yet. There are differences in the interpretations that could change the execution of the Ethics Lab. Three visions were created to illustrate the interpretations within the lectorate, each presenting another possible version of the Ethics Lab. These visions served to illustrate the differences in the various interpretations of the lab within the lectorate, and thereby make them easier to discuss.

Image within and without saxion. In this vision, the Ethics Lab is the showpiece of ethics and the E&T lectorate within the Saxion University of Applied Sciences. It is targeted to students, to colleagues within Saxion, to businesses, to researchers, and on, with a large capacity to match. The lab puts ethics on the map in a tangible, attractive way. It is rather suitable to inviting guests to come visit, and likely has a mixture of workspaces and interactive installations, with a collection of ethical resources.

The answer to all ethical questions. In this vision, the Ethics Lab serves as the hotspot for any and all ethical questions. It is mainly aimed at students in Deventer and Enschede, but any with interest is welcome. As the individuals in the E&T lectorate can be found in the lab often anyway, this lab has fused with the lectorate room. As such, there is not that much room for people: groups should stay under the ten individuals. The Ethics Lab has a few interactive installations and some resources on practice-oriented methods. All in all, the lab is rather casual and low-key.

Profiling of the lectorate. In this vision, the Ethics Lab is the place where people from all types of disciplines can come together to discuss ethical matters within their work field. It is not targeted towards one group in special, as everybody should feel welcome. What this lab does well is making the E&T lectorate more visible and accessible to outsiders. The room has a clear philosophical and welcoming ambience, and fits between eight to sixteen people.

chapter 4

RESEARCH THROUGH SCENARIO DESIGN

There were multiple directions the Ethics Lab could go based on the literature research and interviews with the E&T lectorate. The next step in the process was to establish that the lectorate was on the same wavelength concerning what they wanted in an Ethics Lab by using research through design. The resulting unified vision was then used to decide what direction to take the Ethics Lab concept design. This chapter is built up as follows: first, requirements and wishes are established; next, several scenarios are laid out with reactions of the lectorate; and the chapter ends with a conclusion and a design vision.

4.1. Requirements

The requirements have been set up as follows at this stage in the design process: first, all aspects of the Ethics Lab that the members of the E&T lectorate agreed on in **6. VISION OF THE ETHICS LAB** were turned into functional requirements. This type of requirement looks at what the design should accomplish from the perspective of the user; it does not incorporate how this should be accomplished with qualitative details like technical requirements do. At this stage of the development of the Ethics Lab, there is little information to base technical requirements on. The choice was made to leave technical requirements out rather than include unsubstantiated requirements.

The aspects of the Ethics Lab that the members of the E&T lectorate disagreed on or had different visions for in **6. VISION OF THE ETHICS LAB** were turned into wishes. Each scenario has incorporated the functional requirements together with a differing set of these wishes. The preferences for scenarios held by a wide group of members of the E&T lectorate should thus approximately reflect the general opinion on the topics covered by the wishes. It is then possible to drop the wishes with least support in further development. This approach is based on an intuitive assessment on how best to address the situation.

Functional requirements:

- The Ethics Lab must be associated with the Ethics and Technology Lectorate.
- The Ethics Lab must have sufficient working space.
- The Ethics Lab must assist in making ethics more tangible for users.
- The Ethics Lab must make ethics as a topic more visible.
- The Ethics Lab must make ethics more accessible for both those who are already familiar with ethics and those who are less so.
- The Ethics Lab must be in a set location.
- The Ethics Lab must have a physical location.
- The Ethics Lab must make the users reflect on the topics handled inside the lab.
- The Ethics Lab must serve to profile ethics and technology, as well as the Ethics and Technology lectorate.

Wishes

Capacity

- *The Ethics Lab should at least have a capacity of more than thirty man.*
- *The Ethics Lab should at maximum have a capacity of twelve man or less.*

Opinions on the total capacity of the Ethics Lab differed a lot between the members of the E&T lectorate who were interviewed. The capacity they favoured depended on the types of activities they favoured in the Ethics Lab, i.e. a room to show off and hold lectures in had a high capacity whereas a room to sit comfortably and have deep and personal talks in had a smaller capacity.

Impression

- *The Ethics Lab should be grandiose.*
- *The Ethics Lab should be simple.*

The estimation of what is realistic in terms of execution of the Ethics Lab varies. This view reflects on the wishes for how grand the lab should be. In case it is difficult to obtain a location or funding, it becomes almost impossible to execute a grand vision for the Ethics Lab, while a simpler version would be doable. On the other side, if it is easy to get a location and funding, a simple vision would not measure up to potential. The true difficulty of obtaining mentioned matters will only become known further into the process, after this thesis is finished.

Installations

- *The Ethics Lab should place a high importance on the inclusion of installations in its intended functioning.*
- *The Ethics Lab should only use installations as a bonus element.*

For some members of the lectorate, installations are a key element of the Ethics Lab that must be present, while for others the installations are an afterthought. The scenarios all fall along this spectrum somewhere.

Target group

- *The Ethics Lab should target as wide a group as possible, including at least teachers, students, researchers, and businesses.*
- *The Ethics Lab should target students and those with ethical questions.*
- *The Ethics Lab should target everyone within Saxion, e.g. students, colleagues from other lectorates, and other Saxion employees.*

These wishes have a rather large influence on what shape the Ethics Lab takes and give rise to quite a bit of variety within the scenarios.

Sufficient use

- *The Ethics Lab should have built-in incentives to attract users to use it often.*

Saxion wishes for all of the rooms in their buildings to be used regularly. If a room is used too irregularly, the possibility exists that they will repossess the room to use it for another purpose. If the Ethics Lab is expected to be a busy space, this is not a concern. However, if the Ethics Lab is not expected to regularly attract many users, it may be at risk of losing its location. Some of the members of the E&T lectorate mentioned that this is a real risk and should as such be taken into account in the design of the Ethics Lab, while others do not think it a concern.

4.2. Scenarios

Four exploratory scenarios were created based on the results from the interviews and the research. These scenarios were presented to the E&T lectorate to gauge their interest in the different scenarios, find the aspects they consider important, and to see what type of Ethics Lab they would like to have. Each scenario subchapter is set-up as follows: a general overview of what the scenario entails; what wishes it incorporates; its strengths and weaknesses; and

they end with the reaction of the lectorate to the scenario. The decision was made to include the reaction here deliberately, as this keeps all information on one scenario in one place. While grouping the results at the end of the chapter is standard, it was felt that this would detract from keeping an overview of the different scenarios.

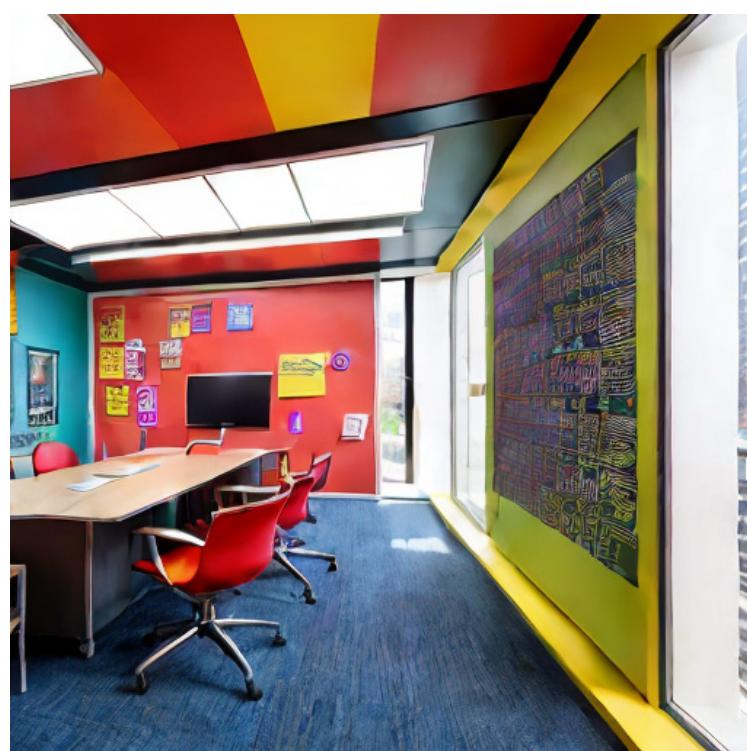
I. Scenario 1: the Wijs-met-Techniek Lab

In this scenario, the Ethics Lab focuses on the facilitating the execution of the Wijs met Techniek methods. This is in the sense of providing a place where the methods can be practised and materials are available to use in the methods, but also in the sense that the lab supports learning how to use the methods. This scenario draws heavily on the theory discussed in **4. EDUCATION**, as well as the **image within and without Saxion** vision.

The Wijs-met-Techniek Lab is a room with a capacity of 36 people and a surface area of 108 m². This is to both allow people to split up into smaller groups and practise different methods at the same time, and to do one method with the whole group. This makes the lab suitable for lectures such as that of the LED course, but also for workshops, dialogues, and as workspace when not directly in use. The latter is to provide the room with a purpose when not booked, as there is a risk that Saxion will repurpose the room entirely if it is not used often enough. This is especially true for a room of this size. An impression and mock-up of the Wijs-met-Techniek Lab are shown in **Figure 12** and **Figure 13** respectively.

The Wijs-met-Techniek Lab provides materials to use in the practice-oriented methods. These are common materials such as paper, stationery, whiteboards, screens, and tables, but also method-specific materials. These could be props or roleplay cards for roleplay, empty paper tiles for Tegeltjeswijsheid, lists of questions for the ethical readiness check, worksheets for the Product Impact Tool, and so on. When a new method is introduced or new materials are created, they can be added to the arsenal in the lab.

Figure 12. Visual impression of scenario 1: the Wijs-met-Techniek Lab.
Created with Stable Diffusion.

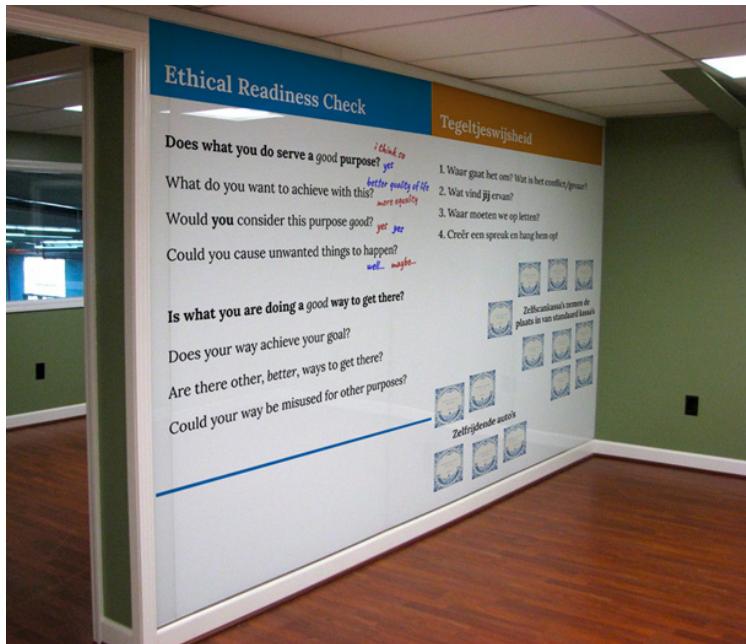

Figure 13. Mock-up of scenario 1: the Wijs-met-Techniek Lab, depicting a whiteboard wall with the Ethical Readiness Check on the left and the Tegeltjeswijsheid method on the right.

Another asset of the lab are the installations. The installations each have a set topic they are based on. Together with a method and the corresponding materials, they can provide an immersive, standardised, already worked out experience that people can draw on. This simultaneously saves prep work and enhances the experience itself.

Wishes

- **Capacity:** The Ethics Lab should at least have a capacity of more than thirty man.
- **Impression:** The Ethics Lab should be grandiose.
- **Installations:** The Ethics Lab should place a high importance on the inclusion of installations in its intended functioning.
- **Target group:** The Ethics Lab should target as wide a group as possible, including at least teachers, students, researchers, and businesses.
- **Sufficient use:** The Ethics Lab should have built-in incentives to attract users to use it often.

Strengths and weaknesses

Strengths:

- The Wijs-met-Techniek lab has a clear educational identity.
- The lab integrates and expands on the current use of methods within the E&T lectorate well, resulting in a smaller learning curve.

Weaknesses:

- The Wijs-met-Techniek lab does not have a very unambiguous visible philosophical or ethical character.
- The room does not have unlimited space; at some point it will become difficult to add more methods, materials, and installations without taking away others.

Reaction

The Wijs-met-Techniek Lab was received well by the lectorate. It suits the lectorate's use of practical methods well and ensures there is always something to do in the Lab. Moreover, there is no need for a new installation for every topic, as they can decide which of the existing installations fit their needs best in the moment. The Wijs-met-Techniek Lab spoke to the imagination and elicited most reactions, almost all of which were positive.

II. Scenario 2: the Ambience Lab

In this scenario, the Ethics Lab is a place where people can take distance from the busy, regulated atmosphere of everyday life and create the mental room needed to reflect. It is a calm, no-stress environment without distracting elements such as electronics. The purpose of the lab is to provide the place for reflection. This scenario draws on **3. CRITICAL DESIGN** as well as the **profiling of the lectorate** vision.

The Ambience Lab is quite a bit smaller than the Wijs-met-Techniek Lab at 36 m², or the equivalent of twelve people. This is on purpose, as it becomes more difficult to sustain a calm environment the more people are inside. The Ambience Lab is intended to be used more for small scale workshops, dialogues, and freeform activities, rather than lectures. It trades in guidance for freedom, in a sense. An impression of the Ambience Lab is shown in **Figure 14**.

As this scenario draws on **3. CRITICAL DESIGN** it seems only proper to apply the critical sensibility guideline matrix. In this case, the Ethics Lab is a physical room with walls, furniture, and everything that comes with creating an indoor location. The topic and purpose of the Ethics Lab are set already, and as such are not applicable for the matrix. Interactivity is out as an option because of accessibility: changing interactions to be out of the norm negatively impacts accessibility and accessibility is simply more important. Functionality is a grey area; the matrix is intended more for singular products than furnished rooms, what with functionality being how the purpose is accomplished with function(s).

Figure 14. Visual impression of scenario 2: the Ambience Lab. Created with Stable Diffusion.

Table 6. Guideline for creating critical sensibility, applied to the Ethics Lab

Why make it critical?		How should the design be made critical?			
		Thematic blending	Semantic shifts	Social transgression	Body modification
What part should be critical?	Topic				
	Purpose				
	Functionality				
	Interactivity				
	Aesthetical form	X			
	Materiality				

Semantic shifts and body modification are incompatible, as they involve the human body as a subject. While they could work for an installation by being the topic of the experience, as a whole they do not work for the creation of the Ethics Lab as a physical place. This is backed up by looking at the ‘what’ column: the Ethics Lab already has a topic and a purpose that do not involve either semantic shifts or body modification (nor the other two columns); the functions that accomplish the Ethics Lab’s purpose could include an installation with either option as a topic, but it is not the intention to have the entire functionality of the Ethics Lab focused on them; interactivity and materiality are likely to be illegal what with the involvement of the human body; and lastly, including either option as aesthetic in the Ethics Lab does not contribute to the philosophical feeling the Ethics Lab is supposed to evoke. The remaining options are as shown in **Table 6**:

It was decided to thematically blends aesthetics for the Ambience Lab (eccentric informality vs. hierarchical formality). This choice was inspired by a remark from the interview with Van der Heijden from **3. VISIONS OF THE ETHICS LAB**, being that people remain in the same mindset when they stay in an environment they consider familiar: in this case, offices or lecture halls ([Appendix C. Transcription of the Interviews](#)). People might feel freer to open up and be vulnerable in a welcoming environment different from what they are used to.

The thematical blending was done by selecting furniture and looks with critical design as a stance or mindset in mind. Instead of the standard desks and chairs that could be expected in a university or office, a set of more random and whimsical chairs is used. The tables are in a similar vein eccentric. White sheets of paper and standard writing utensils are replaced with colourful equivalents, and instead of a whiteboard a blackboard is used. The regular products inside the room are replaced with more unexpected products with approximately the same

Figure 15. Moodboard of scenario 2: the Ambience Lab. From left to bottom right (Citymom, 2017; Alibaba, n.d.; Kantoor specialist, n.d.; Ali, 2021)

functionality. This way, the Ambience Lab helps breaks down hierarchical mindsets, encourages keeping an open mind, and stimulates creativity. **Figure 15** visualises this set-up with a moodboard.

The installations in the Ambience Lab too are designed with critical sensibility in mind. With the matrix set-up and chosen topics, each installation can be carefully created to suit the wishes of the E&T lectorate at each moment. With this type of lab, rather than an installation that provides another layer to a practice-oriented method, the installations are intended to raise questions and concerns, to provoke the users, to make them think.

Wishes

- **Capacity:** The Ethics Lab should at maximum have a capacity of twelve man or less.
- **Impression:** The Ethics Lab should be simple.
- **Installations:** The Ethics Lab should only use installations as a bonus element.
- **Target group:** The Ethics Lab should target everyone within Saxion, e.g. students, colleagues from other lectorates, and other Saxion employees.
- **Sufficient use:** none

Strengths and weaknesses

Strengths:

- It is relatively low effort to customise the Ambience Lab to ones wishes.
- The Ambience Lab allows much freedom in how it is used.
- The quirky but profound nature of the Ambience Lab lends itself well to establishing the right atmosphere for reflection.

Weaknesses:

- Users need to come to the lab with a plan for what they want to do and how they want to do it in the lab, as the Ambience Lab does not assist in that aspect.
- Without the right mindset, it is plausible for people to misinterpret the purpose and set-up of the Ambience Lab. The lab requires buy-in from new users.
- There is a risk that the Ambience Lab would not be used often enough to prevent Saxion from repurposing the room.

Reaction

The Ambience Lab was received in a positive manner. The decision to leave any form of electronics out was praised, with the remark that they were not needed in the type of use the Ambience Lab is intended for and would only distract users. In fact, it would be worth considering extending the lack of electronics to other Ethics Lab scenarios, in so far that would be possible for each scenario. Creating a suitable ambience is a rather strong trait that would add value to the Ethics Lab. Having coloured paper and coloured chalk was the right direction with their difference from the norm, but things could be taken even further and more abstract. The suitability of a combination of the Ambience Lab with another Lab was brought up multiple times.

III. Scenario 3: the Lectorate Lab

In this scenario, the Ethics Lab is an extension of the E&T lectorate. Rather than the lab having a separate location, the lab and the E&T lectorate room are merged. The purpose of the Lectorate lab is to make the lectorate itself (and indirectly, ethics) more accessible to others. By having the lectorate room and the lab in one place, people looking for answers to ethical questions or otherwise in need of ethical assistance will only need to look in one place for answers. This scenario draws mainly on the **the answer to all ethical questions** vision.

This scenario is more down to earth and easier to achieve than the other scenarios. This makes it more interesting in the situation that it turns out more difficult than planned to secure the funding or other necessities needed for a more grandiose scenario for the Ethics Lab. As such, all aspects in this scenario have been tweaked to make them possible with little resources. This version of the Ethics Lab could be running in weeks rather than the months needed for other scenarios as well.

The Lectorate Lab is located in the current lectorate room. This comes with a few restrictions, as the room may not be damaged or permanently altered, and the room should retain enough free space for the members of the lectorate to work unhindered. Thus, all additions meant to stay up all the time take up little room, and additions big enough to hinder the people working in the room are stored away most of the time. The walls are adorned with confronting visuals such as AI portraits, newspaper cuttings, quotes, and results from methods like Tege-Itjeswijnshoofd. Installations are stored away until they are needed, where they serve to illustrate topics or concerns before being stored away again. **Figure 16** contains a moodboard showing aspects of the Lectorate Lab, while **Figure 17** visualises how the Lectorate Lab could look with an impression.

Figure 16. Moodboard of scenario 3: the Lectorate Lab. From left to bottom right: (Barnes, 2019; Displays2go, n.d.; Shaffer, 2016; Dybiona, 2023)

Wishes

- **Capacity:** The Ethics Lab should at maximum have a capacity of twelve man or less.
- **Impression:** The Ethics Lab should be simple.
- **Installations:** The Ethics Lab should place importance on the inclusion of installations in its intended functioning, albeit with an emphasis on storage capabilities.
- **Target group:** The Ethics Lab should target students and those with ethical questions.
- **Sufficient use:** The Ethics Lab should have built-in incentives to attract users to use it often.

Strengths and weaknesses

Strengths:

- The installations and adornments are relatively mobile and can be transported to other locations if wanted.
- Even in the worst-case scenario where no additional funding for the Ethics Lab is available, the Lectorate Lab remains possible on short notice.
- The Lectorate Lab can provide additional interactions between the members of the E&T lectorate and colleagues or students due to the proximity.

Weaknesses:

- The Lectorate Lab may not fulfil the fantasies regarding the Ethics Lab that people may have.
- The Lectorate Lab is rather limited in what it can do.
- The presence and use of the Lectorate Lab may hinder those working in the room despite the attempts to lessen its inconvenience.

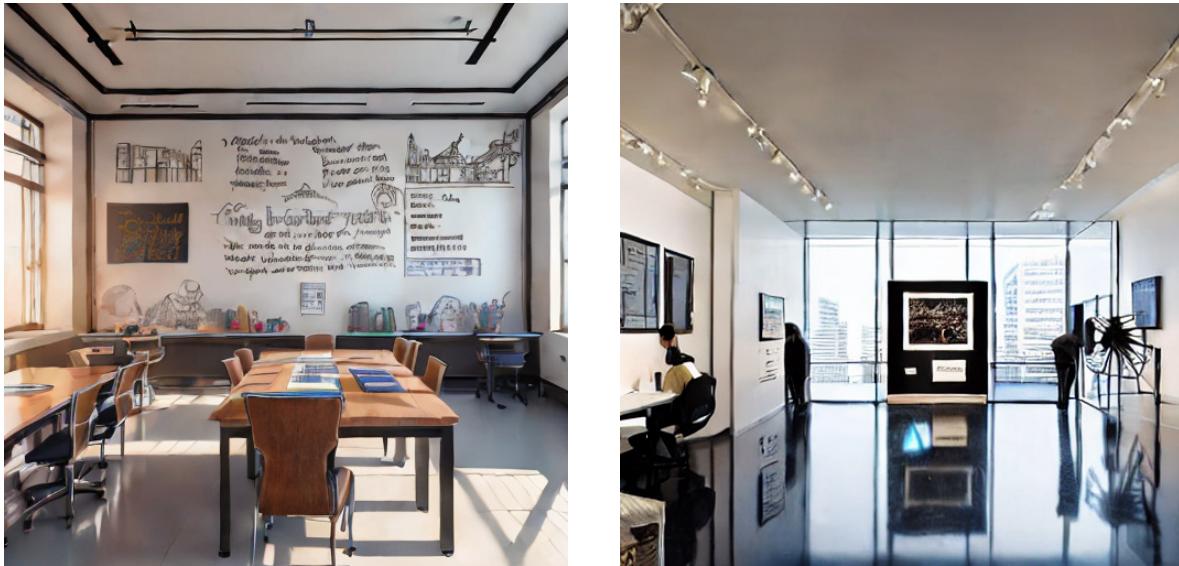

Figure 17. Left: Visual impression of scenario 3: the Lectorate Lab. Right: Visual impression of scenario 4: the Museum Lab. Both created with Stable Diffusion.

Reaction

The members of the lectorate had little to no interest in the Lectorate Lab. Being able to store everything away easily was a good aspect of the lab, but the scenario in its entirety simply did not fulfil their wants regarding the Ethics Lab.

IV. Scenario 4: the Museum Lab

In this scenario, the Ethics Lab is focused on showing and using installations. These installations each have their own spot in the room that is decorated to suit, with room in the middle for discussions. Each of the installations has their own take on an ethical topic for people to experience. The purpose of the Museum Lab is to make people curious and to let them think about their own opinions. This scenario is mostly based on **3. CRITICAL DESIGN**, the image **within and without Saxion** vision, and a request for an installation-based scenario.

The Museum Lab is a room with a capacity of 36 people and a surface area of 108 m², similar to the Wijs-met-Techniek Lab. This is to allot each installation enough room for size not to be an issue. Users can split up and experience each installation separately, or to focus on one installation in particular. This makes the use of the Museum Lab suitable for open days, workshops, and lectures. The Museum Lab is visualised with an impression in **Figure 17**.

Wishes

- **Capacity:** The Ethics Lab should at least have a capacity of more than thirty man.
- **Impression:** The Ethics Lab should be grandiose.
- **Installations:** The Ethics Lab should place a high importance on the inclusion of installations in its intended functioning.
- **Target group:** The Ethics Lab should target as wide a group as possible, including at least teachers, students, researchers, and businesses.
- **Sufficient use:** none.

Strengths and weaknesses

Strengths:

- The quality of the installations determines the quality of the Museum Lab.
- Each installation is stand-alone, which makes it easy to add and remove installations.
- The Museum Lab is suitable for collaborations with others for special days, or themed ethical expositions.

Weaknesses:

- The quality of the installations determines the quality of the Museum Lab.
- There is a risk that users will consider the installations a one-time experience and will not consistently visit the Lab. This could then result in too few people using the room to justify keeping it to Saxion and the Ethics Lab losing the room as location.

Reaction

The Museum Lab was received poorly. The scenario is very much unsuited for the Ethics Lab. It would not fit in terms of space, but even if it did the type of interactions would be too passive for what the lectorate wants the Ethics Lab to be. Discussions and reflection afterwards would not be enough to make it good. Moreover, it is simply not possible for the E&T lectorate to obtain enough installations of a high enough quality for such a lab. As such, the Museum Lab received the death knell rather quickly in the discussion about the scenarios.

4.3 Conclusion

Both the Wijs-met-Techniek Lab scenario and the Ambience Lab scenario were received well, and the combination of the two was highly suggested by members of the E&T lectorate. As such, this combination continued development. Both scenarios have rather different wishes they try to accomplish, yet they were still favoured as combination. Seemingly they fulfilled different desires of the Ethics Lab. The Wijs-met-Techniek Lab scenario was liked for its compatibility with the E&T lectorate in doings and approach, while the Ambience Lab was liked for its unusual yet comfortable style.

Putting this in terms of wishes, capacity is important for both scenarios. Combining it for a bigger room with smaller substages fulfils both wishes at once. Impression in terms of the dreams falls more on the side of the Ambience Lab, with a comfortable, eccentric, and simple style. This includes a lack of electronics in so far as possible, unusual furniture, and a distance from classic office or lecture hall styles. Installations falls more on the side of the Wijs-met-Techniek Lab, in that they are close to the original intentions. The target group fits somewhere in-between a Saxion focus and an even broader audience. It is easiest to pin this down as ‘focus on Saxion, but suitable for open days and invitations to external parties. In terms of incentives for ‘sufficient use to prevent reassignment of the room’, neither scenario is very big on them; the Wijs-met-Techniek Lab scenario is intended to be used for lectures and open days, but that is it. No worry was expressed over the use of either scenario, however, so this wish will be subsumed into the target group wish, i.e. by making it suitable for open days and external parties it will likely also be suitable for enough other purposes that worries over its use are unnecessary.

I. Design vision

The Ethics Lab is a place that is compatible with and uplifts the E&T lectorate approach that focuses on several practice-based methods. The lab is suited for those who know little to nothing about ethics, those who are knowledgeable on the topic, and all those in between. It evokes questions with its comfortable yet eccentric style antithesis to modern minimalist and monochrome interior design.

This design vision will lead the process for the creation of the final concept of the Ethics Lab in this thesis. The vision is underpinned by the requirements from theory and requirements identified as important in the scenario exploration.

Functional requirements:

- The Ethics Lab must be associated with the Ethics and Technology Lectorate.
- The Ethics Lab must have sufficient working space.
- The Ethics Lab must assist in making ethics more tangible for users.
- The Ethics Lab must make ethics as a topic more visible.
- The Ethics Lab must make ethics more accessible for both those who are already familiar with ethics and those who are less so.
- The Ethics Lab must be in a set location.
- The Ethics Lab must have a physical location.
- The Ethics Lab must make the users reflect on the topics handled inside the lab.
- The Ethics Lab must serve to profile ethics and technology, as well as the Ethics and Technology lectorate.
- The Ethics Lab must consider the needs and wants of non-users such as resisters/the disinterested/the excluded/the disenfranchised/active resisters/the disenchanted/the displaced (*Non-use theory*).
- The Ethics Lab must accommodate both inexperienced and learned users (*Experiential Learning*).
- The Ethics Lab must favour hands-on activities (*Education*).
- The Ethics Lab must favour personal engagement (*Education*).
- The Ethics Lab must embed critical sensibility into its design (*Critical Design*).

Wishes

- The Ethics Lab should have a capacity of more than thirty man, but smaller stages for 12- man should be available as well.
- The Ethics Lab should give a simple, creative, comfortable, and informal impression.
- The Ethics Lab should place a high importance on the inclusion of installations in their intended functioning.
- The Ethics Lab should primarily target everyone within Saxion, e.g. students, colleagues from other lectorates, and other Saxion employees; however, it should be suitable for open days and invitations to external parties as well.

chapter 5

THE DESIGN DETAILS

Having settled on a design vision, the next challenge was to translate everything into a concept design. Not only the content of the concept itself was to be decided, but also how the conclusions of the research play into it and how to present it visually. The chapter is built up as follows: the content and visual presentation of the concept design are explained; next, the conclusions from the research are examined and applied to the design vision; and the chapter finishes with a case study on a part of the content of the Ethics Lab.

5.1. Content and visual presentation

This subchapter introduces the three-stage framework that is the foundation of the design concept, several base design choices, and explains the reasoning behind using a 3D model and render-based artificial intelligence impressions for visual presentation of the concept.

I. Three-stage framework

Design vision of the Ethics Lab:

The Ethics Lab is a place that is compatible with and uplifts the E&T lectorate approach that focuses on several practice-based methods. The lab is suited for those who know little to nothing about ethics, those who are knowledgeable on the topic, and all those in between. It evokes questions with its comfortable yet eccentric style antithesis to modern minimalistic and monochrome interior design.

Leading from the design vision, the Ethics Lab is more than a room with furnishings. The Ethics Lab is also the activities in the lab, and it is also the accommodations for a broad target group. The Ethics Lab is structured in three parts to create a clear overview that enables easier categorisation for the final concept and future steps afterwards. First, the room itself. This includes the layout of the room, the affordances, the capacity, and the aesthetics and atmosphere. These provide the first impression for people walking in and decide what sort of things can be done in the Ethics Lab. The second stage comprises the hands-on methods, corresponding materials, and the installations. The room provides affordances, and the methods and installations are intended to make use of these affordances to create options for activities people can choose between. The third stage covers information and tools and is essentially an extension of stage two. The methods, materials, and installations of stage two are based on the knowledge, tools, and templates of stage three. It essentially is the innovative foundation of the Ethics Lab that makes the lab evolve and grow. Altogether, the three stages make for a well-rounded Ethics Lab that has points of appeal for different people. **Table 7** shows an overview of the three stages.

Table 7. A short overview of the three stages and their purposes.

Stage 1: the lab itself	Stage 2: the methods, materials, and installations	Stage 3: the information and tools
Contains: layout of the room, affordances, capacity, aesthetics, and atmosphere	Contains: activities and experiences within the lab, and how they make use of the affordances of stage 1	Contains: knowledge on the theoretical background of the activities and experiences of stage 2, and ways to contribute new features

II. Base design: grandeur and modularity

The E&T lectorate signalled during previous conversations that they would like to have different types of rooms for different uses, and they signalled that the Ethics Lab could stand to benefit from some more grandeur. Making the Ethics Lab a two-floor atrium accomplishes both wishes. As there is a large chance that the budget will not be enough to realize the entire concept, the lab was created with modular and/or flexible areas in mind. This makes it possible to downsize to a smaller lab later without re-doing the whole concept. The modularity and flexibility is created through each aspect of the lab having its own area and having areas that can be repurposed for other functions or left out if unnecessary. An example: the installations have proven to be very different in size, function, and shape. As they will not be in use in the Ethics Lab all the time, they need to be stored somewhere. With the different sizes, it is better to be safe and plan enough storage room to easily fit multiple installations. However, it might turn out that this is unneeded; in which case, the room can be used to, e.g., store cushions that can turn steps on the stairs into more seating places.

III. Visualisation with 3D model and AI

The lab is visualised with a 3D model created in 3ds Max and Blender. It was decided to create a model rather than drawings to retain consistency in the placement, size and proportions of the components. Other points in favour of a model are that it is easy to move around in the lab model to check different perspectives and that it is easy to add, remove, or change components.

While the model is suitable for showing an overview of the Ethics Lab, it does not convey the mood well. The mood, however, is of key importance. As such, input from the 3D model is

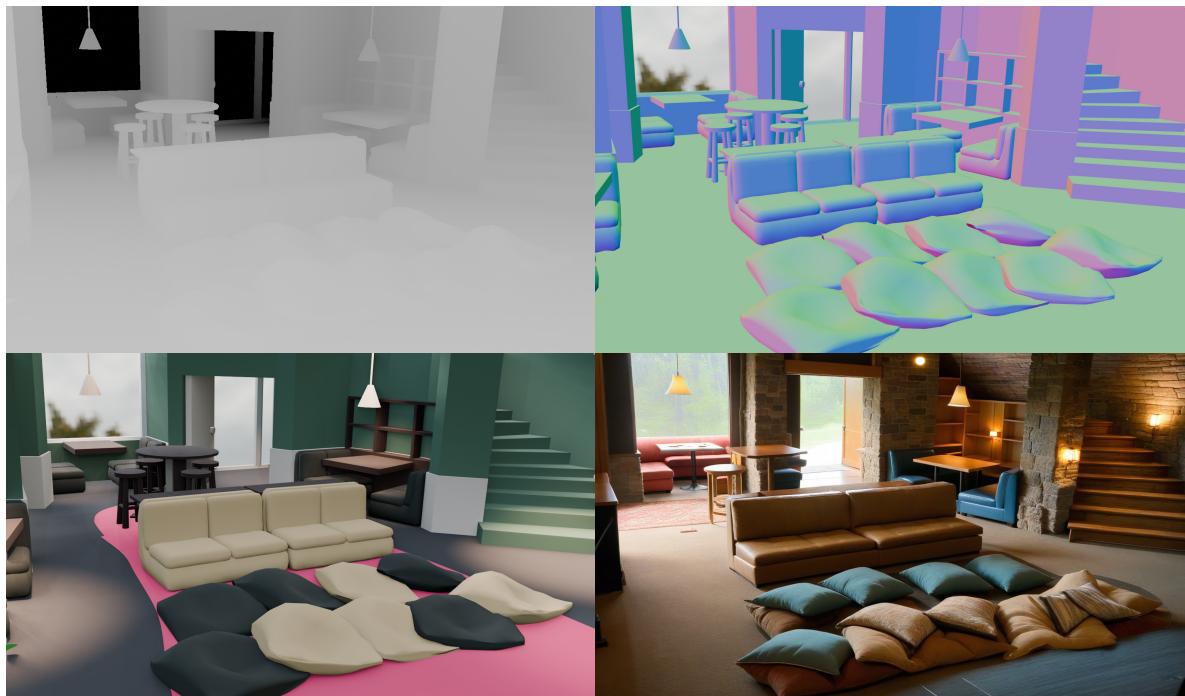

Figure 18. Top left: depth map. Top right: normal map. Bottom left: diffuse map. Bottom right: Stable Diffusion impression.

used to create impressions in Stable Diffusion. Stable Diffusion is an open-source artificial intelligence text-to-image and image-to-image model. At the time of writing, the use of artificial intelligence models is contentious. Many consider it immoral, for varying reasons. This context underlines why ethics is important and why the Ethics Lab has a reason to exist. As such, the decision to use artificial intelligence models in the design process was not made despite the context, but rather because of it.

The impressions are created by combining depth map, normal map, and diffuse map renders of the 3D model with a prompt describing the contents of the render with the chosen style (see [Figure 18](#)). With the state of artificial intelligence models at the time of writing, it is not yet possible to perfectly retain the consistency of the 3D model in the computed Stable Diffusion results, which is why they are merely considered impressions that can serve as a starting point and inspiration for continuation by the E&T lectorate.

5.2. Theoretical background of the Ethics Lab

The content of the Ethics Lab is underpinned by the research from the first few chapters. The conclusions reached there are used to make further design decisions while developing a concept for the Ethics Lab.

I. Non-use and education

The types of non-users relevant to the Ethics Lab are the (active) resisters, the disenchanted, the displaced, and the excluded & disenfranchised. Further research into these groups and their relation to the Ethics Lab was recommended in their chapter, but this has fallen to the wayside due to time constraints and lack of pre-existing information. As such only the generic roles covered by the types of non-users identified previously have been explicitly considered in the design of the Ethics Lab. It is still interesting for the overall project surrounding the Ethics Lab to look into possible reasons why people might not want the Ethics Lab to be realised, which will be mentioned in the discussion.

Levels of expertise

In terms of keeping interest for all types of people, the conclusion at the end of the research into experiential learning proved helpful. As concluded, there will be differences in how much experience people will have with ethics and with the practice-based methods used, and these differences should be accommodated. This was done by categorising the differences into levels of expertise. Levels of expertise as a concept was introduced by Dreyfus & Dreyfus in 2005 and popularised in a design context by Dorst in 2008 (Dorst, 2008; Dreyfus & Dreyfus, 2005). For this thesis, the levels were reinterpreted in terms of familiarity with the lab and the practice-based methods employed in it. They are as follows, keeping in mind that they do not have a strict cut-off between each level:

- i. **Novice:** those who come to the Ethics Lab with no or little prior experience of the lab. Talk of practice-based methods would not ring a bell. They almost certainly need guidance to make sense of ethics and/or practice-based methods.

- ii. **Advanced beginner:** those who come to the lab on their own initiative and are familiar enough with one or more methods to follow a guide on executing said method(s). They will not know all methods and they do not understand all the nuances of the methods they do know.
- iii. **Competence:** those who are familiar enough with the lab and the practice-based methods to know what method to use in what circumstance. They can guide others in executing methods. They may have started experimenting with tools to create their own materials, but this remains new terrain.
- iv. **Proficient:** those who are familiar with the nuances of the practice-based methods and how they interplay with personal changes. They will be able to explain the decisions behind their own takes on materials and know how to steer towards the results they want.
- v. **Expertise:** those who understand the lab and the practice-based methods fully. They can come up with new methods and new materials on their own; the pre-made materials in the lab are likely the work of the experts. They might see the tools in the lab as a limitation, rather than an asset.

These levels intertwine with, and are the very reason for, the three stages of the Ethics Lab. **Stage I. The Room** is used by all people of all expertises. This means it should be comfortable and accommodating for all people. For **Stage II. The Methods, Materials, And Installations**, the audience of the materials must be kept in mind. Novices only use them in so far as they may fill in a worksheet handed to them, or watch a video put up by another, or experience an installation they have been pointed to. Experts may use materials they have created themselves, or materials made by another when those serve their purposes, or they may add new materials. Aside from the use case, there is also that materials are intended for specific audiences. Broad materials aim for understanding at novice level, in that the materials once handed out can be understood on their own. Examples would be a film or an installation. Topic-specialised materials require more knowledge to be understood; and example would be applying specific ethical notions on a worksheet. **Stage III. The Information, Tools And Templates** focuses on how to learn more about ethics and the practice-based methods. This makes it relevant to a select few levels of expertise. Novices are not the intended audience, and thus there is no need to make the tools and tutorials understandable to novices. The same goes for advanced beginners, to a point; guidance on executing methods is relevant to them, but in-depth theoretical background of methods or creating their own materials is unnecessary. The broad use of stage III largely starts at competence, increases at proficiency, and is added to by experts.

What this division means in practice is that there are clearer ideas of what should appeal to whom, making it easier to put into perspective what reactions may mean. An expert may dislike a tool not because it is a bad tool, but because it is meant for somebody at a different level of expertise than them; a novice may get bored when somebody explains the theoretical background of a method, simply because it is not suited to their level of understanding; someone proficient may think a tutorial overly simplistic, when it is meant for somebody just starting to understand the topic. It is important to have this perspective to keep appealing to

people with all levels of expertise, rather than mistakenly trying an one-size-fits-all approach and wondering why all efforts seem to fail.

Accessibility

Another aspect of appealing to a broad spectrum of people lies in accessibility. Designing the Ethics Lab to be in full compliance with the accessibility policies of the European Union and the Netherlands is more than can be done in the time allotted for this thesis. This will be followed up upon in the discussion. What could be done, however, is follow universal design guidelines as advised by the European Accessibility Resource Centre (AccessibleEU, 2023; The 7 Principles | Centre for Excellence in Universal Design, n.d.). These guidelines come down to equitable use; flexibility in use; simple and intuitive use; perceptible information; tolerance for error; low physical effort; and size and space for approach and use.

As the Ethics Lab takes the form of an atrium with two floors, it is crucial for accessibility that both floors can be reached by those who cannot make use of a staircase. This could be done either by directly placing a lift in the lab itself, or by placing the lab as a whole close to a lift in the hallways. The first option was chosen because it serves as a clear reminder to future designers that this access is important to consider in the further development of the Ethics Lab. In case the lab is close to a lift in the hallways or if it is reduced to one floor only, the freed-up space could be used to showcase more installations. Other aspects of the lab that are intentional for accessibility are the many seating options, wide paths, and flexible use of the various rooms.

While the main draw of the Ethics Lab lies in it being a physical place with physical tools and materials, it can still be a boon to have certain parts that can be accessed from a distance. Aside from keeping the lab functional in anomalous circumstances such as the Covid-19 pandemic, being able to video connect to the main area of the lab allows for recording special events for posterity and can give people an impression of the Ethics Lab from afar. Aside from that, **Stage II. The Methods, Materials, And Installations** and **Stage III. The Information, Tools And Templates** are suitable candidates for digital backups. Having access to digital versions of materials makes it easier for others to prepare their use beforehand, serves as a backup to any lost physical items, and provides another avenue of use.

II. Critical design

The aesthetics of the Ethics Lab are based on those of the Ambience Lab scenario. A criticism of the Ambience Lab was that, although the critical aspects were present and interesting, they should be more pronounced. As such, these aspects were paid attention to during the spatial design of the lab, to see where they could be newly applied to the architecture of the lab and where they could be enriched in their original intentions. The latter can be seen in the use of second-hand furnishings to create sets of mismatching furniture naturally and sustainably, and only having one big presentation screen as the sole electric device in the lab. Inspiration for the further spatial design of the lab was taken from commercial hybrid workplace areas based on the experience economy of Pine and Gilmore (Burobas, n.d.; Heiligers, 2021). The central concepts in architecture and interior design in this category are fun, learning, aesthetics, and escapism. These tenets were used as an additional layer in the design of the Ethics Lab.

Table 8. Final critical sensibility guideline table of the Ethics Lab concept.

Why make it critical?		How should the design be made critical?			
What part should be critical?	to change perspective/ to propose change/ to enhance appreciation/ to encourage reflectiveness	Thematic blending	Semantic shifts	Social transgression	Body modification
	Topic				
	Purpose				
	Functionality				
	Interactivity				
	Aesthetical form	XX			
	Materiality				

The aesthetics and floor plan of the first floor were designed with playfulness and opposition to minimalism in mind. This expresses itself most prominently in its curved walls and areas, the choice of furniture, and the Ambience Lab stylization that uses textured wood and stone. This continued with the parts that make up the atrium, which are the opening between the two floors and the stairs that lead up to the second floor. The second floor uses straight lines to contrast with the first floor, a juxtaposition which serves to make the lab as a whole stand out. The entrances on both floors have a hook to introduce the philosophical character of the Ethics Lab. The hallway door on the first floor leads straight into a wall that forces visitors to choose to go left or right with limited knowledge of what the rest of the Ethics Lab will bring, whereas the hallway door on the second floor opens up onto a view of the entire second floor and the central part of the first floor. From the seating next to the opening to the first floor, visitors on the second floor can unobtrusively keep an eye on what is happening down below. Where the first-floor entrance serves to embody making choices, the second-floor entrance embodies surveillance and privacy. Realistically, this symbolism will not matter in the day-to-day going-ons in the lab, but they can serve as conversation starters.

Table 8 above shows how this approach can be summed up in terms of use of the critical guideline. The initial Ambience Lab guideline had a single X in aesthetic thematic blending; this was doubled down upon in the design of the Ethics Lab, for two X's in that cell. Functionality (what the product does), interactivity (how the user interacts with the product to perform the functionality), and materiality (what material the product is made of) were left alone. It could be argued that functionality is also included, as the interactive installations and methods do

encourage reflectiveness. However, on the whole, the functionality of the Ethics Lab itself is focused on providing a platform for aforementioned installations and practice-oriented methods, for users with all sorts of ethics knowledge. What this comes down to is that the functionality of the installations and methods are not counted with the Ethics Lab, and as such functionality does not get an X. Interactivity is similar: where the functionality of the Ethics Lab is providing the platform, its interactivity is focused on being as standard as possible in name of accessibility. It is possible to create doors that only open when they are flipped upside down, or heightened seats that require one to climb up a ladder, or voice-activated elements, but special adjustments like these risk impacting accessibility in unforeseen ways. This is a rather unwanted risk. Lastly, materiality plays a secondary role to aesthetics, in that certain aesthetic choices come with materiality attached, e.g. stone bricks, beanbags, rugs. The goal is to play these materials straight to avoid undermining aesthetic choices.

Social transgression as a 'how' to create critical sensibility is eschewed entirely. As a short recap, social transgression works by creating situations wherein people feel social judgement for actions deemed wrong. This could result in excellent conversation starters on the ethics of the situation, but this does not pair well with an Ethics Lab that tries to make everybody feel welcome and willing to be vulnerable at times, including those without interest in ethics. It would be a better fit for an Ethics Lab that prioritises experiences to discuss and reflect on over welcoming everybody.

5.3. Case: exploring stage III further

Where **Stage I. The Room** and **Stage II. The Methods, Materials, And Installations** are easily illustrated and speak to the imagination, it is more difficult to do so with **Stage III. The Information, Tools And Templates**. General tools and tutorials on the topics of ethics do exist, but they do not encapsulate what Stage III of the Ethics Lab could be.

During the making of this thesis, the E&T lectorate requested aesthetically appealing cards for a roleplay scenario they would be using in a workshop at the inauguration of Steven Dorrestijn as lector of the E&T lectorate. The opportunity was seized to create not just cards, but also a tool to allow the lectorate to use the same template for other roleplay scenarios in the future. This tool is presented as example of a Stage III tool of the Ethics Lab in the next chapter.

I. Method: roleplay

Roleplay is one of the practice-based methods employed by the E&T lectorate, as mentioned in **OTHER PRACTICE-ORIENTED METHODS EMPLOYED BY THE E&T LECTORATE**. The description there recounts a specific roleplay scenario used in the LED course. In a more generic sense, roleplay as a teaching method has people act out and experience a foreign worldview.

For this case in specific, the scenario involved a group of citizens discussing what arguments to bring to a meeting with their municipality about the solar panels nearby. The municipality in question had made several promises beforehand in order to get enough goodwill to install the solar panels, but they ended up breaking those promises. Several other unintended negative consequences concerned some of the citizens as well. The goal specific to this sce-

nario is to have participants understand one another and prioritise concerns their role may not share, as well as to grasp the difference between values and interests. How the topic could fit into the content of the cards was devised jointly with members of the E&T lectorate.

II. Points of consideration

This case was treated as a shortened design process. Usually, research results in a list of requirements that can be tested against. In this case, several points came up during the brainstorming with the E&T lectorate, while others are based on common design considerations. No research was done specifically for this content, which is why these are called points of consideration rather than requirements.

Cards:

- **The cards should not be overly large**, with large being a subjective feeling rather than a specific set of dimensions. Using familiar sizes of rectangular handheld objects could help achieve this. Possible examples of such objects are mobile phones, playing cards, and payment/ID cards.
- **Clear differentiation between different types of cards.** There are three categories, namely persona, houding (roughly translates as “attitude/stance”), and standpunt (roughly translates as “opinion”). Persona is a short description of who the person is, e.g. a farmer who lives next to the installed solar panels or a city dweller who might only see the panels while driving on the highway; houding concerns whether the role trusts or mistrusts the municipality to do the right thing; standpunt has many different opinions surrounding the topic, such as being supportive of renewable energy, fearing for the animals that live nearby, or caring about the picturesque landscape. The cards types should not be confused for each other. This can be done through colours, patterns, and other contextual clues.
- In name of accessibility, **the cards should work just as well for colourblind or visually impaired people as able persons.** The first can be achieved by choosing colours carefully, the latter by having good contrast and not too small text.
- The bulk of people’s attention should be on understanding the roleplay scenario and how they should participate in it, not understanding what the cards are and do. **The cards should be simple rather than complex**, because understanding complexity takes time. Moreover, they should be easy to use so people can focus their attention on roleplay.

Tool:

- **The tool should be accessible in terms of people understanding how to use it.** Making a template in Adobe InDesign, for example, is not suitable because many people do not know how to use Adobe InDesign. Microsoft Word, Microsoft Powerpoint, or Paint are assumedly common enough that their use is straightforward.
- The tool should allow **a high degree of customization to allow the user to edit things to their liking, but simultaneously limit customization to prevent accidental mistakes** that users with little knowledge will not know how to undo. Content text can be changed, as well as colours, but the shapes and lay-out are static.

- **The tool should be straightforward and include all necessary elements from start to finish (i.e., individual, printed cards).** The tool will not be interesting to use if it takes much effort or time compared to printing out empty cards and writing on them or writing out a (boring) page. There is added value, but not enough to offset being annoying to use. Instruction manuals assumedly only add to this annoyance if they are required. It is far better to have the tool not require reading an instruction manual.

III. Research through card design

A set of cards was created individually for the roleplay session at the inauguration of Steven Dorrestijn as lector of the E&T lectorate on October 16th, 2023. The cards were created in narrow bridge playing card size (89mm x 57mm), with the idea that the cards could fit into a pack. This could help prevent losing individual cards. The cards have a short and to the point description, with an added quote for the opinion card. The cards were initially saved as a document with each card side separately, but that rose the question of how the cards were to be printed. A second document was made with sets of nine cards on double-sided A4 paper, with printing instructions and cutting marks. The leader of the session was responsible for printing and cutting them. The cutting marks in the corners of the cards were mentioned as being especially useful. The cards used were the first version shown in Figure 19; all cards can be found in [Appendix E. Initial Cards for Roleplay Session at 75% scale](#).

Figure 19. Two sets of cards, one with the front side up and the other with the back side up. These cards were created during the case study as a test.

The roleplay scenario was successfully executed with participants during the session. The cards initially surprised the participants, but they understood what the cards were and what they meant within minutes. They held the cards as one would playing cards, in a fan shape or overlapping each other, or they had the cards spread on the table in front of them. All in all, both the participants and the leader of the roleplay session thought the cards added value to the session.

The card types are distinguished by their colours and a bolded title on the back of the cards, as well as a numbered indication on both the front and the back. Some feedback was that the bold titles do not stand out much and the numbered indications can easily be confused for fractions. Another point that was discovered independently afterwards was that the colours of the card types are too similar for several colourblind types to distinguish well, as can be seen in **Figure 20**. A positive was, however, that the colours nearly matched the new branding colours of the lectorate by accident.

The feedback for the cards was used in the creation of the design tool that would allow others to create roleplay cards for their own scenarios.

Figure 20. Colourblind simulation view of the roleplay cards. From left to right: protanopia (no red), deutanopia (no green), tritanopia (no blue), achromatopsia (no colour), contrast loss, no change.

chapter 6

CONCEPT: THE ETHICS LAB

This chapter showcases the Ethics Lab concept that is the result of the work from previous chapters. The three-stage framework that is the foundation of the concept is detailed: Stage I, the Room, depicts the physical properties and affordances of the lab; stage II, the Methods, Materials, and Installations, lays out how the current practice-oriented methods of the E&T lectorate fit into the set-up of the lab; and stage III, the Information, Tools, and Templates, presents the tool that was the result of the case study of the previous chapter.

Figure 21. An impression of the central area on the ground floor of the Ethics Lab.

The Ethics Lab is a place where anyone can go to learn about and experience ethics. Different people have different needs, and the Ethics Lab caters to that. Those who know what they are doing will get most benefit from having a room to experiment in and materials that support the execution of methods, as they already know how to tackle things in the way that works best for them. Those with less experience may benefit from some more handholding in the form of guidelines and tools. Those new to ethics or just visiting the Ethics Lab can just take everything in. Not everything is useful/applicable for everyone, but everyone can find everything they need. **Figure 21** shows an impression of the Ethics Lab.

Table 9. A short overview of the three stages and their purposes.

Stage 1: the lab itself	Stage 2: the methods, materials, and installations	Stage 3: the information and tools
Contains: layout of the room, affordances, capacity, aesthetics, and atmosphere	Contains: activities and experiences within the lab, and how they make use of the affordances of stage 1	Contains: knowledge on the theoretical background of the activities and experiences of stage 2, and ways to contribute new features

The Ethics Lab is divided in three stages, as seen in **Table 9**. Having these three stages helps with identifying and isolating lacking or outstanding aspects of the lab. Imagine: a group of students has just visited the Ethics Lab and they explain that they 'really liked the Ethics

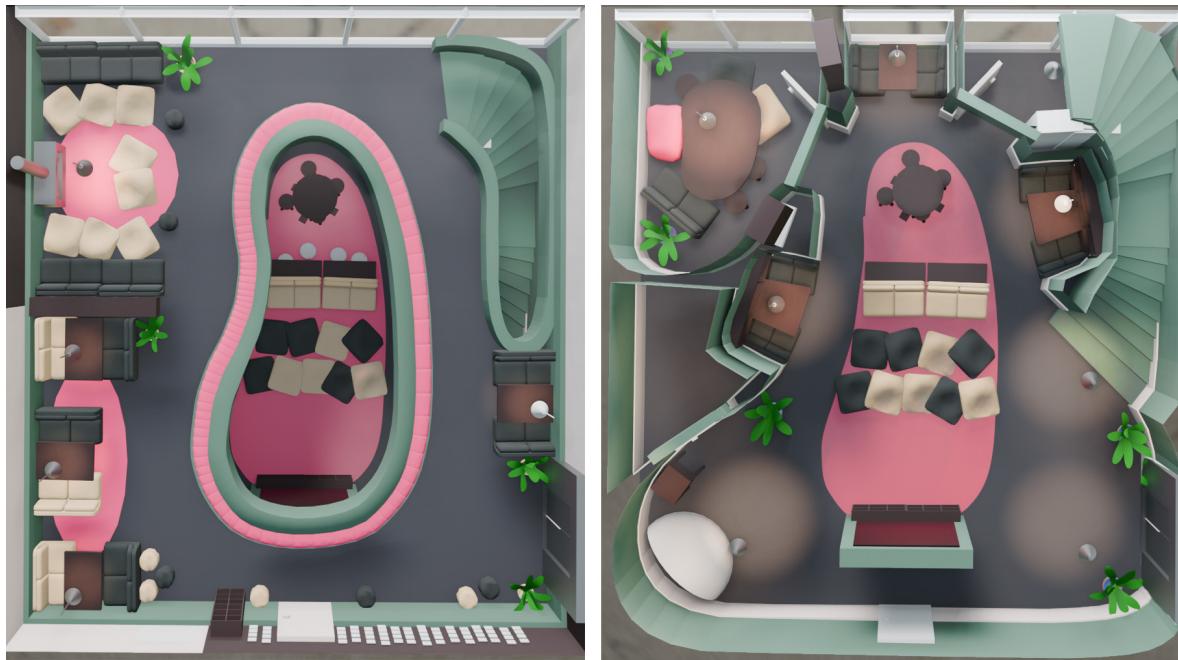

Figure 22. Top-down or bird's eye view of the 3D model showing the two floors of the Ethics Lab. On the left is the top floor; on the right is the bottom floor. The sides are approximately ten meters wide and eleven meters long.

Lab!' Now, one could ask them what they liked in general, or one could ask in specific: did they like the activities they did? Did they like how the room looked? Did they like how things were explained? What was their favourite part? Receiving answers to these questions can give an idea of how much each stage is liked. Sometime in the future, when there are plans to add new things to the lab, one can look at the sorts of reception each stage has had generally. If many visitors like the room and the activities, maybe stage three can use some improvement. If visitors feel like there is something off about the lab, maybe stage one needs another look. If the lectorate wishes to add a new installation, they can also look at what place the installation can occupy in the lab and how it can make use of the existing features, and how it is linked to theory and if, perhaps, there are tools that can assist in its creation. Clarity is created through explicitly labelling each aspect of the Ethics Lab and how they are related to each other.

Stage I. The Room

The Ethics Lab takes up two rooms on separate floors atrium-style (see **Figure 22**). An aspect common to both floors is that the majority of the furniture is second-hand. This ensures that the furniture is all clearly different from each other and serves as conversation starter.

The first floor has the installations, several working areas in nooks, a separate room for socratic discussions, a staircase and lift for going to the other floor, two flexible storage/other purpose rooms, and a central presentation area with staggered seating.

The first thing one would notice when entering the Ethics Lab through the door on the first floor is a wall barring the view of the Ethics Lab, leaving a choice for the installations on the left and the staircase and lift on the right. The effect can be enhanced by hanging confronta-

tional items on the wall; an example suggested during the evaluation session with the lectorate was to place a whiteboard with markers and a daily question on the wall.

The area for installations was mostly left empty to allow the installations to stand on their own. A flexible storage room is right next to the installation area, allowing it to either serve as storage for the various installations not in use or to be turned into an installation itself.

When looking out further into the Ethics Lab from the installation area, the central presentation area is prominently in view. The purpose of this area is to serve as a place where PowerPoint presentations can be held or movies can be shown, in another ambience than a classroom. The seating consists of beanbags, couches, tables with comfortable chairs, and a high table with bar stools. This breaks up the monotony and gives a staggered effect that allows everybody to see the screen well. **Figure 23** shows one possible perspective on the central area. In case of a large audience, the stairs can be repurposed into additional seats with cushions and the nooks can be used as well.

These nooks border the edges of the central presentation area. They seat four and have a table and cabinet. The cabinet contains materials and instructions for hands-on methods, as well as informational ethical books and templates. Altogether this makes the nooks suitable as generic workstations, but also as places to work with methods in small groups.

In between the nooks are doors; one leading to the secluded room on the left and the other leading to another flexible storage room on the right. The secluded room is intended to be the calm and private part of the Ethics Lab, where sensitive thoughts can be shared without worry.

Figure 23. Impression of the central area on the ground floor of the Ethics Lab, with beanbags and couches in the center and nooks to the sides.

Figure 24. Impression of the secluded room on the ground floor of the Ethics Lab, taken from outside looking in through the window.

Figure 25. Impression of the central area on the second floor. The ground floor can be seen through the opening in the middle. To the sides are a working area and in the back is room for Tegeltjeswuisheid tiles.

Figure 26. Impression of the relax area on the second floor of the Ethics Lab. The opening to the ground floor can be seen, as well as beanbags in the center and windows to the right.

Ethics can be rather personal and/or emotional, and as such the Ethics Lab should provide for those situations. The secluded room is illustrated with an impression in **Figure 24**. The flexible storage room on the other side of the lab can store materials such as roleplay props, leftover books, cushions for on the stairs, and other miscellaneous matters.

The second floor has a hallway entrance as well. The door is positioned amidst myriad Tegeltjeswijnheid (Tiles of Wisdom) tiles on the wall, with a fresh batch of empty tiles ready for use. This wall serves to showcase the past Tegeltjeswijnheid workshop results for inspiration and décor. In contrast to the first floor, entering through the second-floor hallway entrance opens up the view to both the first and second floor, with the first floor visible through the opening in the centre. One can even comfortably sit on the seats bordering the opening. This can be seen in **Figure 25**.

The second floor houses multiple workstations and a cozy corner. Where other areas in the Ethics Lab may have more unique aspects to them to get the mind thinking, the workstations are no more and no less than workstations. They are, as such, excellent for focusing on work or study, or doing methods. The workplaces consist of tables, couches seating four, and whiteboards. The cozy corner next to the windows is essentially a small living room. It can be used as a waiting spot to relax until others arrive, as a place to sink down into the cushions while taking a break, or in other miscellaneous ways. The cozy corner is visualised in **Figure 26**.

Stage II. The Methods, Materials, and Installations

Stage II adds things to do to the lab; it is what makes the lab more than a (eccentrically furnished) set of rooms. Crucially, it is also what creates the compatibility with the current approach of the E&T lectorate and helps to uplift that approach. This is done by providing the practice-based methods with all necessities, by giving places to execute the methods, providing the materials the methods use, and serving as an information hub on the methods together with stage III. The various installations made for the E&T lectorate also provide on-demand experiences. These installations can be swapped in or out every so often when the experiences get stale, according to the lectorate's wishes.

The materials for the methods can be physical materials such as worksheets, cut-outs, post-its, but also online materials such as PowerPoint presentations, YouTube or movie clips, or information portals. The screen in the lab was added because of the latter, to make sure these materials can be used as intended. **Table 10** shows an overview of what affordances and materials are available for each method and the installations.

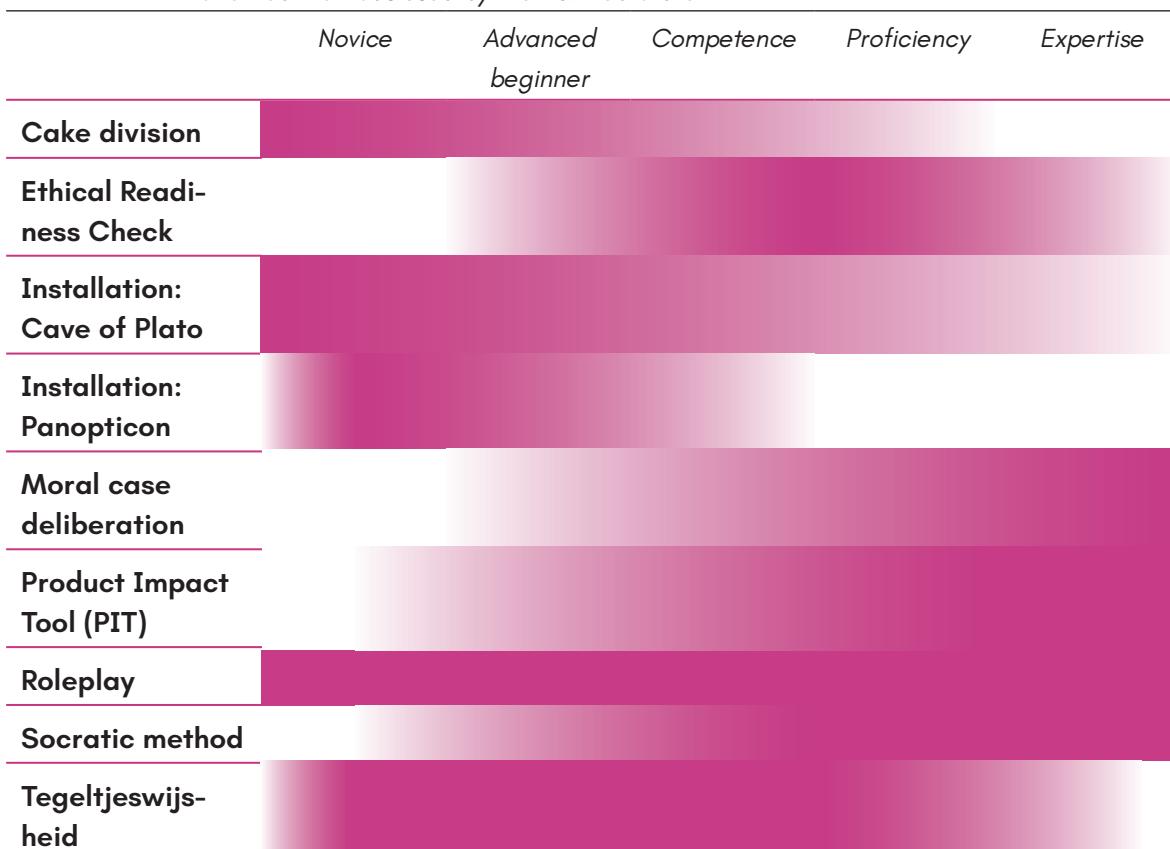
Table 10. *The materials and affordances of the Ethics Lab per practice-based method*

Method	Ethics Lab affordances/ materials	Exclusion
Cake division	Seating, resting place for the cake	Cake (perishable)
Tegeltjeswijsheid	Tiles, pens, seating, introduction area (whiteboard/screen), wall to show the finished results	
Roleplay	Information sheets for prebuilt scenarios, pens, seating, name cards, props	
Product Impact Tool (PIT)	PIT fillable worksheets, pens, seating, introduction area (screen)	Individual access to the PIT portal (mobile phones)
Ethical Readiness Check	Cards with preset questions, introduction area (whiteboard/screen), seating	
Moral case deliberation	Secluded area with seating, information sheets with preset cases	
Socratic method	Secluded area with seating, information sheets with preset scenarios	

Installations	Flexible room for placement	Uniqueness of installations means they need to be (mostly) self-sufficient, or need to take advantage of existing Ethics Lab affordances
----------------------	-----------------------------	--

In the **Table 11**, the practice-based methods above were roughly ranked on their intended audience in terms of expertise levels. The ranking is based on how much of an introduction is needed to perform the method, how much the method is intended to be a standalone learning experience vs. something to apply to a case, how much mental effort is needed to perform the method; and up until what level of expertise the method can be helpful. Take cake division: in essence, it is very similar to moral case deliberation. In both cases, the goal is to figure out what the audience considers to be ethical. However, the moral case deliberation is ranked for a more experienced audience because the range of topics is broader (and can thus include more difficult dilemmas) and because it can be applied to cases that have an immediate significance to the audience. This does not mean that moral case deliberations cannot be used with novices at all: the one who introduces and explains the method simply needs to consider the knowledge level of the audience. It can be tentatively concluded that the current range of practice-oriented methods used by the E&T lectorate covers all levels of expertise.

Table 11. *Tentative placement concerning levels of expertise audience of the various practice-oriented methods used by the E&T lectorate*

Stage III. The Information, Tools and Templates

Stage III is the information hub of the lab that assists those who want to learn more about ethics or hands-on methods, or who want to add to the existing materials of stage II. It is a non-exhaustive grouping of tutorials on executing methods, scholarly books on ethics, templates and tools to create new materials for methods, college lectures on various related topics, and so on. The thought behind this is that anything that goes in-depth belongs to stage III, whatever form it takes. A case study was conducted wherein a design tool for roleplay information cards was created, the research phase of which can be found in **CASE: EXPLORING STAGE III FURTHER**.

The design tool was made in Microsoft Powerpoint, see **Figure 27**. Nine card faces fit on one slide; the fronts are on slide one and the backs on slide two. They mirror each other in such a way that when printed double-sided, the cards can be cut out in one go without needing to glue the sides together. The front and back are indicated on the slides, as are cutting lines and printing instructions. The nine cards are equally divided among the three types. The slides can be copy-pasted as many times as needed to get to the wanted number of cards. A separate, already filled in read-only document is also provided as an example.

Editable text is marked with <Vul in> (“<Fill>” in English); all other elements are locked. These can be unlocked if any changes need to be made to the template but are otherwise left locked to prevent accidental adjustments. Both the read-only and editable cards are provided as flat pictures in **Appendix F. Updated Cards from the Roleplay Card Maker Tool at 75% scale**

The mentioned adjustments to the card template due to feedback are as follows: the card colours were adjusted to be more distinguishable for colourblind people and to fit the new

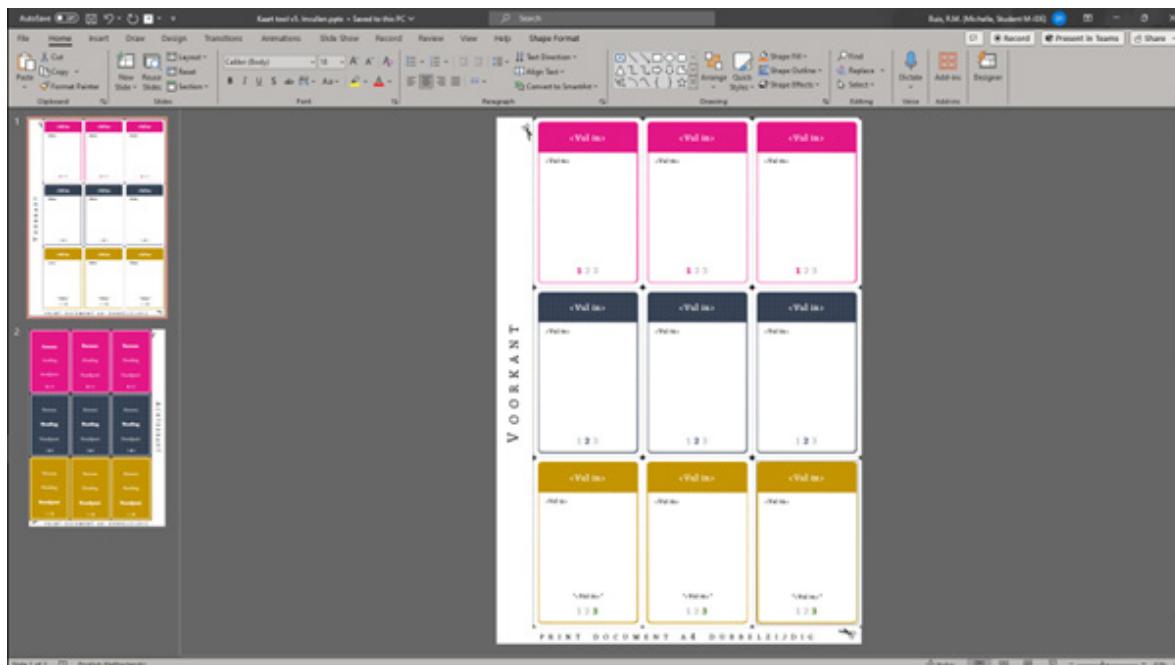

Figure 27. The roleplay card maker tool in Microsoft Powerpoint, with the focus on slide one containing the fronts of the cards.

branding of the E&T lectorate better; each card type got a special pattern to go with the colour to distinguish them even further, see **Figure 28**; the font on the back of the cards was adjusted to more clearly display the name of the card type; the number indicators matching the card types were changed to no longer resemble fractions. The colourblind simulation of the adjusted card template can be seen in **Figure 29**.

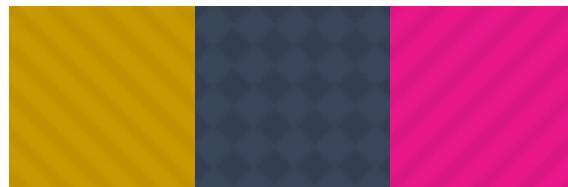

Figure 28. Close-up of the new colours of the card types combined with their new patterns.

Figure 29. Colourblind simulation view of the roleplay cards. From left to right: protanopia (no red), deutanopia (no green), tritanopia (no blue), achromatopsia (no colour), contrast loss, no change.

chapter 7

EVALUATION

The evaluation consists of several parts: one that evaluates by way of the reception of the E&T lectorate; one that evaluates by way of requirements set-up halfway through the process; one that evaluates by way of the fulfilment of the research question(s) posed at the beginning; and a conclusion that looks at the implications of the results for the E&T lectorate as a whole.

7.1. Reception by the Ethics & Technology lectorate

This evaluation is from the perspective of the E&T lectorate and focuses on how well the final concept matches their goals. The points are taken from the discussion held on 02/02/2024 succeeding the internal presentation of the final concept and the roleplay card tool evaluation on 19/10/23. The internal presentation involved a recap of the conclusions from the scenarios, an introduction of the three-stage set-up with examples of each stage, a live walk-through of the 3D model in Blender, and comparison pictures of Blender renders with several Stable Diffusion impressions; the roleplay card tool evaluation was a face-to-face evaluation wherein the tool was tested for ease of use, as the suitability of the cards themselves had already been proven.

This evaluation discusses how well the final concept adheres to the expectations of the E&T lectorate, how suitable it is for their intentions, how realistic it is and what would need adjustments for future steps.

I. Expectations & suitability

The ethics lab concept approximately fit the expectations of the E&T lectorate, at least in so far that they had specific expectations. As mentioned before, the idea of what an Ethics Lab could look like was nebulous to them. The three-stage set-up garnered very few questions: most attention was paid to the 3D model and visuals of the lab. This is possibly because they were already familiar with how the practice-based methods would likely be incorporated from earlier discussions about the various scenarios, while the 3D model and Stable Diffusion impressions were new to them.

The different styles and colours of the impressions were found to be helpful in illustrating the different ways the lectorate could style the lab. Highlights of the lab in their eyes were the wall opposite the first-floor entrance and the stairs that could be turned into seats. The first-floor entrance wall could be used to hang a whiteboard with markers and questions that curious visitors could answer throughout the day, or the wall could be decorated in another fun way to create interactions. The cushions on stairs, meanwhile, was seen as a playful way to create a cinema-like mood for big audiences. Altogether, the lab was considered a good place to execute the practice-based methods. The atmosphere of the lab was considered almost library-like, very different from other labs they knew of, which are usually sleek with clean lines and rather barren. Whether this was the mood the lectorate wanted was unsure, but they were clear that this feeling would make the lab stand out in a good way.

As for the roleplay card tool, the ease of use of the tool was good: it was clear how to edit text and the examples showed what type of information to write where. However, there was some pushback in that those with experience creating their own roleplaying information materials tried to put their own spin on the cards in an unintended way, such as disregarding the card types or linking different cards together. This was not the case for those who had no prior experience creating roleplay materials. Looking at the different reactions with levels of expertise in mind shed light on the likely reason for the differences. The tool prescribes how to create the cards; this does not fit in the toolbox of experts who already have their own way of doing things. Rather, the tool is intended for those who need help creating roleplay materials in

general or those who want roleplay cards but do not know how to make them look nice. Thus, this case neatly underlines the need for different types of support for different people.

One potential issue that was raised about stage one of the Ethics Lab was the placement and room of the installations. Although they are one of the first things seen when entering the lab, they do not have much further presence in the lab. Especially the second floor was subject to this criticism, as there are no installations on that floor. However, the lectorate was divided on the issue; some thought it was a nonissue, others were more concerned. The suggestion to convert one of the flexible storage rooms into an installation room or to otherwise make use of the modular nature of the lab was regarded as a potential solution if the matter did turn out to be a problem.

II. Attainability & future steps

The lab concept as a whole is likely too big and unrealistic in terms of what can be done monetarily. This was expected, and the lectorate considered the concept a success in that sense, as they had specifically asked for an ethics lab concept supposing no restraints, whether monetarily or in m2. The E&T lectorate considered the modular nature of the lab helpful in downsizing to a more realistic proposal, as the lectorate could take the modules they liked best and continue with those in their plans for the future.

For their future steps, the lectorate would like a video walk-through of the 3D model to show the concept to other parties. There are no immediate plans for continuation.

7.2. Functional requirements:

A set of functional requirements was set up to help guide the design process. The final concept is compared to the requirements to see if there are any remarkable discrepancies.

Functional requirements

Association and profiling E&T lectorate: **questionable**

- *The Ethics Lab must be associated with the Ethics and Technology Lectorate.* **Sufficient.**
- *The Ethics Lab must serve to profile ethics and technology, as well as the Ethics and Technology lectorate.* **Questionable to insufficient.**

The Ethics Lab is associated with the E&T lectorate, both in the sense that its organisation is linked to the E&T lectorate and in the sense that the framework, aesthetics and activities within the lab are connected to the lectorate. As for profiling, it vaguely does so, as people knowing that there is a lab for ethics somewhere in the building is profiling. Aside from that the concept does not excel in this requirement. Promotion for activities held in the lab might suffice, but that is up to the actions of the E&T lectorate and not inherent to the lab itself.

Working space: **sufficient**

- *The Ethics Lab must have sufficient working space.*

As this is a functional requirement, there is no number set for 'sufficient'. With multiple workspaces both on the first and second floor of the lab, and the lectorate not commenting on there being too few workspaces, this requirement is satisfied.

Tangibility ethics: sufficient

- *The Ethics Lab must assist in making ethics more tangible for users.*

Practice-oriented methods are used to make ethics more tangible currently. By focusing on them, the Ethics Lab assists in making ethics more tangible for users.

Visibility and accessibility: sufficient

- *The Ethics Lab must make ethics as a topic more visible.*
- *The Ethics Lab must make ethics more accessible for both those who are already familiar with ethics and those who are less so.*

The framework of the concept explicitly takes different levels of expertise in mind to ensure that regardless of familiarity with ethical concepts, everyone can use the Ethics Lab.

Location: sufficient

- *The Ethics Lab must be in a set location.*
- *The Ethics Lab must have a physical location.*

Stage one of the framework, the lab itself, is meant to be in a permanent, physical location.

Reflection: sufficient

- *The Ethics Lab must make the users reflect on the topics handled inside the lab.*

The use of practice-oriented methods, the availability of interactive installations, and the critical sensibility design elements are meant to make visitors reflect on topics handled in the lab.

Needs of non-users: questionable to sufficient

- *The Ethics Lab must consider the needs of non-users such as (active) resisters/the excluded/the disenfranchised/the disenchanted/the displaced. (Non-use theory).*

The needs of non-users were taken into account during the design process. However, these needs were based on educated guesses. It is very much possible that needs fell between the cracks and went unaccounted for.

Experience accomodation: sufficient

- *The Ethics Lab must accommodate both inexperienced and learned users. (Experiential Learning).*

Inexperienced and experienced learners were both included in stage two of the concept.

Hands-on activities: sufficient

- *The Ethics Lab must favour hands-on activities. (Education).*

The Ethics Lab centres around practice-oriented methods, which qualify as hands-on activities.

Personal engagement: sufficient

- *The Ethics Lab must favour personal engagement. (Education).*

With both practice-oriented methods and interactive installations, the Ethics Lab very much favours personal engagement.

Critical sensibility: sufficient

- *The Ethics Lab must embed critical sensibility into its design. (Critical Design).*

Critical sensibility was embedded into the design of the Ethics Lab through thematic blending on an aesthetical level.

Wishes**Capacity: sufficient**

- *The Ethics Lab should have a capacity of more than thirty man, but smaller stages for 12- man should be available as well.*

The Ethics Lab has seating for approximately eighty people, divided over two floors and multiple rooms. There is a fully isolated room for privacy intended for groups smaller than twelve and there are various nooks and other separated sitting areas that sit four people each.

Impression: sufficient

- *The Ethics Lab should give a simple, creative, comfortable, and informal impression.*

Accomplishment of this wish can be difficult to judge, as taste is personal. It is judged as success by how the E&T lectorate compared the look of the concept to a cosy library and mentioned how it was unlike all other labs they knew of.

Installations: sufficient

- *The Ethics Lab should place a high importance on the inclusion of installations in their intended functioning.*

While the Ethics Lab concept does not 'place a high importance' on the inclusion of installations, they are included and they do function as intended.

Targeting: sufficient

- *The Ethics Lab should primarily target everyone within Saxion, e.g. students, colleagues from other lectorates, and other Saxion employees; however, it should be suitable for open days and invitations to external parties as well.*

The Ethics Lab is suitable for college lectures, for inviting other Saxion employees or external parties, and also for open days.

To conclude the evaluation of the functional requirements, almost all requirements were met sufficiently. The two requirements that were met questionably to insufficiently concerned profiling for the E&T lectorate and the inclusion of the needs of non-users during the design process. Both of these, however, can easily be rectified during continued development of the Ethics Lab and thus are no major concern in the overall picture.

7.3. Research question

The main research question posed at the beginning is as follows:

What purpose can the Ethics Lab contribute to the Ethics and Technology lectorate in a way that is compatible with the existing academical ecosystem, embeds encouragement of reflection into the lab, and considers the needs of both the target group and relevant non-users?

With sub questions:

1. **How** can the current state of ethics education and experiential learning be accommodated for in the Ethics Lab, in a way that the Ethics Lab will be compatible with the existing academical ecosystem?
2. **What** types of non-use can be considered relevant to the Ethics Lab and how can their needs be considered?
3. **In** what manner can critical design contribute to the creation of an environment that encourages reflection for the Ethics Lab?
4. **How** do the members of the Ethics and Technology lectorate envision the purpose, use of interactive installations, and target group of the Ethics Lab?

I. How can the current state of ethics education and experiential learning be accommodated for in the Ethics Lab, in a way that the Ethics Lab will be compatible with the existing academical system?

The existing academical system, as used by the E&T lectorate, involves the use of practice-oriented methods and the recently introduced installations to create personal experiences that people can learn from. The analysis of the current state of ethics education holds that many learners have little personal interest in learning about ethics and/or they do not see its relevancy. Creating personal engagement with the topic through, for example, the use of practice-oriented methods helps create interest. These methods fall under experiential learning, which emphasises learning through experiences. The analysis of experiential learning showed that it is important to account for both inexperienced and experienced learners, as they have different needs. As such, accommodating for the current state of ethics education and experiential learning can be done by accommodating practice-oriented methods for learners with varying levels of inexperience with the topics.

Combining these points with the levels of expertise allows one to place the current and future practice-oriented methods with different levels of expertise, helping identify where the methods might need slight adjustments in case they are done with another target group. Moreover, providing all materials needed for the methods and having a suitable place to execute them in the Ethics Lab makes it easier to use practice-oriented methods.

II. What types of non-use can be considered relevant to the Ethics Lab and how can their needs be considered?

Non-use is a HCI research field that focuses on people who do not use (certain) products and the reasons why. Researching these groups of people can uncover valid criticism that can be used to improve products, find people that are unintentionally left out in, or help draw lines on whose needs to consider in the design of a new project.

The types of non-users relevant to the Ethics Lab are the (active) resisters, the disenchanted, the displaced, and the excluded & disenfranchised. The (active) resisters, those whose opinion on ethics education ranges from active to passive dislike, need a chance to change their opinion. This can be done by making the Ethics Lab look inviting even to those without philosophical interest and by focusing on creating personal engagement. It is difficult to gauge the needs of the disenchanted, in as much as they are relevant to the Ethics Lab. The one aspect found, that being how some people think ethics does not belong in an academical setting, could be partially solved through extracurricular activities within and without the lab. However, this is more linked to the actions of the lectorate and less so to the Ethics Lab itself.

The excluded and disenfranchised, those who cannot make use of the Ethics Lab without consideration for their circumstances, need to have accessibility taken into account for the design of the lab. This can be done by complying with the accessibility policies of the European Union and the Netherlands. Other ways to increase accessibility is by making digital back-ups of stage two and three (where possible) that can be accessed from outside the Ethics Lab, by outfitting the central presentation area with a set-up that allows streaming online, and by creating multiple language versions of methods and tools.

In short, the types of non-users relevant to the Ethics lab are (active) resisters, the disenchanted, the displaced, and the excluded & disenfranchised. They need the lab to be accessible, to look inviting even without knowledge or interest in ethics, and to focus on personal engagement. This can be done by complying with accessibility policies, having digital back-ups and streaming possibilities, having multiple language versions of methods and tools, by making the Ethics Lab aesthetic ethics-agnostic while retaining a philosophical character to those who look for it, and by using practice-oriented methods.

III. In what manner can critical design contribute to the creation of an environment for the Ethics Lab that encourages reflection?

Critical design is suitable for encouraging reflection, as it is a research field that uses design to make people pause their usual thinking habits and to look at things from another perspective. This mental stop-and-reflect is also called critical sensibility. Although critical design is less of a design method and more of a stance for designers, there are frameworks that analyse existing critical designs to isolate what gives them critical sensibility. Two of these frameworks were used to create a matrix that helps analyse and inspire critical sensibility. The areas of the matrix relevant to a design for an ethics lab were identified as thematic blending, i.e. design that uses unusual thematic combinations, or social transgression, i.e. design that encourages social policing, in interactivity/functionality/aesthetics/materiality. With the results of the research sub-questions above concluding that the Ethics Lab should be inviting and suitable for those without ethics knowledge, using social transgression is more likely to be

unhelpful than helpful. As such, critical design can contribute to the design of a reflection-en-couraging environment through incorporating thematic blending in design elements.

IV. How do the members of the Ethics and Technology lectorate envision the purpose, use of interactive installations, and target group of the Ethics Lab?

The view of the E&T lectorate has shifted over the course of this thesis, as active development continued. In the first few months, several members of the E&T lectorate were interviewed as to their interpretation of what the Ethics Lab should be. Their answers showed that no one shared vision existed, as each had a different purpose in mind. To one the Ethics Lab should be a place where visitors from all over are introduced to various ethical concepts and philosophers with the use of interactive installations and practice-oriented methods; to another, the Ethics Lab should be a place where students and employees of the Saxion can discuss relevant ethical issues in a fun and practical way, where interactive installations are a fun but ultimately unnecessary addition; and to yet another, the Ethics Lab is a place where students can come to the E&T lectorate to get answers to their questions about ethics, with interactive installations not expressly linked to the lab. There were various commonalities in the interview results, however, as they all agreed that the Ethics Lab should be a visible and accessible place where ethics can be tackled in a tangible manner, a place can also serve to profile the E&T lectorate.

Several scenarios were created to exemplify different roads that could be taken in the design of the Ethics Lab with the goal of narrowing down which way to take the development. The scenarios that garnered the most positive reactions from the lectorate were the Wijs-met-Techniek lab, a scenario in which the Ethics Lab was to be the ideal educational place for executing practice-oriented methods, and the Ambience Lab, a scenario in which the Ethics Lab was to be perfect for calm and/or emotional discussions centred on ethical topics. The Wijs met Techniek Lab would have materials prepared for use during methods, provide the room to execute them, and use interactive installations as ready-made experiences to draw on for teaching. With its focus on education, its target group would mostly be (large) groups of students and visitors for ethical workshops. The other option, the Ambience Lab, would have a disarming atmosphere and create a mood where people feel free to talk about personal thoughts. Installations would focus on raising questions through judicious application of critical design. Here, the target group would focus more on smaller groups of people and include other employees of the Saxion more.

Ultimately, the E&T lectorate wished to have a combination of the two scenarios, with the practice-oriented method preparation of the Wijs met Techniek Lab and the mood of the Ambience Lab. The purpose and target group of the Ethics Lab is summed up well with the design vision, “the Ethics Lab is a place that is compatible with and uplifts the E&T lectorate approach that focuses on several practice-based methods. The lab is suited for those who know little to nothing about ethics, those who are knowledgeable on the topic, and all those in between. It evokes questions with its comfortable yet eccentric style antithesis to modern minimalistic and monochrome interior design”. More specifically, the target group encompasses both students and employees of the Saxion, but also visitors from other parties. As for the interactive

installations, they are treated like the practice-oriented methods. They, individually, will not be the focus of the lab, but they are valuable learning tools that are ready to be made use of.

V. Conclusion main research question:

What purpose can the Ethics Lab contribute to the Ethics and Technology lectorate in a way that is compatible with the existing academical ecosystem, embeds encouragement of reflection into the lab, and considers the needs of both the target group and relevant non-users?

All in all, combining the answers of all sub-questions to answer the main research question: the purpose that the Ethics Lab can contribute to the Ethics and Technology lectorate in a way that is compatible with the existing academical ecosystem, embeds encouragement of reflection into the lab, and considers the needs of both the target group and relevant non-users is to **uplift the practice-oriented methods currently used by the lectorate by providing supplies for and guidance on their use for both those inexperienced and those experienced in ethics and by providing a location tailored to their use that is accessible, inviting, and contains design elements intended to evoke critical sensibility through thematic blending.**

7.4 Conclusion

The development of the Ethics Lab is more than a design project that ends with a product that either is satisfactory or not. The development of the lab is about developing the shared vision of the Ethics Lab held by the E&T lectorate. In that sense, the success of the project can be measured in their furthered understanding of their own wants and needs between the start and the end of the thesis. The concept provides a topic with specific details that they can discuss, whether that is because they like aspects or dislike aspects: either way, they improve their understanding of what they are looking for.

This goes for the differences in opinion between the members of the lectorate as well. It is easy to agree on a nebulous idea, but the more detailed it becomes, the more chance there is at discovering that people do not actually see eye to eye on various aspects. Thus, by discussing the final concept of this thesis, it becomes easier to identify and subsequently address differences in opinion.

As such, this thesis is interpreted as having succeeded in its aims of defining the Ethics Lab and creating a stepping stone for further development by the E&T lectorate.

chapter 8

DISCUSSION

The process and the results of this thesis will be examined from a bird's eye view in the discussion. Aspects that are covered are the evolution of the thesis over time, owing to the unstructured nature of the topic; the limitations that were encountered throughout the process that had a negative effect in some shape or form; and the recommendations both in a practical and academical manner.

8.1. Evolution thesis over time

At the start, the goal was to make sense of the nebulous ideas surrounding the Ethics lab and to synthesize them into one concept. Throughout the development process, this gradually evolved into something bigger.

The ‘making sense of nebulous ideas’ part was done during the research phase. This involved doing research on the current situation concerning ethics education and the E&T lectorate through literature research and interviews, but also by trying to figure out small things such as ‘what makes a lab a lab?’, ‘who is supposed to use this lab?’, ‘what would people do in the lab?’, ‘why would people (not) be interested in a lab?’. This resulted in information on more general lab-related topics in addition to information specific to the Ethics Lab. The intention at that point in time was to use the general lab-related information as a foundation for the Ethics Lab-specific knowledge, which as a whole would then be used as input in the designing of concepts.

Standard procedure is to conclude the research at this point and to start the design on various concepts. Instead, driven by a desire to draw out further thoughts on the lab by the lectorate and to confront them with how their colleagues envisioned the lab differently, various scenarios were given form and presented to the lectorate for feedback in a form of research through design. Inherently, these scenarios were not intended to be a first version of a concept for the Ethics Lab, but rather a way to gauge opinion on which direction to take the Ethics Lab design. Aside from finding this direction, another interesting takeaway was that designing the Ethics Lab meant not just designing a physical representation of the lab, but also deciding what activities could be done in the lab and how the existing knowledge and tools of the lectorate would be integrated.

This led to the formation of the three-stage framework, a framework which turned out to be more widely applicable than just for the Ethics Lab. For the Ethics Lab, the three-stage framework can be filled in as follows: (1) a philosophical, homely place with different areas (2) that provide support in the different practice-oriented methods, educational activities, and installations that are used by the lectorate, along with (3) the ethical and educational knowledge on which the methods are based, as well as the tools and templates used to create new (parts of) methods and installations. For the DesignLab of the University of Twente, for example, it could be argued that the three-stage model is as follows: (1) an innovative and playful place with different areas (2) that provide support in executing different phases of the design process, along with (3) the underlying design knowledge in the form of workshops, events, projects, and assistance from the DreamTeam caretakers. Although a bit simplistic owing to the lack of familiarity with the sides of the DesignLab not explicitly used during courses, it is likely that this description will resonate with others who know the DesignLab.

In a sense, although the three-stage framework was created for the Ethics Lab specifically, it has shown promise of viable application for other use cases.

8.2. Limitations

A wide net was cast over various fields of research during the development of this thesis. A drawback of this approach is that the wider the approach, the less in-depth one can go. In this case, that meant that it was not possible to do a deep dive into how the conclusions drawn from the literature research could intersect with the Ethics Lab. This resulted in the application of the conclusions to the concept being based on educated guesses of what these intersections would be like. Although this was still rather helpful, it does mean that there is a real possibility that things may have fallen through the cracks. An example would be that it is currently unknown if there are any actual active resisters to the Ethics Lab at the moment, nor what their issues with the lab would be; another example would be that the critical design aspects of the concept are based on an interpretation of literature from a divided research field. Even though the elements are meant to focus on critical sensibility, rather than explicitly critical design, lack of further research makes it difficult to determine if the concept successfully uses design to evoke reflection.

Despite the lack of verticality in research, the basic application of the conclusions drawn from the literature still proved a helpful addition in the design process of the concept of the Ethics Lab. Moreover, with the state of the development at the end of the thesis, it is very much possible to incorporate further research into the design of the Ethics Lab in the future if there proved to be a need for it.

Another limitation lies in a more physical facet of the design process. Stable Diffusion is a program that uses the hardware of the computer it is installed on to generate its impressions. Because of this, it is limited by the capabilities of the computer hardware. These limitations can impact the ability to generate images at all, the dimensions of the images, the image generation speed, and the quality of the images. In this case, the image generation speed was approximately one image per fifteen minutes. With more modern hardware, the generation speed can increase to just seconds per image. All in all, while the impressions turned out to be sufficient, a higher generation speed would have allowed for more images to be generated in the same time. This would without a doubt have resulted in impressions with a higher quality.

8.3. Recommendations

Recommendations are split into two sections: one section on the recommendations aimed at the practical improvement of the current Ethics Lab concept for use by the E&T lectorate, and one section on the recommendations centring on the more theoretical academical aspects of this thesis. This set-up is to cleanly separate the two types of recommendations, as they are not relevant in the same way.

I. Practical recommendations regarding the Ethics Lab **Accessibility**

The Ethics Lab should be designed to be compliant with the accessibility policies of the European Union and the Netherlands. As there is a high likelihood of further changes to the design of the lab, it is recommended to first look into the accessibility policies and then make

changes to the design. This lessens the risk of having to redo parts of the design later to make the lab compliant with these policies.

Architectural possibilities

The Ethics Lab concept presented in this thesis was created without knowledge of interior architecture. As such, it is not only possible but likely that it is not plausible to build the Ethics Lab exactly like the concept proposes. It is recommended for the E&T lectorate to explore architectural possibilities before settling on a final design.

Constraints

The concept of the Ethics Lab as presented in this thesis is a big lab that is likely to need downsizing to become a prospect for realisation, amongst other adjustments to make the concept fit constraints. The difficulty is that it is currently unknown what the exact constraints are that limit the creation of the Ethics Lab. These constraints are most likely to come from the representative bodies of the Saxion and can encompass budget, size, and actual permission to create the lab, for example. While it was doable to finish this thesis without knowing the exact constraints, there is a suspicion that further development will be difficult as is without risking re-doing major swaths of work. Thus, the recommendation for the E&T lectorate is to figure out a realistic set of constraints before continuing developing the design further.

Non-users

The conclusion of the literature research into non-use was that the relevant non-user groups specific to the Ethics Lab ought to be identified. As mentioned in 8.3. LIMITATIONS, this was not done in this thesis. However, it is still prudent to identify these groups of people as talking with them could pinpoint relevant issues that have not been found so far. As such, it is recommended for the E&T lectorate to look into future non-users of the Ethics Lab at Saxion when the lectorate continues their work on the Ethics Lab.

II. Recommendations regarding theoretical aspects

Critical Design matrix

As part of the conclusion from the literature research on critical design, a matrix was created with as purpose the identification of critical aspects within designs. This matrix was used during the development of the Ethics Lab to narrow down how critical sensibility would be embedded into the design of the lab. However, owing to the limitations regarding lack of in-depth research as mentioned in 8.3. LIMITATIONS, it is difficult to ascertain if the matrix is accurate enough to be useful to those wishing to do critical design. This is especially so because the use case in this thesis was not to create explicit critical design, merely to take inspiration from it. As such, if one were to want to use the matrix in other ventures involving critical design, the recommendation is to first cross-reference the matrix with more research in the field of critical design.

Three-stage framework

The three-stage framework is an integral component of the concept for the Ethics Lab proposed in this thesis. It has also shown promise in terms of application to other labs and could prove helpful in contextualising concepts other than labs as well. From personal experience, the framework has been an invaluable handhold that helped get a grip on the essence of the design, something which has shown itself elusive in previous design projects. As such, it is highly recommended that more research is done on the universal applicability of the framework in design and, if promising, to try to find a way to incorporate it in a design method.

chapter 9

CONCLUSION

This thesis covers the development of the Ethics Lab from a nebulous idea with differing interpretations, to a singular concept. The research questions, as such, focused on uncovering what exact purpose the Ethics Lab should serve. Multiple options were explored through analysing literature on non-use, critical design, experiential learning, and the current state of ethics education, as well as interviewing members of the E&T lectorate on their views on the Ethics Lab. The results were synthesized into various scenarios that embodied an aspect of the interpretations within the E&T lectorate. The scenarios with best reception were used as input for a concept, together with requirements based on the literature and interview analyses from before. This concept encompasses a three-stage framework representing (1) the physical properties and affordances of the lab, (2) the activities and experiences that can be had within the lab, and (3) the knowledge and tools that serves as intellectual foundation for the other stages. The first stage is illustrated with a 3D model and render-based artificial intelligence impressions; the currently used methods and installations of the lectorate are demonstrated to fit seamlessly into the levels of expertise-based set-up of the second stage; and the third stage is explored by means of a case study into a tool.

chapter 10

REFERENCES

AccessibleEU. (2023). Accessibility of the Built Environment in the European Union (p. 32). AccessibleEU. https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/accessibility-built-environment-european-union_en

Ali, M. (2021, January 20). Learn All About Trendy & Stylish Chair Designs Along With Their Uses. A Blog about Real Estate, Lifestyle and Tourism in Pakistan | Zameen Blog. <https://www.zameen.com/blog/choosing-right-chair-your-home.html>

Alibaba. (n.d.). Non-toxic White Dustless Blackboard Chalk (12 Piece) And Colored Dustless Chalk (12 Piece) Bundle Eco-friendly Chalkboard Chalk—Buy White Dustless Blackboard Chalk, Colored Dustless Chalk, Chalkboard Chalk Product on Alibaba.com. Retrieved 27 September 2023, from https://www.alibaba.com/product-detail/Non-Toxic-White-Dustless-Blackboard-Chalk_60682466028.html

Bardzell, J., & Bardzell, S. (2013). What is 'critical' about critical design? Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 3297–3306. <https://doi.org/10.1145/2470654.2466451>

Bardzell, J., Bardzell, S., & Stolterman, E. (2014). Reading critical designs. Reading Critical Designs: Supporting Reasoned Interpretations of Critical Design, 1951–1960. <https://doi.org/10.1145/2556288.2557137>

Bardzell, S., Bardzell, J., Forlizzi, J., Zimmerman, J., & Antanitis, J. (2012). Critical design and critical theory: The challenge of designing for provocation. Proceedings of the Designing Interactive Systems Conference, 288–297. <https://doi.org/10.1145/2317956.2318001>

Barnes, S. (2019, September 27). AI Creates 100,000 Computer-Generated Faces That Look So Real and They're Free for Anyone to Use. My Modern Met. <https://mymodernmet.com/free-ai-generated-faces/>

Barry, B. E., & Herkert, J. R. (2014). Engineering Ethics. In A. Johri & B. M. Olds (Eds.), Cambridge Handbook of Engineering Education Research (pp. 673–692). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139013451.041>

Baumer, E. P. S., Burrell, J., Ames, M. G., Brubaker, J. R., & Dourish, P. (2015). On the importance and implications of studying technology non-use. *Interactions*, 22(2), 52–56. <https://doi.org/10.1145/2723667>

Borrett, D. S., Sampson, H., & Cavoukian, A. (2017). Research ethics by design: A collaborative research design proposal. *Research Ethics*, 13(2), 84–91. <https://doi.org/10.1177/1747016116673135>

Burobas. (n.d.). Hybride werken voor Aegon Den Haag & Leeuwarden. Burobas. Retrieved 3 December 2023, from <https://www.burobas.nl/project/aegon-hybride-werken-ontmoet-en-samenwerken-leren-inspireren/>

Citymom. (2017, January 16). 12 X KRIJTBORD IN DE KINDERKAMER. CITYMOM.nl. <https://www.citymom.nl/newsmom/blackboard-rooms/>

Crosley, J. (2021, April 16). What (Exactly) Is Thematic Analysis? Plain-Language Explanation & Definition (With Examples). Grad Coach. <https://gradcoach.com/what-is-thematic-analysis/>

Displays2go. (n.d.). 24-inch Banner Rails, Hinged Snap Open Design—Silver. Displays2go. Retrieved 28 September 2023, from <https://www.displays2go.com/P-5535/Poster-Hanger-For-24-wide-Graphics-Posters>

Dorrestijn, S. (2022). Interactive installation(s) for an Educational Ethics Lab.

Dorrestijn, S., & Eggink, W. (n.d.). Product Impact Tool portal. Retrieved 23 August 2023, from <https://productimpacttool.org/en/portal-english/>

Dorrestijn, S., Jeroense, D., & Ouwens, I. (2022). Lab voor praktische ethiek.

Dorst, C. H. (2008). Design research: A revolution-waiting-to-happen. *Design Studies*, 29(1), 4–11. <https://doi.org/10.1016/j.destud.2007.12.001>

Dreyfus, H. L., & Dreyfus, S. E. (2005). Peripheral Vision: Expertise in Real World Contexts. *Organization Studies*, 26(5), 779–792. <https://doi.org/10.1177/0170840605053102>

Dunne, A., & Raby, F. (n.d.). Critical Design FAQ. Retrieved 22 August 2023, from <https://dunneandraby.co.uk/content/bydandr/13/0>

Dunne, A., & Raby, F. (2001). *Design Noir: The Secret Life of Electronic Objects*. Springer Science & Business Media.

Dunne, A., & Raby, F. (2013). *Speculative Everything: Design, Fiction, and Social Dreaming*. MIT Press.

Dybiona, P. (2023, June 12). P&O Partner PIT-stop: ‘Met nieuwe energie een stap verder’. P&O Partner. <https://popartner.nl/blog/po-partner-pitstop-nieuwe-energie-stap/>

Ferri, G., Bardzell, J., Bardzell, S., & Louraine, S. (2014). Analyzing critical designs: Categories, distinctions, and canons of exemplars. *Proceedings of the 2014 Conference on Designing Interactive Systems*, 355–364. <https://doi.org/10.1145/2598510.2598588>

Gibbs, G., & Unit, G. B. F. E. (1988). Learning by Doing: A Guide to Teaching and Learning Methods. FEU.

Heiligers, M. (2021, July 17). Buro Improof—De Experience Economy. Buro Improof. <https://buro-improof.nl/magazine/de-experience-economy-van-pine-en-gilmore/>

Henigan, D. A. (2016). ‘Guns Don’t Kill People, People Kill People’: And Other Myths About Guns and Gun Control. Beacon Press.

Jeroense, D. (2022). Ethiek lab Bijeenkomst 1904 Saxion Enschede.

Kantoorsspecialist. (n.d.). Knutselpapier Folia A4 100vel 10 pastelkleuren. Retrieved 27 September 2023, from <https://www.kantoorsspecialist.nl/knutselpapier-folia-a4-100vel-10-pastelkleuren>

Keefer, M. W., Wilson, S. E., Dankowicz, H., & Loui, M. C. (2014). The Importance of Formative Assessment in Science and Engineering Ethics Education: Some Evidence and Practical Advice. *Science and Engineering Ethics*, 20(1), 249–260. <https://doi.org/10.1007/s11948-013-9428-5>

Kline, R. (2003). Resisting Consumer Technology in Rural America. <https://doi.org/10.7551/mitpress/3592.003.0005>

Kolb, D. (1984). Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development. In *Journal of Business Ethics* (Vol. 1).

Lim, J. H., Hunt, B. D., Findlater, N., Tkacik, P. T., & Dahlberg, J. L. (2021). “In Our Own Little World”: Invisibility of the Social and Ethical Dimension of Engineering Among Undergraduate Students. *Science and Engineering Ethics*, 27(6), 74. <https://doi.org/10.1007/s11948-021-00355-0>

Linton, D. (1992). The Luddites: How did they get that bad reputation? *Labor History*, 33(4), 529–537. <https://doi.org/10.1080/00236569200890281>

Loder, C. (2014, April 26). Negotiating Space Between Use and Non-Use. Negotiating Space Between Use and Non-Use. Computer-Human Interaction 2014 Workshop, Toronto Ontario Canada. http://nonuse.jedbrubaker.com/wp-content/uploads/2014/03/Loder_nonuse.pdf

Martin, D. A., Conlon, E., & Bowe, B. (2021). A Multi-level Review of Engineering Ethics Education: Towards a Socio-technical Orientation of Engineering Education for Ethics. *Science and Engineering Ethics*, 27(5), 60. <https://doi.org/10.1007/s11948-021-00333-6>

Nap, T. E. (2023). Interactive installation for an educational ethics lab [Info:eu-repo/semantics/bachelorThesis, University of Twente]. <https://essay.utwente.nl/94471/>

Nederlandse Vereniging voor Bio-ethiek. (2015). Podium voor Bio-ethiek. Thema: Nieuwe didaktische werkvormen in ethiekonderwijs. 22(1).

Polmear, M., Bielefeldt, A. R., Knight, D., Canney, N., & Swan, C. (2019). Analysis of macroethics teaching practices and perceptions in engineering: A cultural comparison. European Journal of Engineering Education, 44(6), 866–881. <https://doi.org/10.1080/03043797.2019.1593323>

Poot, A., van der Heijden, K., Eggink, W., Jeroense, D., Aertes, D., & Ouwens, I. (2022). Ontwerpsessie: Lab voor praktische ethiek.

Product Impact Tool portal: Use of the Tool. (n.d.). Retrieved 24 November 2023, from <https://productimpacttool.org/en/use-the-tool/>

Satchell, C., & Dourish, P. (2009). Beyond the user: Use and non-use in HCI. 411. <https://doi.org/10.1145/1738826.1738829>

Saxion. (n.d.-a). Ethisch Paralleltraject voor Innovaties. Hogeschool Saxion. Retrieved 23 August 2023, from <https://www.saxion.nl/onderzoek/meer-onderzoek/ethiek--technologie/werkwijze>

Saxion. (n.d.-b). Lectoraat Ethiek & Technologie—Saxion. Hogeschool Saxion. Retrieved 23 August 2023, from <https://www.saxion.nl/onderzoek/meer-onderzoek/ethiek--technologie>

Schön, D. A. (2017). The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315237473>

Schreurs, M. N. (2023). Interactive installation for an educational ethics lab [Info:eu-repo/semantics/bachelorThesis, University of Twente]. <https://essay.utwente.nl/94347/>

Schulze Greiving, V. (n.d.). Tools | Theatrical Technology Assessment | ‘Toolbox’ for researchers, technology developers and engineers. Universiteit Twente. Retrieved 25 September 2023, from <https://cta-toolbox.nl/tools/>

Shaffer, B. (2016, November 29). ‘Just Share Something Positive’: Post-Election Subway Art Project Moves Online. <https://www.wbur.org/news/2016/11/29/subway-therapy-boston-online>

Siebrand, E. (2023, July 10). Werkvormen en lessen [Personal communication].

TechYourFuture. (2023a). Praktijkboek - Wijs met techniek—Praktische werkvormen voor ethisch reflecteren over de impact van techniek - TechYourFuture. Praktijkboek – Wijs met techniek – praktische werkvormen voor ethisch reflecteren over de impact van techniek.

<https://www.techyourfuture.nl/producten/praktijkboek-wijs-met-techniek-met-praktische-werkvormen-ethisch-reflecteren-over-de-impact-van-techniek/>

TechYourFuture. (2023b). Wijs met techniek. TechYourFuture. <https://www.techyourfuture.nl/projecten/wijs-met-techniek/>

The 7 Principles | Centre for Excellence in Universal Design. (n.d.). Retrieved 1 December 2023, from <https://universaldesign.ie/What-is-Universal-Design/The-7-Principles/>

van der Heijden, K., Dorrestijn, S., Ouwens, I., Eggink, W., & Popkema, M. (2021, April). Impact Interview Wijs met Techniek [Interview]. <https://www.techyourfuture.nl/wp-content/uploads/2023/04/Impact-interview-Wijs-met-techniek.pdf>

van der Heijden, K., Eggink, W., Ouwens, I., & Dorrestijn, S. (2023). Wijs met Techniek: Met praktische werkvormen ethisch reflecteren over de impact van techniek. <https://www.techyourfuture.nl/wp-content/uploads/2023/04/Wijs-met-Techniek.pdf>

van der Heijden, K., Eggink, W., & Willems, A. (2022). Ethieklab Interventies.

van der Heijden, K., & Ouwens, I. (2022). Het lab is (waarde).

van der Heijden, K., Ouwens, I., Eggink, W., Dorrestijn, S., & Popkema, M. (2023a). Wijs met Techniek poster. <https://www.techyourfuture.nl/wp-content/uploads/2023/04/Wijs-met-techniek-poster.pdf>

van der Heijden, K., Ouwens, I., Eggink, W., Dorrestijn, S., & Popkema, M. (2023b). Wijs met Techniek: Tegeltjeswijsheid. <https://www.techyourfuture.nl/wp-content/uploads/2023/04/Wijs-met-techniek-Tegeltjes-wijsheden.pdf>

van Dijk, W. (2023). Interactive installation for an Educational Ethics Lab [Info:eu-repo/semantics/bachelorThesis, University of Twente]. <https://essay.utwente.nl/96644/>

Wyatt, S. (2003). Non-users also matter: The construction of users and non-users of the Internet.

chapter 11

APPENDICES

- A. Informed Consent Form Interviews
- B. Prepared Question List Interviews
- C. Transcription of the Interviews
- D. Inductive Thematic Analysis of Interviews
- E. Initial Cards for Roleplay Session
- F. Updated Cards from the Roleplay Card Maker Tool
- G. Informed Consent Form Roleplay Card Maker Tool Testing

APPENDIX A. Informed Consent Form Interviews

I. Doel van het onderzoek

Het doel van deze interviews is om vast te stellen wat het lectoraat Ethiek en Techniek wil bereiken met het Ethiseklab, hoe zij het voor zich zien, en in welke gebieden het best concessies gemaakt kunnen worden als deze nodig blijken te zijn. Dit is bedoeld zowel qua doel en doel-groep van het Ethiseklab, als vormgeving en inhoud. Ook zullen de antwoorden van dit interview gebruikt worden om richting te geven aan verschillende scenario's die een beeld zullen schetsen van hoe het Ethiseklab er mogelijk uit zou kunnen zien.

Procedures

Het onderzoek bestaat uit een mondeling interview fysiek of via Microsoft Teams van tien vragen met enkele sub vragen. Antwoorden op de vragen worden genoteerd. Het hele interview zal worden opgenomen voor het geval dat later verduidelijking nodig is bij de genoteerde antwoorden.

Mogelijke voordelen

De antwoorden op dit interview zullen worden gebruikt om een beter beeld te creëren van wat het lectoraat Ethiek en Techniek wil bereiken met het Ethiseklab. Des te duidelijker dit beeld is, des te makkelijker wordt het om de resultaten van het afstudeerproject daarop aan te sluiten. Zo kunnen de antwoorden op dit interview bijdragen aan de kwaliteit van het resultaat van het project.

Confidentialiteit

De antwoorden op de vragen blijven gelinkt aan de naam van de geïnterviewde. Dit is om het mogelijk te maken tijdens het project persoonlijk terug te komen op hoe goed een concept aansluit op verwachtingen. Indien gewenst kan de naam gewisseld worden met een pseudoniem in schriftelijke verslag(en) om zo verdere anonimiteit te bewaren. Op elk moment kan toegang tot de bewaarde eigen persoonlijke informatie worden opgevraagd om deze te bekijken, aanpassen, of aanvraag te doen tot verwijdering. Dit kan via e-mail naar r.m.buis@student.utwente.nl

De antwoorden op de interviews zullen alleen gebruikt worden binnen het afstudeerproject rondom het Ethiseklab en zullen niet daarbuiten worden verspreid. De opgenomen audio wordt na de conclusie van het afstudeerproject verwijderd.

Recht op terugtrekking uit het onderzoek

Tijdens of na het interview kan alsnog gekozen worden om niet meer mee te doen. Als dit het geval is zullen de antwoorden en audio respectievelijk niet opgeslagen worden of verwijderd worden en zullen er geen referenties naar naam of pseudoniem gebruikt worden. In het geval dat de antwoorden al verwerkt zijn in scenario's of andere zaken binnen het afstudeer-project zal de inhoud van deze zaken niet gewijzigd worden.

Vragen

Voor eventuele vragen over het interview of het onderzoek kan gemaild worden naar r.m.buis@student.utwente.nl

Meedoen met het onderzoek

Geef aan:	Ja	Nee
Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen, of het is aan mij voorgelezen. Ik heb vragen kunnen stellen over het onderzoek en alle vragen zijn voldoende beantwoord	☐	☐
Ik doe vrijwillig mee met dit onderzoek en begrijp dat ik mag weigeren om vragen te beantwoorden. Ik snap dat ik elk moment mag kiezen om me terug te trekken uit dit onderzoek, zonder een reden te hoeven geven.	☐	☐
Ik begrijp dat dit onderzoek een mondeling interview betreft waarbij de audio wordt opgenomen en antwoorden worden genoteerd. Ook begrijp ik dat de audio opnames worden verwijderd na de conclusie van het afstudeerproject.	☐	☐
Ik begrijp dat de informatie die ik deel gebruikt zal worden voor de resultaten van dit afstudeerproject. Ik snap ook dat de vorm van deze resultaten nog niet vaststaat en dus verscheidene vormen kan aanne- men.	☐	☐
Ik geef toestemming dat mijn informatie op bovenstaande wijze gebruikt zal worden.	☐	☐
Ik geef toestemming dat de informatie die ik deel met mijn naam, of pseudoniem, gebruikt kan worden in quotes.	☐	☐
Ik geef toestemming dat de audio van het interview wordt opgenomen.	☐	☐

Naam deelnemer

Handtekening

Datum

Naam onderzoeker

Handtekening

Datum

APPENDIX B.**Prepared Question List Interviews**

Interview Ethiseklab: Doel & Richting

Naam interviewee:

Datum: / /

Toestemming voor opnemen: ja/nee

- A. Wat voor waarde zou een Ethiseklab toevoegen aan het lectoraat in jouw ogen?
- B. Heb je het idee dat het Ethiseklab aan bepaalde voorwaardes moet voldoen? Waarom?
- C. Waar zou jij het Ethiseklab voor willen gebruiken?
- D. Voor wie zou het Ethiseklab volgens jou bedoeld moeten zijn? Studenten/docenten/onderzoekers/open publiek (open dagen bijvoorbeeld)/anders?
- E. In jouw ogen, hoe groot zou de capaciteit van het Ethiseklab moeten zijn? Geschikt voor kleine werkgroepen, voor klassen, of iets anders? Graag een schatting van het aantal personen die tegelijkertijd gebruik moeten kunnen maken van het Ethiseklab.
- F. Wanneer kunnen zij gebruik maken van het Ethiseklab? Zolang het gebouw open is/specifieke uren wanneer iemand aanwezig is/op aanvraag/op uitnodiging/tijdens colleges?
- G. Naar jouw idee, is het beter om het Ethiseklab te focussen op een breed publiek (met hoofddoel het gebruik door verschillende disciplines) of om te focussen op een specifieke groep (met als hoofddoel bijvoorbeeld dat ontwerpstudies het kunnen gebruiken in hun ontwerpproces)? Geef een cijfer van 1 tot 10, met 1=breed en 10=specifiek.
 - a. Waarom heeft dit jouw voorkeur?
 - b. Zitten er nog andere voordelen aan deze optie?
 - c. Heb je het idee dat dit invloed heeft op hoe vaak het Ethiseklab gebruikt zal worden?
 - d. Hoe belangrijk vind jij het dat het Ethiseklab deze focus krijgt in plaats van één van de andere optie(s) hier? Geef een cijfer van 1 tot 10, met 1= niet belangrijk en 10= prioriteit nummer 1.
 - e. Het is ook een mogelijkheid om samen te werken met andere labs. Ethisek rondom techniek wordt dan een onderdeel van de andere labs. Zo zou mogelijk een breder publiek bereikt kunnen worden, of zal het meer overkomen dat ethiek een intrinsiek onderdeel is van veel studies in plaats van een extraatje. Het betekent dan wel dat ethiek & techniek niet een eigen lab krijgt. Hoe kijk je hier tegenaan?
- H. In jouw ogen, hoe zou jij idealiter de vormgeving van het Ethiseklab voor je zien?
 - I. Naar jouw idee, is het beter om één vaste, fysieke ruimte met indeling te hebben als Ethiseklab, of om flexibel te zijn en de inhoud van het Ethiseklab mee te kunnen nemen naar andere locaties, e.g. klaslokalen, andere steden? Geef een cijfer van 1 tot 10, met 1= vaste fysieke locatie en 10= mobiel.

- a. Als je het liefst een combinatie hebt, hoe zie jij je dat dan voor je?
 - b. Waarom heeft dit jouw voorkeur?
 - c. Zitten er nog andere voordelen aan deze optie?
 - d. Praktisch gezien, denk je dat een vaste, fysieke ruimte beschikbaar zal zijn voor het Ethiseklab? Zouden er voorwaarden aan zitten qua hoe vaak het gebruikt moet worden in een tijdsbestek?
 - e. Kan het Ethiseklab naar jouw inzien ook digitaal? Waarom wel/niet?
 - f. Hoe belangrijk vind jij het dat het Ethiseklab ingedeeld wordt naar jouw voorkeur in plaats van één van de andere gegeven optie(s) hier? Geef een cijfer van 1 tot 10, met 1= niet belangrijk en 10= prioriteit nummer 1.
 - g. Tussen de brede/specifieke discipline-focus en de mobiliteit, welke vind jij belangrijker?
- J. Naar jouw idee, is het beter om het Ethiseklab te richten op opstellingen die aanzetten tot reflectie na de ervaring (zoals de huidige twee opstellingen), of is het beter dat mensen tijdens de ervaring actief reflecteren, bijvoorbeeld door middel van een workshop-achtige set-up waarbij de opstellingen dienen als inspiratie? Geef een cijfer van 1 tot 10, met 1= reflectie na ervaring en 10= actieve reflectie?
- a. Als je het liefst een combinatie hebt, hoe zie jij je dat voor je?
 - b. Waarom heeft dit jouw voorkeur?
 - c. Zitten er nog andere voordelen aan deze optie?
 - d. Hoe vaak zou een nieuwe opstelling geïntroduceerd moeten worden, idealiter? En praktisch gezien?
 - e. Hoe belangrijk vind jij het dat het Ethiseklab op deze manier focus krijgt in plaats van een van de andere optie(s) hier? Geef een cijfer van 1 tot 10, met 1= niet belangrijk en 10= prioriteit nummer 1.
 - f. Tussen de brede/specifieke discipline-focus en de na-ervaring/tijdens-ervaring reflectie-focus, welke vind jij belangrijker?
 - g. Tussen de mobiliteit en de na-ervaring/tijdens-ervaring reflectie-focus, welke vind jij belangrijker?
- K. Is er iets anders waarvan je nu denkt, ‘waarom is daar geen vraag over gesteld?’ of ‘dit is ook iets waar rekening mee gehouden moet worden’?

APPENDIX C. Transcription of the Interviews

I. Egbert Siebrand, 11/04/2023

[Part of the audio is missing. Summarised from notes: Buis asks about the value that an Ethics Lab could add to the Ethics and Technology lectorate. Siebrand answers that the Ethics Lab makes ethics tangible, which is something that's missing quite a bit right now. You also cannot always make ethics tangible as it is right now, to which the Ethics Lab could potentially prove a solution.]

Siebrand: En dat kun je op heel veel manieren doen, maar als je gewoon bij wijze van spreken een rondleiding in de stad hebben... daar hebben we volgens mij wel eens over gehad, hè? Over die bankjes en in allerlei andere voorwerpen.

Buis: Ja. [context: Siebrand talks about an exercise where he takes people outdoors into the city to identify hostile architecture with them in their own city.]

Siebrand: Nou, als je dat in een lab hebt waar mensen binnen kunnen wandelen. En ja, dan denk ik dat je het daarmee heel tastbaar kan maken. Ja, er zit wel wat in.

Buis: Ja, inderdaad. Heb je ook het idee dat het daarom ook aan bepaalde voorwaarden moet voldoen? Van dat kan praktisch zijn, maar het kan ook, bijvoorbeeld, van een andere kant komen. Misschien is er iets vanuit het Saxion dat zou moeten of dat je juist vindt, oké, het moet toch wel echt fysiek.

Siebrand: Ja, dat is een goeie. Nou ja praktisch, misschien is het natuurlijk mooi als de dingen die we in het ethiek lab hebben liggen niet alleen in de vitrine liggen, maar dat je het ook af en toe mee kan nemen. Maar dat is puur praktisch. Verder is het misschien, maar dat weet ik ook niet zeker, mooi als je binnen verschillende domeinen hebt waar je voor hebt. Hè, dus het meest praktische waar wij het laatst is over hadden is gewoon in de ruimtelijke omgeving.

Buis: Ja.

Siebrand: Dat is misschien nog wel de minst makkelijke, omdat je niet zomaar een bankje in een lokaal neerzet. En ja, en heel veel andere dingen, zoals, ik weet niet of je dat voorbeeld kent. Weet je bij een van die plekken in de binnenstad waar veel urineert wordt, daar hangen ze soms zo'n schuin plaatje op, hè? Dat als je daar plast, dat dat het dan terug spettert? Maar ja, dat zijn dingen die neem je ook niet zomaar naar een lokaal, dus dat dat zijn natuurlijk dingen die heel veel over gedragsbeïnvloeding gaan en die niet heel praktisch zijn. Maar aan de andere kant heeft een webinar bij verpleegkunde een Google Glass gehad. Dat was toen een tijdje een dingetje. Weet niet of je die kent?

: Ik heb er wel van gehoord, ja.

Siebrand: Ja, dat is alweer een tijdje geleden, maar dat zijn kleine voorwerpen waar je best wel wat mee kan, en die ook wel tastbaar in hand zijn, en ja makkelijk praktisch zijn om mee te nemen, natuurlijk.

Buis: Nou ja, dat daarbij passend dan, waar zou jij Ethiek Lab voor willen gebruiken? Het is dus om een praktische manier het tastbaar te maken, maar wat of waar zou je het voor willen gebruiken?

Siebrand: Nou ja, belang naast gewoon een stukje uitstraling naar buiten, toch dat je het in huis hebt en dat je het bijvoorbeeld met open dagen zou kunnen gebruiken. Maar we hebben natuurlijk de keuzemodule.

Buis: Oké, ja, dat is goed om te weten. En, hoe groot zou de capaciteit van het Ethisch Lab dan moeten zijn? Zou er zo een hele klas er in een keer in moeten of zou je het willen opdelen in kleinere groepen om het zo persoonlijker te maken? Of een andere reden?

Siebrand: Ja, dat is een goede. Bij de LED Keuzemodule zitten we meestal op een op een student of 10. Ik denk dat dat wel een mooi aantal zou zijn om erin te laten passen. Dan hoef je het ook niet op te splitsen, denk ik. Want ja, het is niet een hele grote groep en het is eigenlijk raar als je zo'n klein groepje ook nog moet splitsen, zeg maar.

Buis: Ja precies. Je noemde zostraks ook de open dagen, dat het daarvoor iets heel moois zou kunnen zijn, dat mensen gewoon naar binnen kunnen en zoets, dat zou dan hier ook een beetje bij mee kunnen spelen bijvoorbeeld.

Siebrand: Ja. We hebben help en bij open dagen druppelt het een beetje binnen. Dat is, er is niet echt een pijl op te trekken, hoeveel mensen je tegelijk binnen hebt. Dat is altijd wel lastig. Maar ik denk dat je 10 man kijk, zoals lokaal zoals we het nu hebben, nou, dat zou prima kunnen functioneren op een open dag volgens mij. Als het te druk is, dan lopen mensen toch niet meer binnen. Misschien wel het beste.

Buis: Dat is zeker waar. En, heb je dan ook het idee dat er aan het Ethisch Lab specifieke tijden moeten zijn verbonden, dat studenten erin kunnen van specifiek dus lesuren, of dat ze er gewoon tijdens een collegedag naar binnen zouden kunnen wandelen, of dat ze het moeten aanvragen van tevoren of ze erin kunnen?

Siebrand: Ja, nou, ik denk als het echt gaat om een les, dan wordt het incidenteel gebruikt. Dus door de LED Keuzemodule zou je bijvoorbeeld een eerste les en misschien nog één of twee lessen, zou je daar kunnen doen? Maar dat hangt van de locatie af waar het lab zit. Want de keuzemodule wordt eigenlijk in Enschede gegeven. Je kan studenten tuurlijk best wel één keer of twee keer even laten komen voor het Ethisch Lab, maar veel vaker ook niet eigenlijk. Als we studenten van HBS hebben? Oké, dat zou ook nog een optie kunnen zijn, daar gaat het ook wel misschien om andere voorbeelden, meer richting de hospitality. Maar dan ja, dan is het makkelijk om het wat vaker te doen natuurlijk, maar dan zou ik, denk ik, eerder met collega's overleggen van 'hé, ik wou dan en dan met studenten in die ruimte gaan zitten'.

Buis: Is het standaard je idee dat mensen er gewoon nog steeds blijven te werken, zoals nu in de lectoraatskamer, en dat je dan ook naar binnen kan gaan voor het Ethisch Lab?

Siebrand: Ja, ik denk het wel, ja? Hangt er ook een beetje vanaf waar wij ooit een soort van balie of helpdesk functie gaan krijgen, hè? Want dan is het ook wel fijn als mensen naar binnen kunnen lopen. Dat heb je nu een beetje met zo'n ethische adviescommissie die we hebben binnen Saxion. Daar doe je dan schriftelijk een aanvraag, maar dat zou ook best kunnen dat je bijvoorbeeld voor een Smart Solutions semester, zoals [names redacted for privacy] bezig zijn, die mogen officieel daar geen verzoek indienen, maar het zou misschien wel een optie kunnen zijn. Net zo van bij ons naar binnen lopen op bepaalde tijden en dat er iemand zit om een vraag te beantwoorden.

Buis: Denk je dat dat praktisch gezien ook mogelijk is? Zowel qua, zeg maar, mensen die daar dan kunnen zijn om zulke vragen te beantwoorden, en qua hoeveelheid ruimte.

Siebrand: Ja, de ruimte is denk ik niet zo'n probleem, want ik denk niet dat er heel veel gebruik van gemaakt gaat worden. En ja, eigenlijk zou er dan iemand op een vast moment in de week moeten zitten. En het liefst eigenlijk in Enschede dan, dan zijn de lijntjes het kortst. De meeste studenten die aan het Smart Solutions semester meedoen, die zit volgens mij in

Enschede. En dan is het dan meer, zeg maar, op die vragen specifiek en minder op het Ethisch Lab zelf qua ethiek praktisch ervaren.

Buis: Oké.

Siebrand: Ja, ik heb wel eens gehad dat studenten bij mij kwamen. Ik heb het zelf een paar keer meegeemaakt dat studenten uit hun zelf... De achterkamer van, ‘hé, waar wij nu mee bezig zijn, daar kan dat allemaal en is dat wel zo netjes enzo’? In dit geval, ik weet het probleem niet eens meer precies, maar het ging allemaal om een chip toepassing waarbij een bloeddruk kratje analyseert. En dat ging er volgens mij om, hoe daar met het materiaal omgingen werd. En, een hoogleraar die erbij betrokken was, die deed er niet zo moeilijk over, maar de studenten hadden zoiets van, ja, dat is van iemand en moeten we daar niet wat zuiniger mee omgaan? Zoiets was het. En toen kwamen ze bij mij met die vraag, zo ‘ja, kan dit wel? Wat denk jij erover en moeten we daar wat mee? En als we daar wat mee moeten, hoe pakken we dat dan aan?’ En ja, dat is omdat ik die studenten kende toevallig, omdat ik de ethiek gaf aan die studenten, dat ze zoiets hadden van ‘hé, die vraag, moeten we maar aan hem stellen’. Maar ja, bij minder bekendheid is het natuurlijk wel fijn als een plek hebben. En, ik weet niet of dat dan een fysieke plek moet zijn, of dat een naam voldoende is, of een e-mailadres. Ik heb geen idee.

Buis: Ja, gewoon dat het ook iets is waar mensen weten dat ze daar terecht kunnen.

Siebrand: Ja.

Buis: Eventjes kijken, wat hebben we nog meer? Hoe zou jij idealiter de vormgeving van het Ethisch Lab voor je zien? Steven had al helemaal verteld dat hij in zijn hoofdrol echt van, oké, zo’n ruimte en dan hangen er foto’s van filosofen op de muur enzovoorts. Heb jij ook een specifiek idee of is het voor jou wat nou ja, nog wat vager dan? Hoe zie jij het voor je?

Siebrand: Nou ja, ik zie wel één grote tafel voor me waar je omheen kan of allemaal aan kan zitten. Een whiteboard waar je ook met magneetjes waarden op kan plakken, misschien zelfs Product Impact Tool op een whiteboard. Een beamer om te projecteren. Natuurlijk vitrines met materialen. Of het echt een soort makerspace moet zijn dat je echt dingen in elkaar knutselt, dat denk ik niet dat, dat zie ik nog niet zo voor me. Foto’s van filosofen? Ja, dat is wel typisch iets wat bij Steven past, denk ik. Het is natuurlijk wel leuk als je het erover hebt om daarnaar te verwijzen. Aan de andere kant denk ik van ja, je wil ook wel dingen juist heel praktisch en minder theoretisch maken met zo’n lab, en dan is het altijd wel leuk als je kunt verwijzen naar een filosoof, maar moet ook niet te filosofisch worden, denk ik.

Buis: Ja, dat snap ik wel.

Siebrand: Nee, ik zou er geen moeite mee hebben als ze er wel hangen.

Buis: OK. Eventjes kijken, wat is mijn volgende vraag? Denk je dat het Ethisch Lab eventueel ook digitaal zou kunnen, dat het dus niet per se een fysieke plek is, maar dat het meer bijvoorbeeld een app of een website is?

Siebrand: Als je dan toch een probleem... kijk. We hebben nu deze ruimte wel. Die leent zich er een klein beetje voor, we kunnen daar echt wel dingen neerzetten, maar je ziet al hoe Plato’s Grot daar staat. Het is een heel mooi ding en we gaan volgende week, als het goed is, hem aan de praat krijgen, maar ja, als dat zich nou helemaal ligt voor een Ethisch Lab, weet ik niet. Het is een mooie ervaring. Denk hetzelfde geldt voor de andere installatie. Het is een bepaalde ervaring, maar ook daaruit ook nog wel best wel theoretisch, zeg maar, het doet je iets ervaren maar je moet zelf nog die link leggen en dus daar moet je wel iets mee en dat zou je ja. Eigenlijk zou je die toepassing ook best wel digitaal kunnen doen. En dan, dan heb je niet

het probleem dat je een ruimte vol stopt met allerlei rare dingen. Ja, kijk, die ruimtes die we nu hebben... dit neemt heel veel ruimte in, de ruimte is niet supergroot, hè? Daar kan je misschien met 10 man in, maar zo'n grote tafel inmiddels waar ik het over had. Hoeveel man kunnen eraan zitten? Zeven, acht, en dan houdt het wel op. Dat kan allemaal net, maar ga je hem ook nog helemaal vol stoppen met spullen, dan wordt het al wat lastiger en een andere ruimte krijgen is gewoon ja, is niet even makkelijk bij Saxion. Daar moet je voor betalen en dat is bij een opleiding... Ik zag het bij verpleegkunde, dat daar wordt nog wel eens wat verandert elke keer als er heel veel studenten kwamen. We hebben jaren dat we een numerus fixus nodig hadden omdat er zoveel aanwas was met studenten, dan krijg je ineens allerlei lokalen erbij. Maar als de opleiding krimpt, dan ben je ook zo al die lokalen weer kwijt. Ze rekenen echt in vierkante meters per student.

Buis: Naar jouw idee, is het beter om het Ethiseklab te richten op opstellingen die aanzetten tot reflectie na de ervaring, zoals de huidige twee opstellingen, of is het beter dat mensen tijdens de ervaring actief reflecteren door werkvormen?

Siebrand: Ja, weet je, ik heb wel eens een taart oefening gedaan en dat is ook een soort ervaring, dan ga je discussiëren over hoe je een taart verdeeld. Dat gaat over rechtvaardigheid en over eerlijkheid, maar dat is tegelijkertijd ook een ervaring in een praktische oefening en Plato's Grot kan hetzelfde zijn. Je kunt er natuurlijk ervaren van, hé, hoe is het om zo beïnvloed te worden door de informatie die je krijgt en informatie die weggeleggen wordt? Wat betekent dat dan voor een hele specifieke technologie? Dus je ervaart het dan eerst en vervolgens ga je het erover hebben.

Buis: Ja.

Siebrand: Ik zou zo een ervaring altijd gebruiken om daarna over in discussie te gaan en het liefst dan ook nog conclusies te trekken. Wat betekent dit nou voor mijn onderwerp, bijvoorbeeld?

Buis: Ja, dus dan in beide gevallen zou het gewoon een opening zijn voor een dialoog om het erover te hebben.

Siebrand: Ja.

Buis: Oké, dus dat is het ook een heel groot belangrijk deel daarvan, dat je daarna erover kan praten?

Siebrand: Ja.

Buis: En dan alweer het laatste vraag die ik heb, is er nog iets waarvan je denkt van 'goh, ze heeft hier nog niet over gevraagd' of iets anders waarvan je denkt van, 'we hebben het hier nog misschien nog niet echt over gehad, maar het is eigenlijk wel echt iets waar rekening mee gehouden moet worden'?

Egbert: Nee, volgens mij heb ik alles gezegd en ik heb ook niet echt een vraag gemist ofzo. Nee, dit was volgens mij een goede complete set vragen.

Buis: Oké mooi, dan lijkt het erop dat ik niks vergeten ben. Nou ja, dat zijn dan alle vragen geweest wel die ik had. Bedankt dat je even vragen wilde komen beantwoorden.

Siebrand: OK, natuurlijk.

Buis: Prima, dankjewel.

Siebrand: OK, succes.

II. Steven Dorrestijn, 17/04/2023

Buis: Laten we maar meteen beginnen. Wat voor waarde zou het Ethisch Lab toevoegen aan het lectoraat in jouw ogen?

Dorrestijn: Een paar dingen. Dat we ergens zichtbaar zijn, want de filosofie is in woorden. Die vliegen door de ruimte, maar die zijn niet zo tastbaar en zichtbaar. Dus als een van de functies zou het echt een plek daarvoor moeten hebben.

Buis: Dus een plek waar ethiek tastbaarder en zichtbaarder wordt?

Dorrestijn: Ja, en dan ook echt van als je langsloopt, dat je dan meteen het idee hebt van dit is van filosofie. En een andere reden, nog veel praktischer, als we de activiteiten die wij graag doen daar goed extra goed kunnen doen, omdat daar de faciliteiten zijn.

Buis: Dat is dus echt iets wat mist op dit moment?

Dorrestijn: Ja, wat heet. We maken tegelijkertijd ook een beweging van filosofie. In plaats van alleen maar praten over artikelen en boeken proberen we ook meer met werkvormen te werken. En als we dat doen, dan past dat met het Ethisch Lab daar ook heel goed bij.

Buis: Dat zijn dus dingen die jullie al doen?

Dorrestijn: Ja. Wel in het kader van die wens om meer op een praktische manier bezig te zijn, maar vooral algemeen. Wij wat wij nu al vaak doen, kan ook bijzonderder. Een lab? Ja, het is gewoon een hele fijne toevoeging en misschien wel zelfs nodig. Sommige van de dingen die we daar neer kunnen zetten, die hebben we echt nodig voor werkplannen.

Buis: Zijn er specifieke dingen of specifieke werkvormen waar je nu aan denkt? Een paar uit het boekje bijvoorbeeld, of iets anders? Waarvan je zegt, daar moet je rekening mee houden qua specifieke eisen?

Dorrestijn: Voor mij zijn de belangrijkste werkvormen alles rondom de Product Impact Tool. Dat is echt mijn expertise. Wat heb je daarvoor nodig? Tafel of beeldscherm, het kan op papier of digitaal. [name removed for privacy] heeft afgestudeerd met als opdracht om te kijken of je meer fysieke dingen nodig hebt. En iemand anders, [name removed for privacy] heeft ook een model gemaakt dat je opvouwen als een vingerpopje. Dus dat werkt ook nog. Je zou natuurlijk ook vanuit het idee van Product Impact Tool een fysiek iets kunnen maken dat in een kamer kan staan. Dat hebben we nu niet. Je kan ook goed iets met dialoog of debat doen. Maar ja, wat heb je daarvoor nodig? Niks strikt, gewoon een vloer of een zitplek. Zitten kan fijn zijn. Daarna is dan de vraag, wat maakt het dat die ruimte extra fijn is voor dialogen?

Buis: In die zin lijkt me de sfeer ook heel erg belangrijk voor discussies.

Dorrestijn: Ja denk ik wel. Je moet de goede kant op worden bewogen door het Ethisch Lab. Dat is dus waar dat andere deel wat ik zo interessant vind om de hoek komt kijken, het Ethisch Lab meer als een soort van museum-achtige entourage met foto's van filosofen op muur. Dat is echt wat ik als het minimale zie. Het is geen werk, maar bepaalt wel echt de sfeer.

Buis: Zijn er verder ook nog andere praktische voorwaarden waarvan je denkt dat het lab eraan voldoen? Bijvoorbeeld, dat het te weinig is als er maar vijf mensen in kunnen?

Dorrestijn: Ik denk dat het handig is als je met een klas van dertig erin kan. Misschien is dat al wel aan de rand van wat haalbaar zijn, hopen dat dat ons gegund wordt en dat we dat zelf kunnen exploiteren. Twintig is wel echt minimaal en dertig is te wensen. Hier hebben we het nog niet over gehad, maar het zijn geen gekke getallen, toch? Het is op zich wel logisch dat je er met een klas in wil kunnen.

Buis: Je denkt dat dat ook gewoon haalbaar is qua wat Saxion, zeg maar, beschikbaar zou willen stellen?

Dorrestijn: Ja, maar niet of het dus meteen al een heel klaslokaal van 30 is. Je weet maar nooit, hè? Een ruimte ter grootte van de lectoraatsruimte, dat kan nog wel een keer lukken. Dus dat kan sowieso. Een grotere ruimte, dat is nog niet zeker. Dat hangt af van de kwaliteit van ons plan, de haalbaarheid zelf, en hoe andere mensen daar eigenlijk tegen aankijken. Kan ook zijn dat ze zeggen, 'Ja, leuk bedacht, maar dat zien we echt niet functioneren. Dat doen we mooi niet.'

Buis: Dus we moeten een goed plan daarvoor hebben dan. Oké. We hebben het hier al een beetje over gehad, maar waar specifiek zou jij het Ethisch Lab voor willen gebruiken. Je hebt ruimte voor die dertig man. Wil je gastlessen Ethisch en Technologie geven, of begeleiding bij projecten van een kleinere groep, of gastlessen in de LED keuze-module in de minor?

Dorrestijn: Ja, we geven nu al les bij een aantal minors. Dan is mijn ideaal om eigenlijk in elke les een stukje theorie te hebben, maar ook praktisch en actief werk. Dus dat zou heel goed passen. Dan hoef je niet dat elke les daar hoeft te zijn, want je kan ook dingen meenemen of dingen in een normaal lokaal doen. Maar je wil ook een keer daarheen, dus het Ethisch Lab is zeker voor onderwijs. En daarnaast ook zeker samenwerking met bedrijven. Denk aan workshops doen in het kader van hoe wij met bedrijven en organisaties willen samenwerken, die moeten daar ook kunnen.

Buis: Dus het is niet puur voor studenten. Het is ook voor bedrijven en voor andere externe partijen?

Dorrestijn: Ja, zeker. En ook voor onderzoekers in Saxion. Ik denk ook dat het goede sier maakt als wij niet alleen maar bij externen langsgaan met een heel dun koffertje met alleen een papiertje erin. Zo kunnen we ze ook uitnodigen over activiteiten bij ons die op die manier extra gefaciliteerd worden. Dan geven we extra kwaliteit en een betere uitstraling van ons werk. En, nog wat anders. Wat ik al vaak zei, we maken ethiek meer tastbaar en zichtbaar, dus het blijft niet bij alleen maar vluchtige woorden die door de lucht zweven. Dat is een moeilijkheid met filosofie, maar ja, het is ook wel de kracht. Dat is het eigene van filosofie. Als je niet zo heel erg goed met alleen maar woorden om kan gaan, dan kan het lastig zijn.

Buis: Heb je ook een idee van wanneer mensen gebruik zouden kunnen maken van Ethisch Lab? Bijvoorbeeld zolang het gebouw ook open is, specifieke uren, op aanvraag, op uitnodiging, alleen tijdens colleges...

Dorrestijn: Goeie vraag, daar hebben we helemaal niet over nagedacht. Niet officieel, hè? Ik denk dat het een grote opgave zou zijn om het de hele dag open te hebben, dus opening gedurende de openingsuren van Saxion lijkt mij maximaal haalbare. Dat hebben we nog lang niet voor elkaar, want dan moet je ook een beheerder of zo hebben daarvoor. Buiten standaard Saxion openingsuur, dat lijkt me heel moeilijk haalbaar en dus gewoon al te moeilijk, dus dat niet. Wat hier nog aan de beurt komt, is gewoon op aanvraag. Dus als wij de lessen geven of misschien als iemand anders gebruik van wil maken... dat lijkt me een realistisch. Ja, dat bijvoorbeeld gewoon dat deur op slot is en dan op aanvragen geeft iemand de sleutel van 'nou ja, hier heb je het sleuteltje, ga maar je ding doen'. Een beetje zoals de frontdesk bij HBS mensen ook kan binnenlaten in onze lectoraatskamer. Dat zou misschien een goede mogelijkheid zijn.

Buis: Prima. Denk je dat het beter is om vooral het ethiek lab te focussen op een zo breed mogelijk publiek, dat het voor iedereen begrijpelijk is, of om het toch meer te focussen op

een specifieke groep en dan echt op wat zij nodig hebben? Qua ethiek en techniek dat daarop aangesloten is.

Dorrestijn: Het is iets waar iedereen in moet kunnen stappen, ofwel dat je al een beetje een basis. Maar het lijkt beter dat het voor iedereen toegankelijk moet zijn dat je gewoon daar kan komen.

Buis: En waarom?

Dorrestijn: Ik denk dat we het wel tamelijk multifunctioneel moet zijn, of dat alle activiteit-en die wij doen daar een plek moeten kunnen hebben, want anders hebben we ook niet genoeg te doen. Dat lijkt me heel logisch. Zoals ik er tot nu toe over na heb gedacht, als je dat niet zou doen, dan heb je eigenlijk te weinig en dan heeft het eigenlijk niet zoveel zin om zo'n enorme ruimte met alles erop en eraan te maken. En ik denk dat het belangrijkste bestaansreden voor een Ethiek Lab instructie is, echt dat het voor het onderwijs van ethiek in ieder geval zal zijn. Ik denk dat dat toch echt het meeste de activiteit zal zijn en dan organisaties en onderzoekers iets minder. Hij is van onszelf, dan kan het natuurlijk ook nog een functie zijn dat wij onze eigen lectoraatsactiviteiten ook gewoon daar houden, dat is ook onze lectorale ruimte is. Ja, soms kan het lastig zijn, maar in de meeste gevallen denk ik dat mensen leven in de brouwerij is, dat het doorlopend is. Och ja, zoveel wensen. Met een kanttekening misschien. Want moet je dan mensen eruit zetten, als er gasten komen?

Buis: Misschien ook dat het geluid van allemaal mensen die bezig zijn, dat dan beetje overlast?

Dorrestijn: Misschien maar die zijn labs zijn natuurlijk zo groot, dan kan je nog wel wat heen en weer schuiven. Maar ook dan heb je natuurlijk, als je daar net een dag echt iets wil gaan zitten studeren en dat kan altijd, behalve dan is er ineens een symposium, dan kan dat niet, dan moet iedereen eruit.

Buis: Zijn er nog andere redenen waarom je denkt dat het zo breed mogelijk moet zijn of is dit gewoon alles wel? Zitten er nog andere voordelen aan als je dit kiest boven specifiek voor een groep?

Dorrestijn: Ja, bovendien zie ik ook niet helemaal voor me wat heel specifiek maken, wat dat zou zijn? Bijvoorbeeld dat je er alleen maar Ethical Readiness Check kan doen of alleen maar dingen met de Product Impact Tool, dus dat het helemaal daaraan gewijd is? Of nog iets anders? Van helemaal op artificiële intelligentie, of een heel specifiek onderdeel van ethiek, of dat de hele ruimte een werkform is, ja, dat we bijvoorbeeld treinrails aanleggen met wissels. Dat je alleen maar 'trolley veranderen' experimenten kan doen en natuurlijk mensen allemaal over de sporen. Het is zeker een ervaring. Maar dat lijkt me, ik kan eigenlijk nauwelijks een voordeel zien.

Buis: Dan ga ik dit toch even noemen. Je had eerder al de mogelijke samenwerking met andere labs genoemd, dat je daar niet echt bent van bent. Kan je hier iets meer over uitwijden?

Dorrestijn: Nou, het was gewoon, we krijgen heel concrete mogelijkheden aangeboden van andere labs die misschien sneller zijn dan wij met een eigen lab. En daar willen ze ethiek meenemen, dus dat is positief, dat ze ethiek erbij wil hebben. Alleen wij willen misschien wel nog liever een eigen lab. Dat is weer een punt, of dat helemaal haalbaar is, dat gaan we nog zien. Zo werkt onder andere jouw onderzoek ook, er zit ook een stapje van dat duidelijk krijgen in. Ik denk dat het leuk is dat wij zelf alles wat we hebben in een ruimte bij elkaar hebben we om te laten zien. Dan heb je dus dat museum deel al, dat een goed gevulde ruimte is, omdat we ook

mensen het bij ons te gast hebben. In plaats van dat je moet zeggen, ja, we hebben ook nog een andere koffer! Wat ook niet leuk zou zijn, is dat je misschien dan drie keer hetzelfde moet doen. Maar het grote voordeel is, stel nou voor dat wij het nooit gaan reden om zelf een ruimte te exporteren, dan moet dan moeten we van de nood een deugd maken. Ja, dan is dat het enige wat wel haalbaar is en dan is het toch niet zo slecht. Een ander voordeel is toch wel echt, stel je voor dat zij het voor elkaar krijgen om een hele dag een beheerder aan te stellen? Dus nee, ik ben niet zo negatief als jij misschien dacht, ja. Maar liefst, het hoogst haalbare is een eigen lab voor ons lectoraat, er zitten er gewoon meer voordelen aan een eigen lab hebben. Dan laten we ook zien dat wij een eigen plek hebben we verworven in de wereld van het onderwijs en onderzoek van Saxion, dat betekent dat we goed doen, ja. Maar goed, zolang dat niet zo is, moeten we misschien meelijf en ons plaatsje pakken in de andere labs.

Buis: Even kijken. Hoe zou jij idealiter de vormgeving van het lab voor je zien, dus niet de minimale versie?

Dorrestijn: Een ruimte zo groot als dit? Dat is inderdaad, ik denk dat er 31 mensen hier zijn, dat dat wel 50 mensen zijn als je tafeltjes erin zou zetten. Ja, als je een beetje goed positioneert, maar niet nu, natuurlijk niet. Dus dit is... Het is wel 10 met 10, hè? Ik kan de rest van de muren niet echt zien, maar dat is ik geloof het wel, ja, dat het wel snel. Dat is dus 100 m². Het lijkt mij mooi dat er in het midden werkruimte is om aan tafel te werken, alleen of met groepen, of dat je die aan de kant kan schuiven en dat er weer een soort debat plek is. En dat er aan de buitenkant rondom wat spullen staan voor ons, sommige die er alleen maar hangen, voor de sfeer of om iets te laten zien, iets uit te leggen. Ook andere spullen die je erbij kan pakken, waar je wat mee kan doen, die waar je werkvormen mee kan doen die was wel op de plek staan en dan naar het centrum toe kan halen.

Buis: Ja, waar zouden de huidige twee installaties die nu in de lectoraatskamer staan onder vallen? Zie je die ook als aparte werkvormen of zijn dat meer de informatie spullen?

Dorrestijn: Ja, dat is wel een goede vraag, want die hebben een klein beetje van allebei. Dus dan de grot brengt deze bedenking het meest aan. Als je die ziet en er iets bij vertelt of iets van vertelt, dan zeg je ja, Grot van Plato, dan moet je daaraan denken. Dan valt het wel op bij veel mensen. Maar morgen gaan we het doen met mensen uit de Hospitality Business School, en voor hen is de reisbestemming natuurlijk ook echt een onderwerp waar ze over na moet denken, gaat het over vakken waarvan er aspecten inzitten. Hier, die kunnen echt doen zo'n werkoeufening doen. Dus dan hangt het eigenlijk meer af van de persoon die het doet of het meer een informatie-iets is, of meer een werkform. Maar zou je dan zeggen van, natuurlijk in zo'n geval, die zou je wel gewoon meer willen hebben. Zou je dan weer meer willen hebben die er een beetje tussenin hangen? Of juist meer werkform-achtig, of meer informatie-achtig, of van alles een beetje variatie. We kunnen altijd nog portretten van bekende filosofen aan de muur hangen op de overgebleven ruimte. Daarna kan een laag van dit soort installaties. Dingen die doen denken aan de grot van Plato, maar die je ook kan doen en waar je iets in kan leren, dus. En dan in het midden hebben we stoelen en werkbanken voor met materialen erbij, invul-bladen om te werken aan de vragen rondom doel en middel, of Product Impact Tool. Dan is het echt gewoon een activiteiten schilletje van binnen naar buiten met de kern dingen om te doen en helemaal aan de buitenkant is dan bekijken en er tussenin is van beide. Ja, daar komen we nu op uit.

Buis: Kan je hierop verder gaan? Als je dit sowieso hebben, zou je dan het liefst hebben dat alles eigenlijk standaard zijn eigen vaste plekje binnen die ruimte heeft? Of dat je ook zoveel mogelijk, zeg maar, op zou kunnen pakken, mee zou kunnen nemen en ergens anders naartoe kunnen plaatsen?

Dorrestijn: Ja. Ik zou zeggen, het mooiste is als dingen door de ruimte heen te schuiven zijn en dan sommige dingen te pakken zijn voor zover mogelijk om mee te nemen. Het is leuk als je in die ruimte mensen daar naartoe kunt halen om actief even met hen te doen, maar je wil ook wel de helft van de keren iets uit het blad meenemen. Ofwel in grote kar ofwel in een koffertje ingepakt om elders te doen. Dus dan komt erop neer dat je dat allemaal een beetje hebt. Er is wat versiering aan de wand, die blijft natuurlijk gewoon hangen. Er zijn installaties die ook op een plek staan. Er zijn installaties die je aan de kant kan schuiven. Dan kun je ze nog bekijken, maar je kunt ze naar het midden toe schuiven om te doen. Misschien ook wat interieur dingen die je sowieso een beetje kan verschuiven nou om aan te passen aan groeps grootte, en dan zijn we nog dingen die in het koffertje mee moeten kunnen voor Saxion en voor de rest van de wereld. Dat kan allemaal een plekje hebben, dan is de verhouding ongeveer gelijk met evenveel van alles.

Buis: Wat voor soort dingen zou je dan het liefst dus meenemen?

Dorrestijn: Dan denk ik aan een koffertje, onze typische wijs met techniek werkvormen. Dus dat soort dingen moeten in ieder geval kunnen, dat lijkt me eerder wat dan een tent. Voor de tent moet je overigens ook plaats maken, dat lukt gewoon niet. Dus als we wat meenemen, kunnen wel bepaalde werkvormen meenemen, maar nooit die entourage en die sfeer.

Buis: Dat is dus meer een gevalletje, degenen die qua inhoud an sich het beste zijn om mee te nemen, dat zouden ook gewoon degenen zijn die je mee zou willen nemen.

Dorrestijn: Ja. En dat betekent dus ook dat dat je dan de sfeer mist, dus dat is een pluspunt van onze eigen ruimte hebben. Ik hoop en denk dat ze daar iets kan extra kunnen doen qua sfeer bij ons.

Buis: Daarom ook voor een andere tussenvraag. Ik heb nu al een goed idee wat het antwoord is, waarschijnlijk, maar zou het Ethisch Lab jou inzien ook digitaal kunnen?

Dorrestijn: Nou... nee. Alles kan, dan gaan we alleen een beetje andere richting op, dus alles wat ik heb gezegd is nu meer, zeg, de fysieke componenten. Dus voor het lab denk ik dat wel heel erg.

Buis: Dacht ik al.

Dorrestijn: Maar je kan natuurlijk ook met digitaal. Maar, in ieder geval, alles wat we nu hebben zegt, dat kan je niet één op één digitaal vertalen. Als we zeggen, we gaan nu digitaal doen, dan moeten we zo een beetje opnieuw beginnen. Digitaal kan je natuurlijk ook posters ophangen, van andere filosofen. Sommige dingen kunnen wel op een andere manier. Maar ja, daar zit ik niet aan te denken.

Buis: Nee, nee, dat zo wacht ik ook al. Denk je dat er vanuit het Saxion bij een vaste fysieke ruimte er ook nog voorwaarden aan zouden zitten van 'het moet zo vaak gebruikt worden' of iets anders, dat ze dan ervan zouden verwachten?

Dorrestijn: Ja, dat denk ik wel. Ja, het is wel een beetje ingewikkeld, want sowieso is het nu de laatste jaren door we door COVID een enorm veranderd, hè, wat ze verwachten van de ruimte gebruik. Heel veel dingen hebben we ontzettend lang leeg gestaan en nu is het toch weer helemaal volgestroomd. Sommige dachten dat sommige gebouwen helemaal niet meer

nodig waren in de toekomst. Nou, dat zou ik eerder vrezen, want het leek mij nog niet heel erg leuk. Maar nu is volgens mij alweer alles weer helemaal vol bezet. Tegelijkertijd, ik ga heel wat vliegende kiep door Saxion heen. Ik kan in ieder geval niet zeggen, ik ben er zoveel uur per week. Dus ik kan het moeilijk aan getallen koppen voor mezelf, maar ik denk wel dat er zo een soort rekensom speelt. Dat dat zeker wel een rol speelt, de hele tijd lopen ze te tellen in het gebouw. Dan hebben ze wel vijf keer per dag langs om te kijken hoeveel mensen er in de ruimte zitten.

Buis: Doen ze dat? Oh, jeetje.

Dorrestijn: Dat is wel mooi. Ja, het alternatief is dat ze overal sensoren plakken. Dan is het menselijker, en die mensen zijn er blijkbaar, die een tamelijk eenvoudig baantje willen doen. Maar van de eenvoudige baantjes is het eigenlijk wel leuk baantje, je kan de hele dag lekker rondwandelen. Alleen kijken mensen je een beetje scheef, alweer die rare teller. Soms is het even aan wennen, maar goed.

Buis: Denk je dat dit ook een probleem zou kunnen zijn voor het Ethisch Lab?

Dorrestijn: Zeker. Als het niet lukt om het voldoende te vullen met bezoekers, dan ja. Dan dooft het uit en dan verdwijnt het weer. Dus dat is eigenlijk mijn grootste, een van mijn grootste zorgen. Is het de moeite waard in de zin van dat je dat voldoende gevuld krijgt?

Buis: OK. Hoe vaak zou je zeggen dat een nieuwe opstelling geïntroduceerd zou moeten kunnen worden? Praktisch gezien, maar ook bijvoorbeeld idealiter, van wat je het liefst zelf zou zien. Van, kan dat een nieuwe werkform zijn of een nieuw iets dat zoals de grot van Plato gebruikt kan worden of nieuwe informatie?

Dorrestijn: Dat is een goede originele vraag, want daar heb ik nog niet over nagedacht. Maar het is natuurlijk wel een punt - of niet hardop over nagedacht, ja - maar ik snap wel meteen de vraag. Want ja, je moet beginnen niet met niks, met een lege ruimte die dan nog anderhalf jaar leeg blijft, dat kan niet. Je wil meteen een goede start hebben. Dat moet meteen twee-derde of de helft gevuld zijn, maar je wil ook wel een beetje verandering, een beetje uitbouwen, beetje vernieuwing moet er zijn.

Buis: Je wilt het wel gewoon fris houden, want op een gegeven moment dan heb je misschien alles wel gezien en dan is alleen nog maar de werkplek in het midden interessant.

Dorrestijn: Maar daarna denk ik wel dat er twee keer per jaar of zo er iets bij zou moeten komen, of dat er iets vervangen moet. Niet vaker dan of niet veel vaker, dat lijkt me niet realistisch.

Buis: Nee, moet natuurlijk wel mogelijk zijn.

Dorrestijn: Dus, af en toe. En zoals je ziet nu, in onze lectoraatskamer, nog een zo'n ding erbij en dan kan het niet meer, hè? We moeten nu ook al eigenlijk alles naar de andere kant verplaatsen.

Buis: Hoeveel zou je eigenlijk willen hebben? Voor het begin, zeg maar, je zei net van oké, twee-derde gevuld... Heb je in je hoofd ook een idee van hoeveel?

Dorrestijn: Met twee is nog een beetje weinig om het een museum te kunnen noemen. Dus je hebt er wel al iets van vijf nodig of zo. En dan ook vijf goede en die niet in de conceptfase blijven hangen, maar wel echt vijf werkenden die de moeite waard zijn.

Buis: In die zin zouden de huidige twee ook nog niet voldoende zijn?

Dorrestijn: Ik vind het concept van de tent absoluut wel voldoende, dus die hoeft alleen maar dan opgekalefaterd te worden of opnieuw gemaakt. De andere is ook qua concept nog een beetje moeilijk, een beetje krakkemikkig, niet helemaal meteen zo overtuigend als de tent.

Buis: Ja. Wie zouden dan die opstellingen afmaken, zou je dat aan de studenten overlaten?

Dorrestijn: Niet die studenten, want dat is niet realistisch, want [name removed for privacy] was bijna niet terug te vinden afgelopen weken. Allemaal de tent in bedrijf te houden of dat in bedrijf te krijgen.

Buis: Zou je het dan eerder aan een bedrijf over willen laten, of dat je op andere manier...?

Dorrestijn: Nou, ik denk het wel belangrijk is dat wij daar ook een stukje doen, hè? Dus een paar van ons? Ja, ik, en [name removed for privacy], en een paar anderen.

Buis: Qua concept, of dat jullie gewoon lekker met zijn allen zelf wat in elkaar gaan zetten?

Dorrestijn: Ja ja, maar dat wij wel ook contact hebben met het facilitair bedrijf van Saxion of beheer, voor zover daar wat te halen valt. En misschien, ik denk dat ook sowieso wel eens leuk is om eens te overleggen met het Fablab. Nog andere labs, heb ik geen idee of die ook iets dezelfde qua zorg hebben. Ik denk die alleen maar aan hoogtechnologische apparatuur denken.

Buis: Zou best wel kunnen, ja.

Dorrestijn: Human Behavior Lab ieder geval wel, maar het kan veranderen. Dat Future Learning lab, nou, daar zouden ze misschien ook wel dingen vergelijkbaar met ons kunnen doen. Dus daar zouden we wel eens een keer kunnen gaan overleggen. De kunst afkijken.

Buis: Dus jullie met het facilitair bedrijf, of met andere labs, of dan bedrijf...

Dorrestijn: Klopt. Alsnog met studenten, maar dan in het kader, niet alleen van een afstudeeropdracht, maar gewoon als professionele opdracht.

Buis: Hoe is dat anders?

Dorrestijn: Dat is niet meer een afstudeerdocent en een leeropdracht hebben, maar dat ze gewoon... zeg maar, als ze net klaar zijn, of nog net niet net klaar zijn, als baantje.

Buis: Oké. Best wel veel van mijn vragen zijn tussendoor al van pas gekomen, dus het is eventjes checken welke nog relevant zijn... Is er nog iets anders waarvan je denkt van, 'daar heb ik nog iets over te zeggen' of 'er is hier geen vraag over geweest'? Of 'ik zou hier nog iets extra over willen zeggen'?

Dorrestijn: Volgens mij niet. Ja, want jij mag het weten ook. Goed leuk, mooi zo.

Buis: Nou top, dan waren dat mijn vragen, heel erg bedankt.

Dorrestijn: Jij bedankt.

III. Afra Willems, 20/04/2023

Buis: Mijn eerste vraag, wat voor waarde zou een ethiek klap toevoegen aan het lectoraat? In jouw ogen.

Willems: Het zou het uiteraard zichtbaar maken, zichtbaarder en toegankelijker maken. En misschien ook wel tastbaarder, want, nu is het best wel voor mij tenminste, ik merk dat mensen al heel geïnteresseerd zijn in wat wij doen, maar dat ze eigenlijk geen idee hebben en zich daar niet makkelijk zelf een voorstelling van kunnen maken.

Buis: Ja. Dus dat is dan heel erg richting buiten of binnen het Saxion dan of ook gewoon breder?

Willems: Ik denk ook buiten, maar ikzelf ben vooral bezig met binnen Saxion, dat ik gewoon merk dat mensen het beeld hebben van het lectoraat van 'wat moet dat hier'? Juist omdat wij

een lectoraat zijn. Voor iedereen zou die toegankelijk vinden, is die toegankelijkheid voor mij belangrijk? Want als je echt meer specifiek voor een bepaald veld bent of doelgroep, dan weten ze je misschien eerder te vinden. Maar ja, we zijn er voor iedereen, dus wie voelt zich aangesproken? En ja, wie voelt zich welkom? Ja, dus het is dan ook een beetje om zo een welkomst sfeer dan uit te stralen, of dat niet per se? Ja, ik denk dat het wel belangrijk is dat mensen zich welkom voelen of dat ze in ieder geval voelen dat ze dat ze binnen mogen lopen. Dat dat niet een... gesloten? Ja, nou dat. Betrokkenheid, ja, ik weet niet lastig. Ja nou, misschien wel een welcomsfeer. Of dat iets wat de nieuwsgierigheid prikkelt, maar in ieder geval dat er verbinding wordt gelegd.

Buis: Ja. Dat is dus nu zoals je al noemde, dus dan dat dat een klein beetje mist dat mensen niet echt weten wat ze aan het lectoraat hebben.

Willems: Ja, nou ja, dat is natuurlijk mijn impressie. Het is voor iedereen weer anders zijn, maar ik denk, ik zit zelf niet zo erg in de onderzoeksWereld. Ik denk voor de mensen die daar meer in zitten, aan die kant zullen die connecties wel lopen en daar zijn de banden er wel. Maar met het onderwijs? Met studenten en met docenten en collega's? Ja, niet iedereen natuurlijk, maar wel veel minder. Dat is een gemiste kans, denk ik.

Buis: Ja, voor beide partijen. Voor wie zou het Ethisch Lab dan voornamelijk bedoeld zijn? Je noemde net studenten en docenten, zijn zij dan ook in jouw ogen voor wie het voornamelijk is, of is het ook meer breder onderzoekers en publiek?

Willems: Ja nou ja, ik denk wel breder ja. Omdat het misschien niet zo heel veel uitmaakt wie je bent. Maar omdat we een lectoraat zijn die in de hogeschool zit, is het wel heel jammer als die directe omgeving, als daarmee geen goed contact is.

Buis: Ja en, waar zou jij het Ethisch Lab voor willen gebruiken?

Willems: Ja voor ontmoetingen, gesprekken, workshops. Ja, het zou toch mooi zijn als het soort van een kennis locatie kan zijn waar je informatie kan vinden. Misschien niet alleen in groepsverband, maar ook zelfstandig. Als het een soort van museum was, of in die zin misschien, ik kan me voorstellen dat als het niet in gebruik is voor een workshop dat het misschien ook soort stiltecentrum kan zijn waar je zelf tot jezelf kan komen of zelf iets kan vinden, zodat het niet per se een groepsverband moet, maar in ieder geval dat het een soort vast punt is waar mensen terecht kunnen.

Buis: Ja, dat was wel een mooi beeld wat duidelijk. Heb je daarbij dan ook het idee dat het aan bepaalde voorwaarden zou moeten voldoen? Dat kan te maken hebben met wat je net noemde van stilte ruimte dat je er met veel mensen of in je eentje heen kan, maar bijvoorbeeld ook praktisch.

Willems: Voorwaardes, ja, ik denk belangrijkste is dat het. Aan de ene kant denk ik, is het belangrijk dat dat iedereen daar welkom is. Maar het moet er denk ik echt totaal niet algemeen uitzien. Want nu hebben mensen al dat idee van 'oh, wat doen jullie eigenlijk?' Dus vaag denk ik dat het... Ja, dat is natuurlijk onmogelijk maar ondanks dat je er voor iedereen wil zijn dat het in ieder geval heel specifiek voor ons moet zijn en ja, wat mij betreft mag het ook gewoon raar zijn. Specifiek genoeg voor mensen om er iets van te vinden of zich ergens aan vast te houden of daar iets over te kunnen vragen. Denk dat dat voor mij zou het niet goed werken als het een ruimte zou zijn of een plek zou zijn die nog steeds te veel open is voor eigen interpretaties.

Buis: Ja, dus je moet wel een beetje sturen.

Willems: Ja, sturen. Ik denk dat het een heel duidelijke eigen identiteit moet hebben.

Buis: Ja. Het is heel duidelijk 'dit is ethiek en technieken'. Ja.

Willems: Het moet iets zijn, iets waar natuurlijk vraag is naar. Ik bedoel, mijn bibliotheek is ook iedereen welkom, maar heeft ook een hele duidelijke identiteit. Ja. Dus het is prima mogelijk.

Buis: Ja, ik denk dat dat belangrijk is omdat je niet wil dat mensen dan nog steeds denken van, 'oh, wij gaan het hier over hebben? Vaag. Ik heb geen idee.' Mensen vinden het zo snel vaag, dus je moet eigenlijk overduidelijk zijn van Dit Is Het.

Willems: Ja. Wat lastig is, want je wil wel ruimte houden voordat het allemaal anders kan zijn. Nee. Ik denk wel dat het houvast moet bieden, dat dat één van de functies is.

Buis: In jouw ogen, hoe groot zou de capaciteit moeten zijn?

Willems: Je wil wel iets kunnen doen met een groep. Ik denk, ook meer een richting, het is niet van ja, precies 14 man. Nee, ik geloof de meeste Saxion klassen zijn... zestien is zo een soort van maat van een 1/2 klas. Ik denk dat dat wel handig is als je daar met 1/2 klas of een klas iets kan doen? Dan is het ook voor andere groepen wel oké? Ja, dat ze dan nog mensen omheen hangen... Van de andere kant, het moet natuurlijk niet, het kan ook met minder. Het zou ook gewoon leuk zijn als zo een hectiek lab op de een of andere manier niet plaatsgebonden is, maar gewoon meegenomen kan worden. Dat het een pop up lab kan zijn. Maar ik weet niet of het echt een fysiek ding moet zijn, maar het moet wel iets zijn waar je met meerdere mensen kan zijn.

Buis: Ja. Ja toevallig genoeg, wel of niet fysiek, daar had ik ook dingetjes over van ja, het hoeft dus niet per se. Het zou ook heel erg mobiel kunnen maken dat je nou ja, sfeer, impressies en werkvormen of opstellingen makkelijk mee kan nemen en dat je dan de boel uit kan stallen in een klaslokaal of op een plein of iets anders. Heb jij dus verder nog een gevoelen of is het meer van, ja, het komt wel zoals het gaat.

Willems: Nou, ik denk het fijne van de vaste locatie zou zijn dat je gewoon vindbaar bent, ook als je er niet bent. Maar het heeft natuurlijk ook allerlei nadelen, want ja, het is natuurlijk nooit groot genoeg. Ik kan me voorstellen dat een combinatie wel misschien een mogelijkheid is. Dat misschien is het een vaste locatie, alleen maar het opberg punt is voor de mobiele. Maar dat het zeker fijn is als je niet aan zo'n grens vastzit of als je mee kan nemen, lijkt mij lekker, want ja, dan kun je net ook naar buiten ja, geweldig. Ja. Ik weet ja, ik weet ook niet of het misschien inderdaad toch best zou werken als het een tijdelijk ding is of een verplaatsend ding. Een soort van promotie tour. Ik denk, ja, we dromen allemaal van een vaste plek met coole installaties maar ik weet niet hoe... natuurlijk, als je aan het dromen bent, dan mag dat, maar hoe reëel dat is, dat weet ik niet. Dus in die zin zit ik daar zelf niet heel erg aan vast. Denk dat het wel goed is om een flexibel concept te beschouwen van tja, ik bedoel fysiek in die zin dat als je het meeneemt dat er wel fysieke dingen zijn, tastbare objecten. Ik weet niet hoe je dat kan doen.

Buis: Stel dat er zeg maar wel een echte, vaste ruimte zou zijn. Denk je praktisch gezien dat er ook zo een fysieke ruimte beschikbaar zou zijn op het Saxion?

Willems: Ik weet het niet. Misschien niet, maar soms kunnen dingen, toch? Dus maar ja. Nou ja, je zou je zou denken waarom niet, maar ik weet het niet. En het is ook de vraag van of je die dan moet delen met anderen. En of dat dan werkt? Of dat het misschien juist leuk is, ik bedoel, dat zou natuurlijk ook kunnen.

Buis: En zou het Ethiek Lab ook digitaal kunnen?

Willem: Nee, dat denk ik niet. Nee. Ik bedoel voor een deel wel, ik denk dat het voor een deel ook digitaal zou moeten zijn. Juist omdat het over technologie hebben, en nou ja, veel bepalende technologieën zijn digitaal. Maar ik denk dat hij dat dat directe menselijke contact wel heel belangrijk is als je het gesprek wil aangaan en dat gesprek wel de belangrijkste werkvorm is die we hebben. Dus om die helemaal gemedieerd te laten zijn door technologie, nee, dat lijkt me niet goed.

Buis: Duidelijk. En, denk je dat het beter is om qua inhoud heel breed en generiek te gaan zodat het nou ja, je noemt wel eerder van ‘het moet voor iedereen zijn’, dat het ook gewoon echt voor iedereen behapbaar is en begrijpelijk, of dat het misschien wat specifieker zou moeten en wat meer een achtergrond vereist van bijvoorbeeld dat je wel iets ergens van weet.

Willem: Ik weet niet, waar denk je aan dan?

Buis: Bijvoorbeeld dat je met specifieke ethische problemen bezig gaat en dat je dan wel een beetje moet weten van wat is dit of dat het bijvoorbeeld geschikter is voor bepaalde disciplines om er te komen en dingen te doen.

Willem: Nee, dat denk ik niet. Ik denk wel dat juist dat het belangrijk is om die link te leggen naar de praktijk en juist heel erg zichtbaar te maken. Want ja, als het alleen in theorie was, dan was het een heel ander probleem. Maar we hebben met deze vragen te maken in het echt en in het echte leven en in de echte beroepspraktijk. Dus ik denk dat het belangrijk is om het vanuit die context te begrijpen, want op die manier doet het ertoe. En natuurlijk zullen er mensen zijn die gewoon belangstelling hebben voor theorie en achtergrondinformatie en dan zal het ook zeker goed zijn om die te kunnen bieden. Maar ik denk niet dat het nodig is dat mensen al iets in die zin qua theoretische bagage hebben, want ja, ook zonder die theorie kan je vragen hebben van, wat vind jij goed of niet, of hoe kan het beter daar? Je kan vanuit je eigen ervaring hierover praten en ik denk, als wij in die gesprekken bepaalde werkvormen of methodes of tools kunnen bieden om die gesprekken beter vorm te geven, dan help je mensen op die manier. Ik denk, het zou wel interessant zijn als mensen graag meer dingen willen leren, maar ik weet niet of dat echt het geval is. Het gaat om begeleiden en ondersteunen bij wat er al aan de hand is.

Buis: Ja. Dus de zeg maar, de identiteit van het Ethisch Lab, die zou dan in dat opzicht meer liggen in de werkvormen en de opstellingen en alles in niet per se de... Nou ja, wat er behandeld wordt? Ik verwoord het nu een beetje scheef, maar dat het niet is dat je inderdaad heel specifiek de theorie hebt als identiteit, maar meer hoe je dingen aanpakt binnen het Ethisch Lab.

Willem: Ja, ik weet het niet. Ik denk als je zegt, we mensen moeten al iets weten voordat ze het lab inkomen, dan denk ik, nee, dan zou voor mij het lab de plank misslaan, want je wil juist dat mensen binnengaan om iets te leren of om ondersteuning te krijgen, dat je daar vervolgens wel iets kan bieden. Als je er eenmaal bent dat, dan kan dat wel werken, denk ik. Maar om dat dan te koppelen aan identiteit? Weet ik niet. Ik denk... nou goed, dit is eigenlijk allemaal mijn interpretaties.

Buis: Dat is juist waar ik naar zoek.

Willem: Ja, zoals nu, dit lectoraat presenteert zich niet als ‘kom naar ons, wij zullen allerlei ethische theorieën aan je vertellen’, maar meer van ‘waar loop je tegenaan en hoe kunnen wij helpen?’ En wij hebben daar dan over nagedacht of hebben die informatie verzameld. En we kunnen het delen, zodat problemen op een andere manier tegen het licht gehouden kunnen worden. Dus ik denk zeker wel dat het belangrijk is dat we die kennis hebben, en dat mensen

die kunnen komen halen? Maar, maar niet dat ze die al moeten hebben om met ons in gesprek te kunnen gaan. Als je dat wil vertalen naar de identiteit van het lab, dan denk ik wel een kennisinstituut in die zin, maar een laagdrempelige. Ja.

Buis: Ja, dat geeft wel een duidelijk antwoord op mijn vraag, ja. En verder, er is ook een mogelijkheid om samen te werken met andere labs die nu opgericht worden door andere lectoraten en, nou ja, ik heb al gemerkt, er zijn heel veel verschillende meningen over, of dat wel of niet een goed idee zou zijn. Hoe denk jij erover dat in plaats van een eigen Ethisch Lab het een onderdeel zou worden van andere labs?

Willems: Ja. Voors en tegens. Natuurlijk kan het heel erg interessant zijn om samen een actieve ruimte te delen. Tenminste zo, ik denk zo'n lab iets is waar je iets gaat doen of waar je iets deelt niet. Dus als je dat met anderen doet, is er altijd meer input, is er meer om over te praten, dus dat is superbelangrijk. Van de andere kant denk ik dat het wel heel gevaarlijk is dat je dan ondergesneeuwd raakt, juist omdat we al zo moeilijk te definiëren identiteit hebben en die anderen meestal heel erg duidelijk zijn in wat ze zijn. Dan is het dan is het vaak van, nou ja, de ethiek doen we er nog even bij. Of dat doen we op het eind. En dan, ja, dan lopen we ook het doel voorbij, want het idee was juist om erbij stil te staan of om dat meer zichtbaar te maken. Dus ik denk dat dat wel gevaar is dat je ondersneeuwt. En dat er eigenlijk nu ook al is, dus dat het juist opgelost moet worden.

Buis: Ja. Hoe zou jij idealiter de vormgeving van het lab voor je zien? We hebben al een beetje praat over van, nou ja, wat voor ruimte of opstellingen en we hebben het ook gehad over dat het wel gewoon echt een bepaalde sfeer moet hebben, van 'iedereen is welkom, maar we zijn wel ethiek'. Heb je ook ideeën van zo zou iets eruitzien? Het hoeft niet, hoor.

Willems: Dat heb ik nooit echt goed uit gerenderd in mijn gedachten, maar wat dingen die bij me opkomen zijn wel heel erg duidelijk. Die confrontatie tussen de fysieke ruimte en technologische interventies, zodat technologie een bepaalde rol speelt in het lab. Maar wel een rol, niet dat het helemaal een technologisch ding is. Dus ja, hoe ziet dat eruit? Ja. Ik weet het niet. Als je zegt vormgeving dan ga ik denken aan bepaalde mood of vibe. Ik denk voor mij zou het fijn zijn als het in die zin wel een beetje een soort van high tech feel heeft. Wat ook een beetje een stom woord is, maar het mag voor mij best slik uitzien. Ja, een vormgeving die aansluit bij de tijdsgeest die nu is en die beïnvloed is door hoe technologie beelden heeft veranderd. Er is al snel zo'n idee bij ethiek van een beetje stoffig, oubollig, types, dat moeten we niet hebben. Het mag wel hedendaags ogen. Ja, maar wat ik zeg, het mag ook wel een beetje raar. Dus ik denk, ja, het zou wat mij betreft een esthetiek die duidelijk technologische wortels heeft, maar wel eigenzinnig is, niet de standaard flat design shapes, het mag gekker.

Buis: Het mag vragen oproepen.

Willems: Ja, ja zeker dat ja. Dat vraagt het nou zeker. Dat zou heel fijn zijn als het eigenzinnig is maar niet goed, niet te direct interpreteren. Je moet zelf ook wel wat doen. Ja, dat mag zeker. Het hoeft niet makkelijk inderdaad. Maar het kan er evengoed wel cool uitzien, ook als je het niet snapt.

Buis: Zeker ja absoluut. Heb je verder ook nog een voorkeur of een idee of het beter is om te focussen op dingen waarbij je een ervaring hebt en dat je dan daarna erop reflecteert, bijvoorbeeld met opstelling, of meer dat je qua werkvormen zeg maar actief reflecteert en dat je daardoor dingen meemaakt.

Willem: Even kijken of ik het goed begrijp, dus of je hebt eerst een ervaring en reflecteert daarop of je krijgt een ervaring doordat je reflecteert op iets.

Buis: Ja. Of een combinatie, dat kan ook.

Willem: Ja, ik weet niet of het... ik bedoel het een sluit het ander niet uit. Maar ja, je ziet dat als iets wat vast in de ruimte zit, of niet per se, maar ik denk wel een andere insteek van als je opstellingen hebt staan en je gaat erin en je ervaart wat en. Dan is het meer dat je bent bezig met alles beleven en dan kom je daarna weer terug naar jezelf. En dan van oh, wat heb ik beleefd? En dat heeft een andere aanpak qua opzet van, dan moet je bijvoorbeeld opstellingen klaarzetten en uitleggen hoe het werkt en dan gaat diegene er bijvoorbeeld in en dan ervaring. Dat is anders dan als je meer kijkt naar werkform-achtige dingen, waarbij het echt veel meer de reflectie op het moment zelf is.

Buis: Ja.

Willem: Ja, ik denk die ervaringen aanbieden, dat is natuurlijk leuk en dan kan het ook een soort attractie zijn, dan hier valt wat te beleven. Ik denk dat heel leuk is. Maar, ik zie dat niet helemaal voor me. Hoe dat zou kunnen werken van... ik ga heel snel naar de praktische mindset en dan denk ik, oh maar hoe maken we dan die ervaringen? Moeten we die dan regelmatig wisselen of hoeveel mensen kunnen daar dan in? Of hebben we daar dan apparatuur voor? Ja, ik denk dat allerlei praktische hindernissen kunnen zijn, dus ik kan wel voorstellen dat je bijvoorbeeld een soort van coole installatie achter iets hebt, waar wat erbij voor de extra ofzo, dat mensen ook kunnen ervaren, maar dat de main activiteit meer iets gezamenlijks is, meer in het hier en nu. Waardoor het makkelijker te managen is en, nou ja, puur praktische overwegingen zou ik zeggen.

Buis: Ja, mijn uitleg was misschien niet heel erg duidelijk, maar met je antwoord, zit je wel precies op hetgene wat ik zocht, dus dat komt heel mooi uit. Als je echt dingetjes gaat bouwen enzo, dan heb je inderdaad van, nou ja, wanneer ga je dingen vervangen? Wat wanneer zoiets kapotgaat... allemaal van dat soort vragen die daar ook bij komen.

Willem: Ja, het zou heel cool zijn om bijvoorbeeld een andere toffe projectie te hebben of iets wat de ruimte gewoon verandert. Misschien gewoon een soort van coole intro ervaring of zo, maar goed. Ik denk, daar moet het niet van afhangen, dat is meer. Het zou denk ik, dat het heel tof is om zoiets als extra te kunnen bieden, dat je mensen kan verrassen.

Buis: Ja. Heb je ook de tent die in de lectoraatskamer in Deventer staat gezien? Ja, hoe zou die daar, zeg maar, bijvoorbeeld tussen vallen in jouw ogen?

Willem: Ja, nou ja, ik vind het heel cool ding. Het is natuurlijk lastig als je met een groep bent, maar zoals wij hem toen hadden bekeken met een iemand die erin zit en de rest die kijkt, dan werkt het ook. Dus ik kan me voorstellen dat je die best wel kan gebruiken. Ook als je met meerdere mensen bent en dat het ook als toeschouwer cool is als ervaring, dus ik denk dat als je zo een tent op een andere manier vast in de opstelling kan maken, zodat hij misschien wat minder kwetsbaar is of minder, misschien ook andere... Ja, het moet natuurlijk een doek zijn, anders kan je er niet op projecteren. Nou, iets vergelijkbaars. Ik denk dat het best lastig is, je moet er veel ruimte voor hebben. Maar het is wel een cool ding en een echte ervaring en een fysieke ervaring. En ook ja, heel leuk dat je daarvoor ergens in moet kruipen en andere zintuigen moet gebruiken, dat je het ding moet aanraken en dat je moet bukken, dat is wel heel fijn. Als je mensen dat soort dingen kan laten doen, dan gaan ze toch daarna anders een andere opdracht doen als je al het als de ruimte uitlokt tot speelgedrag.

Buis: Ja.

Willems: Ja, dat is wel lekker, als je ergens binnenkomt en er staat een tafel en je gaat zitten, dan blijf je zo in je hoofd. Ik heb dat al hier in Enschede. In de schouwburg hebben ze van die ontzettend zompige vloerbedekking, als je daar oploopt, dan lijkt het wel alsof je op zo'n soort gras, dik, grasperen, landschap loopt. Heel maf, elke keer vind ik het weer leuk. Ik ben hoe kinderlijk blij als ik er overheen loop. Ik denk ik, oh, ik ben niet gewend dat mijn voeten iets anders ervaren dan harde ondergronden en in die zin denk ik, dat is wel heel lekker als een ruimte ervoor zorgt dat je meer lichamelijk wakker wordt. Het mag wel wat speels.

Buis: Volgens mij heb ik vanuit mijn kant zo'n beetje alles gehad qua vragen, dus is er nog iets waarvan jij denkt van 'ik had verwacht dat hier nog een vraag over zou zijn' of iets waarvan je denkt van nou ja, 'dit is wel leuk als je daar rekening mee houdt' of iets anders.

Willems: Nee, maar ik had ook helemaal niet goed nagedacht van tevoren. Maar ik denk ja, dit zijn wel dingen die ik belangrijk vind. Ja, van kunnen we mensen aan het spelen krijgen. En, want je wil eigenlijk dat ze andere perspectieven gaan overwegen, dus dat ze dat ze bereid zijn de dagelijkse gang van zaken los te laten tot op bepaalde hoogte dus dat is wel tof, denk ik.

IV. Karin van der Heijden, 20/04/2023

Buis: Wat voor waarden zou het Ethisch Lab toevoegen aan het lectoraat in jouw ogen?

Van der Heijden: Zichtbaarheid. Dat is het eerste wat in me opkomt. Dus werkelijk een plek waar je ethiek of filosofie kan doen, en dat het dus ook zichtbaar wordt.

Buis: En, is dat dan? Zichtbaar binnen het Saxion of groter...?

Van der Heijden: Nou, zo groot of zo klein als het kan. Je begint natuurlijk klein, maar zeker binnen Saxion, maar misschien wel daarbuiten als we groots denken, dan zou het ge-woon een plek kunnen zijn waar nog veel meer gebeurd. Ook wat heel erg leuk zou zijn als dat ook een plek zou zijn waar mensen uit het werkgebied komen. Want we zitten natuurlijk op een HBO, dus die zien wat er gebeurt in het werkgebied, zeg maar. Het zou ook heel mooi zijn als dat een fysieke ruimte is, zeg maar waar ook plaats is om daarover met het werkgebied in gesprek te gaan.

Buis: Ja, zodat je ook echt mensen kan uitnodigen om er naartoe te komen.

Van der Heijden: Ja, en uiteraard ook studenten. En collega's op wat voor manier dan ook, ja.

Buis: De zichtbaarheid die je noemt, is dat dan zichtbaarheid van ethiek, zichtbaarheid van ethiek en technologie, zichtbaarheid van het lectoraat of alles een beetje?

Van der Heijden: Eigenlijk alles een beetje, denk ik sowieso. Natuurlijk wordt het lectoraat zichtbaar, maar gewoon het zichtbaar maken van filosofie van techniek, filosofie, maar ook van ethiek. Dat zou ik heel mooi vinden, want het heeft natuurlijk toch nog steeds wel vaak een soort... een connotatie van dat dit heel abstract is en dat het allemaal in je hoofd zit enzo, en ethiek doen of filosofie doen, zeg maar, we noemen dat de praktische turn. Voor mij als het gaat om ethiek, gewoon het doen, het gesprek daarover voeren of daar een oefening mee doen, dat vind ik wel heel leuk.

Buis: Ja, dus het is dan ook eigenlijk toegankelijker maken van ethiek.

Van der Heijden: Ja praktischer ook echt. Bij Wijs met Techniek zeggen we 'hé, met die met die werkervormen'... van ja, je kan ethische theorieën vertellen aan mensen, aan studenten. Maar wat wij willen doen is dat dat ze het echt in de praktijk ervaren. Dus we gaan inzoomen op hun

eigen voorbeelden met de methodiek die we hebben, zodat ze het ook werkelijk ervaren. Dus je brengt het heel dichtbij. Nou, en als je dan ook nog een ruimte hebt die dat uitademt, zeg maar of in nou ja, dat dat zou volgens mij echt wel een meerwaarde zijn.

Buis: Ja, dus het is ook echt van de ruimte, moet dan ook echt uitstralen van de sfeer moet ook gewoon kloppen.

Van der Heijden: Ja, ja, omdat ik denk dat het dat toch nog steeds anders is als je in je eigen klaslokalen of in je eigen kantoor zit. Dan kan je dat ook wel bewerkstelligen, maar het is denk ik echt wel meerwaarde als je in een ruimte zit die daar ook heel erg toe uitnodigt.

Buis: Ja, van dat dat dan toch meer mogelijk is, of dat het meer anders dan het normale is.

Van der Heijden: En ja anders dan het normale en ook uit je eigen omgeving. Dat geldt natuurlijk heel erg voor mensen die in het werkveld zitten, maar ook wel voor studenten denk ik, dat je uit je eigen omgeving komt. Nou, dan kan je zeggen, is dat dan belangrijk? Nou, bijvoorbeeld, om überhaupt in een andere mindset te komen, maar het kan ook te maken hebben met als je op het ene of andere manier wil gaan nadenken over filosofie of over ethiek, dan heb je ook rust nodig en ruimte in je hoofd nodig. Daar kan een ruimte ook heel belangrijk bij zijn. Die kan daar belangrijk in bijdragen, volgens mij.

Buis: Ja. En je noemde ook al studenten en docenten... voor wie allemaal is het Ethisch Lab bedoelt, denk je?

Van der Heijden: Geen. Voor iedereen. Voor iedereen die daar gebruik van zou willen maken. Het is niet, dat moet niet, maar het zou wel kunnen hè? Je kan met studenten, maar je kan ook met collega's, met docenten of met onderzoekers kan je een keer zeggen van nou, we gaan een praktische werkform doen, of we gaan een socratisch gesprek houden, of wat anders. Dat hoeft zich niet te beperken tot alleen maar studenten bijvoorbeeld. Dat doe ik ook binnen Saxion wel inmiddels, begeleid moreel beraad met collega's ook of met afdelingen. Nou, het zou heel mooi zijn als je daar echt een ruimte voor kan hebben die dat ondersteunt. Wij hebben heel erg veel moeite vaak om mensen in de stand te krijgen, van ga nou eens achteroverleunen en ga nou eens echt de tijd nemen om te kijken of je het ook echt begrijpt en of je het ook snapt in plaats van dat je al je oordeel velt of dat je al meteen een oplossing van een beslissing moet hebben. Neem nou eens de ruimte om echt met elkaar te hebben over waar het nou eigenlijk om gaat. Dat nou nogmaals, als je dan op je eigen afdeling gaat zitten is het toch anders dan dat je in een ruimte gaat zitten die daar meer toe uitnodigt.

Buis: Ja, je bent ook gewoon dingen gewend en als je in dezelfde ruimte blijft, dan blijf je daar toch haken.

Van der Heijden: Ja en misschien is het ook wel soort van bevrijdend misschien? Misschien ook wel dat je meer durft te denken of meer durft te zeggen of vrijheid durft te spreken, of...

Buis: Ja.

Van der Heijden: Het Ethisch Lab kan allemaal dus toegankelijk, maar ook misschien wel laagdrempeliger zijn. Out of the box denken, of out of the box spreken.

Buis: Nou ja, voor iedereen laagdrempelig, denk je dan dat het kan? Wat er in het Ethisch Lab, is dat dat, qua thematiek moet geschikt zijn voor iedereen, of juist dat het iets is dat je een werkform of iets anders dat je makkelijk toe kan spitsen op de thema's waarmee mensen binnenkomen?

Van der Heijden: Ja, ik zou weer zeggen beide, maar misschien maak ik je het dan niet zo niet zo makkelijk.

Buis: Het mag prima moeilijk zijn, hoor.

Van der Heijden: Ja nee, enerzijds kan je natuurlijk zeggen van we hebben installaties ofzo en daar kunnen mensen werkelijk dingen ervaren. Of daar kunnen ze heel makkelijk, heel laagdrempelig mee leren? Zo'n wijs met techniek werkform die voor zichzelf uitvoeren daar, daar kan allemaal, dus dat zou ook heel leuk zijn. Of dat nou ja, dat het dat het echt een soort beleving is, of dat je ook zelf aan de slag kan, maar daarnaast, wat mij betreft zou het ook wel een ruimte moeten zijn waar je ook dat dat ethische of filosofische gesprek kan voeren.

Buis: Ja.

Van der Heijden: Dus dat het een soort arena is, waar je... Nou, ik weet niet of er een arena moet zijn, maar je snapt wat ik bedoel, hè? Waar je dus ook inderdaad kan denken of kan filosoferen of nou. Een moreel beraad kan houden of een boek kan bespreken.

Buis: Ja, dus er moet gewoon heel veel ook mogelijk zijn daarbinnen.

Van der Heijden: Ja, ja.

Buis: Denk je ook dat er voorwaarden aan moeten zitten van dat kan praktisch zijn, maar dat moet dan ook...Nou ja, hoe je het eigenlijk maar wil invullen.

Van der Heijden: Ja, dus dat is wel een ding. Wat zijn nou voorwaarden moeten zijn? Ja, dat is lastig, hè? Dan ligt het op mijn lippen om te zeggen van nou, het moet wel licht zijn.

Buis: Licht?

Van der Heijden: In dat het... maar ik weet niet waarom ik dat dan zeg, want tegelijkertijd denk ik ja, dat hoeft natuurlijk helemaal niet. Het komt helemaal neer op omdat ik dan denk aan transparant of zo, het moet veilig, transparant. Of de een of andere manier? Ja, dat is het misschien wel. Michelle, het moet een beetje overzichtelijk zijn in de zin van dat je niet overprikkeld raakt, want je wil eigenlijk toch een beetje dat mensen die daar komen ook wel een beetje bij zichzelf kunnen blijven, wel uitgenodigd worden. Maar het moet ook toch een beetje rustig zijn, ofzo?

Buis: Het is het klinkt misschien een beetje gek om te zeggen, van ja, het moet licht zijn of zoiets, maar dat soort dingen geven vaak juist heel veel waardevolle informatie, omdat dat meer op het gevoel duidt dat je erbij hebt en dat gevoel, dat klopt wel of dat klopt niet, dus het is heel fijn om daar meer over te weten.

Van der Heijden: Ja, een fijne ruimte, zou ik daar bijna willen zeggen. Een fijne ruimte, daar voel je je thuis, dan voel je op je gemak. Ja, daar, daar voel je je vrij zo ja.

Buis: Hoeveel mensen zouden er, zeg maar, tegelijkertijd gebruik van moeten kunnen maken. Grote groepen, kleinere groepen?

Van der Heijden: Niet al te groot? Ik zou zeggen 15.

Buis: 15?

Van der Heijden: Ja.

Buis: Een reden daarvoor of is dat gewoon een gevoel van, dat is ongeveer juist?

Van der Heijden: Gevoel, maar dat is ook omdat wij in een... ik doe heel veel met moreel beraad enzo en dan zeggen we eigenlijk altijd van twaalf-vijftien is echt het maximum.

Buis: OK. Dus dat is dan meer een limiet qua wat je als een groep samen goed kan doen.

Van der Heijden: En dat het overzichtelijk en veilig en blijft. Ja, je kan ook zeggen van als je een lezing of zoiets geeft is dat te klein, maar dan moet je dat misschien ergens anders dan doen. Dit is toch wat kleinschaliger voor mij?

Buis: En, wanneer zou je dan zeggen dat men gebruik zou kunnen maken van het Ethisch Lab? Dat het bijvoorbeeld op dezelfde uren open is als het Saxion of dat je in kan schrijven op aanvraag? Of iets anders?

Van der Heijden: Ja, het zou leuk zijn als het altijd open is. Maar ik weet niet hoe je dat dan zou moeten regelen, maar ik denk inderdaad met aandragen of zo het beste is. Maar het zou wel leuk zijn, denk ik. Als het altijd toegankelijk, altijd open is als het Saxion open is.

Buis: Ja, dat als je het wilt dat je dat dan in theorie gewoon zou kunnen.

Van der Heijden: Ja.

Buis: Dus bijvoorbeeld dat je dan gewoon weet dat je na een of andere balie of naar iemand toe moet en dan de sleutel kan ophalen en dat je dan erin kan.

Van der Heijden: Ja, en dan kan je natuurlijk ook nog zeggen, er is een aantal tijdsloten en dan gebeurt daar wat. Dus dan is het bezet, want nou ja.

Buis: Ja. En, heb je ook nog ideeën over de vormgeving van het Ethisch Lab? Hoe het er dan ook uit zou zien.

Van der Heijden: Ja, anders dan dat het licht en fijn moet zijn, bedoel je.

Buis: Ja, want ik heb gemerkt dat sommigen hele specifieke ideeën hebben en anderen er totaal niet over nagedacht, dus ik vind het wel interessant om te kijken waar iedereen dan zo zit op dit vlak.

Van der Heijden: Ja, ik heb dat niet heel erg in de zin van. Ik weet dat er ook ideeën leven met installaties of met een museum bijvoorbeeld, hè?

Buis: Ja.

Van der Heijden: Dat dat zou ik op zich wel heel leuk vinden, als er filosofische elementen in terug te vinden zouden zijn, maar dat kan wat mij betreft ook... Ik ben niet zo kunstzinnig of zo creatief, maar dat zou wat mij betreft ook kunnen bij wijze van spreken door een citaat van Nietzsche op de muur te projecteren of te plakken. Of snap je? Ik heb niet dat ik dan denk oh, daar moet een installatie. Ik zou het heel leuk vinden als elementen terugkomen vanuit de filosofiegeschiedenis, zeg maar. Maar of daar nou een grot van Plato moet? Nou, dat snap je.

Buis: Ja, dat is ook helemaal prima. Dat is zoals ik al zei van, de ideeën die mensen hebben, die zijn echt heel erg anders, dus daar zie je ook geen goed of fout antwoord op.

Van der Heijden: Maar het moet wel duidelijk iets met filosofie te maken hebben, dus dat moet je wel duidelijk kunnen zien.

Buis: Ja. We hebben tot nu toe dus heel erg vooral gehad over echt een vaste ruimte. Zijn er ook nog dingen dat je denkt, van an sich zijn er ook wel dingen die best wel mobiel zouden kunnen zijn, dat je die mee zou kunnen nemen?

Van der Heijden: Ja, werkvormen kan je natuurlijk sowieso meenemen, hè? En ja, dat zouden er natuurlijk best dingen kunnen zijn die je mee kan nemen. Kan nu even niets bedenken zo snel, maar.

Buis: Ja, dat je bij wijze van spreken een deel van het Ethisch Lab in een koffertje kan doen en mee kan nemen.

Van der Heijden: Ja, dat zou leuk zijn. Het is niet iets waarvan ik denk dat dat moet per se, maar het zou wel leuk zijn. Een extraatje.

Buis: Ja, dus in jouw ogen is dat meer een pluspunt als het kan, maar niet nodig.

Van der Heijden: Nee.

Buis: Nee, oke. En, denk je praktisch gezien dat er ook een vaste fysieke ruimte op het Saxion beschikbaar zou zijn?

Van der Heijden: Vast wel, maar waar een wil is is een weg, denk ik dan in zo'n groot gebouw. Daar moet wel een ruimte te vinden zijn.

Buis: En zou je denken, ook dat er voorwaarden aan vastzitten van 'het moet zo vaak gebruikt worden', of iets anders daaromheen?

Van der Heijden: Ja, als je zoiets maakt, dan moet het wel gebruikt worden, dus je hebt wel een soort van verplichting om daar je uiterste best voor te doen, of als het lectoraat wil je je best voor te doen en daar ook aandacht aan te besteden en dingen misschien te organiseren of daar zelf gaan zitten. Of, nou ja, op de een of andere manier te laten zien dat het er is. Dan is de locatie toch ook belangrijk, waar dat dan gesitueerd wordt, want als je drie hoog achter zit, dat is anders dan dat je in of om de centrale hal zit en dat mensen al zien van oh, wat is dat voor interessants? Dus dat kan dan ook nog meespelen. Nogmaals, dat je niet midden in de centrale hal maar drie hoog achter zit en dat je dat je bij wijze van spreken de weg kwijtraakt om daar te komen, dat is ook niet echt uitnodigend, dus de laagdrempeligheid of de toegankelijkheid raak je een beetje kwijt. Daarbij is het dus ook belangrijk dat het op een goede locatie zit.

Buis: Dat je dus ook van buiten al weet van er is hier iets interessants.

Van der Heijden: Ja, ja precies, en dat je ook getriggerd wordt, van dat is interessant en zou ik wel eens een keer heen willen.

Buis: Ja, dus in dat opzicht zou het dan ook heel fijn zijn als het wel een beetje op bij de looproute in de buurt ligt? Ja.

Van der Heijden: Ja ja ja. Het gebouw in ieder geval aan de tromplaan in Enschede... maar we zitten dan nu denk ik over Deventer te denken, ja, hè?

Buis: Ja, voornamelijk wel.

Van der Heijden: Ja, dat is wel iets overzichtelijker, maar ook daar kan je soms de weg niet vinden. Maar dan kan je ook zien dat het einde van zo'n gang is ook echt anders is dan dat je een beetje rond dat middenstuk zit. En in Enschede hebben we echt stukken dat kan je niet eens vinden. Ook al werk je er al vijf jaar bij wijze van spreken, dan nog loop je vast.

Buis: Ja, ik was er laatst ook toen was het van, oké, waar moet ik heen? Ja, dat is een heel duidelijk antwoord, dus dat is fijn. Ik heb een idee dat ik al weet wat je antwoord zal zijn op de volgende vraag, maar ik stel hem toch. Kan het Ethisch Lab in jouw ogen ook digitaal?

Van der Heijden: Nee. Onderdelen daarvan kunnen zeker digitaal, maar...

Buis: Ja, maar gewoon in het algemeen kan dat gewoon niet?

Van der Heijden: Nou ja, dat kan wel, maar het zou zeker niet mijn voorkeur hebben. Ik zeg niet dat het niet kan, maar dat is het voor mij een heel ander concept.

Buis: Ja, prima. Ik had zoiets al verwacht van, die twee staan te ver van elkaar af om bij jouw beeld te passen.

Van der Heijden: Ik heb toen we natuurlijk met corona niet konden anders dan online, toen heb ik wel een aantal keren een sessie gedaan met moreel beraad en, het werkt gewoon niet voor mij, want één op één kan ik nu jou wel lezen. Maar als ik in een groep sta of met een groep ben, ik kan niet zien wat er gebeurt in die groep. Dan kan ik niet denken, of dan kan ik niet een groep laten denken, want ik zie het niet.

Buis: Ja, het is toch een hele andere manier van contact met elkaar hebben.

Van der Heijden: Ja, en dus wat ik net zei over die ruimte, die moet ook zorgen dat je uit je dagelijkse rat race komt en dan, weetje, dat is online voor mij lastig, als ik iets moet begeleiden. Ik heb het een aantal keer gedaan en ik heb op een gegeven moment gezegd, ik doe het niet meer online. Het werkt niet voor wat ik doe. Wil niet zeggen dat het niet best kan, hè? En dat er andere dingen zijn die wel kunnen. Maar als dat het enige is, dan is het voor mij echt een heel ander concept.

Buis: Ja, duidelijk. Even kijken, heb ik nog andere leuke vragen... Denk je dat het beter is om binnen de ruimte echt te focussen op werkvormen en vergelijkbare dingen, gewoon daar heel erg op in te richten, of misschien meer op de opstellingen-museum-achtige insteek, die ook wel genoemd is. Dus dat het een plek is waar je gewoon echt gefocust op dialogen, op werkvormen, uitvoeren, gesprekken en dat dat gewoon echt de focus heeft, of bijvoorbeeld dat je museum-achtige opstellingen bouwt waar je dan een ervaring kan opdoen en die je dan aan zet tot reflecteren.

Van der Heijden: Nee, de eerste heeft mijn voorkeur. Dat wil niet zeggen dat ik het niet een heel leuk extra element vindt als dat ook kan. Of als er een of twee installaties staan die dat doen, en dat is dan voor mij eigenlijk ook een werkform. Maar alleen maar installaties of alleen maar een soort museum, dat zou ik jammer vinden.

Buis: Dat is gewoon niet de kern van wat het Ethisch Lab moet zijn volgens jou.

Van der Heijden: Nee, voor mij niet nee. Dat is praktisch met elkaar aan het werk gaan.

Buis: Ja, snap ik ook wel ja.

Van der Heijden: Dus ik vind het heel leuk, hè? Ik vind het nogmaals een heel leuk element erbij, maar dan zie ik het meer als een vorm van praktisch, een praktische werkform dat je geïnspireerd wordt door een installatie. Of geïnspireerd wordt door een soort museum-achtige omgeving dat je kan zeggen, 'wat betekenen die spreuken nou eigenlijk' of wat vind je daar nou zo?

Buis: Ja, dus dan is het meer een extra die gewoon een goede toevoeging kan zijn.

Van der Heijden: Ja, en die ook sfeer creëren misschien?

Buis: Nou, stel, je hebt dus zoiets en je hebt dus een paar extra opstellingen voor de sfeer en alles als toevoegingen. Hoe vaak zou je dan denken dat ze vervangen zouden moeten worden of iets anders qua praktische zaken waarvan je denkt van ja, dat moet ook? Kan ook bijvoorbeeld met de spreuken op de muur, zoals je al zei. Kan dat jaren blijven, of...?

Van der Heijden: Ja, hoe lang is het houdbaar, hè? Intuïtief zeg ik iets van vijf jaar of zo, nou of dat je misschien af en toe kleine dingen moet wisselen. Je moet niet die hele ruimte omgooien, maar je moet een beetje bijblijven, dus je moet inderdaad af en toe weer iets nieuws hebben en iets anders wegdoen. Beetje, een soort van organisch proces.

Buis: Ja. Volgens mij zijn we al dan weer bijna door al mijn vragen heen. Zijn er nog andere dingen waarvan je denkt van nou, hier had ik eigenlijk ook nog wel een gedachte over qua onderwerp. Of ik had hier nog iets over verwacht van vragen.

Van der Heijden: Ja, maar dat is niet heel belangrijk, maar ik vind het wel belangrijk dat het een soort interdisciplinair kan zijn, hè? Dus dat het duidelijk is dat het voor alle afdelingen van Saxion is, maar ook dat je de uitnodiging hebt om met elkaar iets te onderzoeken dus van verschillende afdelingen bijvoorbeeld, dat is ook, dat zou ook leuk zijn.

Buis: Ja, dat je niet allemaal van dezelfde groep hoeft te zijn.

Van der Heijden: Ja, dat dat niet hoeft. Nee.

Buis: Zou het dan ook daartoe moeten uitnodigen? Van normaal gesproken is gewoon heel makkelijk. Dan blijf je vooral ook gewoon bij je eigen groep, want dat is wat je gewend bent.

Van der Heijden: Ja, maar dan zouden wij eerst wel... het wordt echt een lab van het lectoraat, zouden wij daar initiatief in moeten of kunnen nemen?

Buis: Tja.

Van der Heijden: Tja.

Buis: Dus het is voor iedereen, met iedereen dan.

Van der Heijden: Ja ja ja, en dan kan je samen ook gaan ontdekken van wat maakt nou, wat bindt ons nou wel of wat is het gemeenschappelijke en wat ook niet? Of nou het verwonderen met elkaar.

Buis: Ja. In die zin van er was ook sprake van het soort van samengaan met andere labs die nu ook aangevraagd worden.

Van der Heijden: Ja, daar ben ik echt tegen.

Buis: Daar ben je echt tegen. Wat is het verschil tussen de twee opties waardoor je denkt van, dit is wel juist wat de bedoeling is en dit niet.

Van der Heijden: Nou, omdat als het een lab wordt van het lectoraat Ethiek en Technologie, dan is het van ons en dan bepalen wij dus sfeer en al die dingen die ik net genoemd heb, dan gaat het echt over ethiek en over filosofie. Dat is de basis en dan doen we dat met heel veel verschillende mensen. Als je met verschillende academies of verschillende lectoraten een lab gaat maken, dan gaat juist dat stukje wat ik zo belangrijk vind verloren in dat er ook nog psychologen zitten en ook nog pedagogen. En, ik weet niet wat het allemaal, maar dan is juist dat stukje wat echt filosofie is of wat het zou kunnen zijn of hoe je dat doet, of de manier daarop ben ik bang dat dat ondergesneeuwd raakt? En het is al best wel lastig om het concreet te krijgen, om het praktisch te krijgen, bijvoorbeeld handen en voeten te geven en dit zou bij uitstek iets zijn waarin we dat gewoon zouden kunnen doen, wat handvatten, handen en voeten geven. Het afhalen van ethische theorieën en het gaan doen. En dat zou ik heel erg jammer vinden als dat dan weer ja, zeg maar even voor wat het wordt met psychologie en met sociologie en met de pabo. En ja, een beetje weet ik veel, maar snap je? Of met economie, met economische theorieën dan zo ook daarbij, van jullie hebben ook waarden, tja.

Buis: Ja, dat is dus wel echt van de eigen identiteit, die moet wel echt behouden blijven.

Van der Heijden: Ja, want anders ga je appels met peren. Ja, mijn allergie zit hem een beetje... Dat hoor ik wel, natuurlijk. Dan heb ik een hele discussies over waarde en dan zeggen ze ja, maar ja, en dan zeg ik nou, noem nou eens een morele waarde. Nou, efficiency en doelmatigheid en dan zeg ik wel eens, mag ik tegenwoordig niet meer zeggen, dan zeg ik 'nou, dat vind ik nou waardeloze waarden'. Maar je snapt best dus dan, dan krijg je dat soort dingen terwijl ik juist zo graag weg wil van dat resultaatgerichte en dat efficiënte en dat praktische, en dat ik veel meer wil naar die andere waarden, de meer filosofische waarden, dat we daar nou eens bij stilstaan.

Buis: Ja, anders spreek je ook heel erg langs elkaar heen, want je bedoelt dan niet dezelfde soort waarde.

Van der Heijden: Nee, en dan ga je dus appels met peren vergelijken. En dan worden bijna altijd de morele waarden ondergesneeuwd. Dat is natuurlijk toch de tijd waar we in leven. Dus dat zou ik jammer vinden.

Buis: Ja, ja dat snap ik ook wel. Ik heb dit ook wel gewoon gezien. Ik ben dus maar student, maar ik heb ook wel door dat binnen, in ieder geval mijn onderwijs, dat ethiek toch ook een beetje in het hoekje staat en alle andere dingen krijgen eigenlijk voorrang.

Van der Heijden: Ja, altijd ja. En zeker, want ik doe heel veel natuurlijk in dat zorgdomein. Ik ben echt dan bezig met aan professionals de vragen, wat is nou goede zorg? Die zijn helemaal geprogrammeerd in 'ik moet in 10 sessies iemand beter maken'? Ja, weet je, dat heeft wat mij betreft niks te maken met het vak waar je voor staat en dat je het goed wil doen, maar meer van 'nou ja, ik moet dus binnen 10 sessies doen en dan moet die beter zijn, maar dan is het niet geslaagd', ja.

Buis: Ja, heb je ook ideeën over het lab, dat gewoon dan maar welkom zou moeten zijn voor iedereen, dus ook zulke mensen om dan zeg maar aan ethiek te doen op een praktische manier. Heb je dan ook in die idee hoe je zulke mensen dan kan bereiken, van dat ze niet hun eigen insteek weer meenemen.

Van der Heijden: Ja, nou ja, zeker, dat interdisciplinaire helpt heel erg, maar ook de werkvormen die wij hebben, een aantal daarvan die nodigen echt uit of geven echt handvaten om mensen misschien eens uit hun eigen denken te halen of uit hun eigen... kijk, we hebben allemaal een bepaalde bril op, ik ook. Maar om in ieder geval daar bewust van te zijn of anders te leren kijken om meer perspectieven te onderzoeken. Ja, daar zijn die werkvormen denk ik heel goed voor.

Buis: Ja, dus het zijn juist de werkvormen die...

Van der Heijden: Het is juist die praktische filosofie of die praktische ethiek, die maakt dat je dat ervaart van 'oh, maar ik kijk dus door zo'n bril in plaats van dat ik de hele wereld bekijk'.

Buis: Nou, ik heb er nu denk ik wel een beeld bij wat je allemaal ermee bedoelt, ja. Ik vind het ook wel mooi beeld.

Van der Heijden: Ja, hé? En gewoon vrij denken, dat is je uit je eigen wereld gaan. Ik geef ook een master op Saxion, Healthcare en Social Work, en daar zitten mensen die soms wel 20 jaar zijn en verpleegkundige in het ziekenhuis of op de operatiekamer of fysiotherapeut. Of weet ik veel wat? En dan ben ik de eerste module en dan het enige wat ik doe is mensen die zo zitten te zeggen, joh, maar er is nog heel veel meer, weet je nou, en dan gaan ze met elkaar in gesprek en is het hartstikke leuk. En heel veel mensen vinden dat ook heel leuk, maar ze zitten zo vast na een aantal jaren in hun eigen wereld en het is allemaal zo vanzelfsprekend, dat het heel leuk is om te zeggen, ja, jij vindt dat vanzelfsprekend, maar leg het mij maar eens uit. Waarom doe je dat eigenlijk zo? Of waarom is dat eigenlijk zo? En dan zegt er iemand anders 'bij ons doen we dat juist helemaal niet' en dan krijg je de interactie waardoor mensen gaan denken, 'waarom doe ik dat nou toch eigenlijk ook alweer'?

Buis: Ja, het is echt gewoon eigenlijk... iedereen is gewoon heel erg gewend om dingen bepaalde manier te doen zonder... Het is gewoon ingesleten op een gegeven moment.

Van der Heijden: Ja ja, en dus die die bewustwording en dat herijken en dan kijken van, 'waarom doe ik dat nou eigenlijk'? Of waarom vind ik dat belangrijk? Nou, dat is gewoon heel erg leuk.

Buis: Ja, ik denk dat ik wel wat mee kan. Ja. Ik zie ook dat er niet zo heel veel tijd meer over is.

Van der Heijden: Nee, nee, ik zou zeggen als je nog wat te vragen hebt dan mail gerust, ik ben heel benieuwd, het lijkt me een ontzettend leuke opdracht. Heel leuk.

Buis: Nou ja, heel erg bedankt voor het gesprek en de antwoorden. Ja, het is echt heel waardevol dat ik nu nog weer een andere kijk erop heb. Ik heb echt het idee dat bij het Ethiek Lab, dat het echt heel, heel veel toevoegt. Als ik gewoon echt naar meerdere mensen kijk en dan is het heel erg fijn om ook jouw perspectief mee te nemen.

Van der Heijden: Nou, heel graag gedaan. Ik ben heel benieuwd. Succes.

APPENDIX D. Inductive Thematic Analysis of Interviews

An inductive thematic analysis involves the implicit coding of answers into themes based on patterns in the answers. In this case, the goal is to identify differences and commonalities in how the members of the lectorate think about the Ethics Lab, which will establish what parts of the idea are more fixed and which parts can be experimented with more. Many of these commonalities and differences were tentatively determined beforehand based on previous conversations; questions were constructed to confirm or to invalidate these tentative determinations, along with questions targeting topics that had not been discussed before. The hope was that this approach would make it easier to code answers into themes, with patterns mostly falling along the lines of various topics that the interviewees have thoughts on. Grouping these topics would then result in the themes, with commonalities, differences, or both in the interviewees' opinions on the topics. The identification of the patterns was done through scanning all answers of the interview, using the questions as guideline, and applying reason, as in common sense. E.g., when talking about a small/big room, the square meters of the room, the capacity of the room, or faith in or worries about obtaining a room of a certain size, it is understood that these all concern the interviewees' thoughts on the size of the Ethics Lab they have in mind and how realistic that size is.

The interview was semi-structured, meaning that the prepared list of questions was not followed strictly. Instead, the flow of conversation was allowed to dominate the interview, with the questions as guideline as to what topics would need to be touched upon. This way of interviewing was chosen for its comfort and approximation of casual conversation. It led the interviewees to freely offer up thoughts that might not have come up if the interview was fully structured.

The result of the analysis, then, is a grouping of commonalities in opinion and a grouping of the differences in opinion concerning various topics that apply to the Ethics Lab.

List of topics:

1. The added value of the Ethics Lab for the lectorate
2. Intended use of the Ethics Lab
3. Intended target audience for the Ethics Lab
4. Preference for working with other lectorates to create a bigger, overarching lab
5. Preference for a fixed physical room, a set of easily transportable installations, or a digital environment
6. Personal interpretation of layout and/or aesthetics of the Ethics Lab
7. Capacity of the Ethics Lab + perceived accompanying limitations
8. Opening hours of the Ethics Lab
9. Preference inclusion interactive installations

Topic 1: the added value of the Ethics Lab for the lectorate

Siebrand:	The Ethics Lab could add value by making ethics tangible. There are practice-oriented methods that are more hands-on, but truly making ethics tangible is difficult currently.
Dorrestijn:	The Ethics Lab could add value by making ethics more visible and more tangible. It should also make philosophy part of its aesthetics, to get people to think about philosophy when they see the lab. Lastly, it would also be a place that provides the amenities to execute practice-oriented methods or otherwise serve as a place for workshops and activities that the lectorate wishes to do.
Willems:	The Ethics Lab could add value by making ethics more visible, more tangible, and more accessible. People often wonder what the purpose of the lectorate is; having an Ethics Lab could help shine a light on that and bolster curiosity about philosophy. In that sense, it helps the lectorate connect with the wider world.
Van der Heijden	The Ethics Lab could add value by making ethics more visible, more accessible, and more hands-on. It also adds value by providing a place that the lectorate can invite others to.

Commonality: The added value of the Ethics Lab lies in making ethics more accessible, visible, and tangible. It also adds value by acting as profiling for ethics and for the E&T lectorate.

Topic 2: intended use of the Ethics Lab

Siebrand:	The Ethics Lab could mostly be used for profiling, for open days and the LED choice module, and to have as a back-up location for the lectorate. Members of the lectorate would be able to use the lab as office, and students would know that they could come to the Ethics Lab for answers to ethical questions. The lab could have amenities for doing physical activities.
Dorrestijn:	The Ethics Lab could be suitable for executing practice-oriented methods, like the Product Impact Tool. Giving lectures there would be easy to do too, at least the hands-on parts after the theory, but not every lecture has to be held in the lab. Aside from that, giving workshops to external parties or colleagues and inviting them to the Ethics Lab should also be part of the normal use. It is about the extra quality, facilities, and showing who the lectorate is.
Willems:	The Ethics Lab could be a place of knowledge, where people can come to meet, to discuss, to hold workshops, and so on. This does not have to be in groups, individuals should also be welcomed. When the lab is not in active use by a larger group, it could function as a quiet room. Ultimately, it should be a place people know they can go to.

Van der Heijden	The Ethics Lab could be used for various activities. People might want to go there to do practice-oriented methods, or workshops, or to discuss a book. In that sense it could be considered a 'philosophical arena'. It would be ideal if the lab was suitable for moral deliberation. It can be rather difficult to get people in the right mood for it, and having the Ethics Lab provide the right atmosphere would be valuable.
------------------------	--

Commonality: the Ethics Lab should have physical aspects, practice-oriented method or otherwise, that help in making ethics more tangible and the lab should have workplaces where people can do their thing.

Difference: the intended use of the Ethics Lab is imagined differently by the members of the lectorate. To some, it is an amenity-focused place where workshops and lectures can be held, or groups can be invited to; to others, it is more of a quiet place where people can come to learn and do their own things.

Topic 3: intended target audience of the Ethics Lab

Siebrand:	The target audience would mostly be students and the lectorate itself.
Dorrestijn:	Everyone. Students, the lectorate itself, colleagues, external parties, researchers, and so on.
Willems:	Everyone inside Saxion, mainly. This includes students and teachers, but also researchers and colleagues and anybody who is interested in the doings of the lectorate.
Van der Heijden	Colleagues, students, and other people from the same work field.

Difference: the intended target audience of the lab varies widely, ranging from limited to students and the lectorate itself to everyone.

Topic 4: preference working together with other lectorate(s) to create a multifunctional lab

Siebrand:	N/A.
Dorrestijn:	<p>It is a realistic option, and it is a good sign that others want to work together, but having a lab purely for ethics is nicer. It is partially about the status of having a lab of your own, but it is also because it would be nice to show everything the lectorate has to offer in one place. On the other hand, if an Ethics Lab turns out to be impossible, it is good to have the option of joining others. It is far more probable that a joint venture will be able to have a permanent front desk, for example.</p>
Willems:	<p>Both have advantages and disadvantages. A lab is for doing things together, so having a lab for multiple lectorates allows more input and discussion. That discussion and input is important to have. On the other hand, there is a very real risk that the ethical part will fade into the background, or be an afterthought, because of its reputation and lack of clear identity. That might be a bit of a problem because that is the exact problem that should be solved by creating a lab.</p>
Van der Heijden	<p>No to working together. If it is an Ethics Lab, the lectorate gets to dictate what the lab will look like, what can be done in the lab, and so on. Other people can be invited to the lab, but the power lies with the lectorate. This is crucial, because the Ethics Lab is a way to establish a clear identity when it has been difficult to do that so far. Other people do not understand the value of ethics, and this usually results in ethics being given the lowest priority.</p>

Commonality: Having a lab just for ethics trumps working together on a multifunctional lab with other lectorates. There is a real risk that ethics becomes an afterthought if they work with other lectorates.

Difference: The willingness to work with other lectorates ranges from 'if this does not work out, it is a good fallback' to 'it could have advantages' to 'no'.

Topic 5: preference fixed physical room lab vs easily transportable lab vs digital lab

Siebrand:	The basic assumption is to have a physical room, but a digital lab might prove a good way to avoid the issue of combining large installations and a small capacity.
------------------	---

Dorrestijn:	A high preference for a fixed physical location. A digital lab is an option, in theory, but that would require throwing out everything that has been done so far. Having parts that are easily transportable would be nice, with the bulk remaining in the lab. The thing about a physical room is that that creates a suitable mood, and you do not have that if you go purely digital or transport-focused.
Willems:	A fixed physical location is nicest, but you might run into problems with not enough room, so it is not the most realistic. A good option would be to have a smaller place to store the important, transportable, items and to take those items with you when you need them. It could ultimately also be a pop-up lab, for example. The idea is flexible. Going digital is an absolute no. Talking is the most important tool in philosophy and you do not want that done digitally. Having parts that are digital, such as installations, is good though, as technology is a part of the lectorate too.
Van der Heijden	The lab should be a fixed physical location. Having transportable parts is a nice bonus, but nothing more than that. Making the lab digital is not possible, at least not in the way it is currently envisioned. It would be a different concept wholesale. You need to be able to talk in small groups, that is not fun to do online.

Commonality: there is a clear preference for the Ethics Lab to have a fixed physical location. Any mobile parts would be a nice bonus. Creating a digital lab is not an option, as this would change the concept too much.

Topic 6: personal interpretation of the layout/aesthetics of the Ethics Lab

Siebrand:	A small room with items that would not be suitable for displaying in lecture halls, a big table, a whiteboard with magnets or a beamer, showcases with materials. No opposition to Dorrestijn's wish for portraits of philosophers, but cautious that the lab does not feel too theoretical.
Dorrestijn:	A museum-like visage with photographs of philosophers on the walls. A big room, tables in the center surrounded by informational items and materials for practice-oriented methods. The tables can be pushed to the side to create a place for debates. 'Doing' in the center, 'looking' at the edges, and a mixture of both inbetween. The important materials for methods can be put in a car or a suitcase to take to other locations.
Willems:	A sleek high tech but also whimsical room that feels welcoming.

Van der Heijden	'Light': a safe, calm place where people feel at home. A few philosophical elements, but not too many or too extravagant.
------------------------	---

Commonality: The room should have philosophical elements, for example portraits of philosophers.

Difference: The exact details of the philosophical elements differ. There is no commonly imagined aesthetic for the Ethics Lab yet, with each member of the lectorate having a different focus.

Topic 7: the capacity of the Ethics Lab + perceived accompanying limitations

Siebrand:	Getting a room for the Ethics Lab may be difficult, because Saxion allocates rooms based on the number of students. You also need to pay for bigger rooms. Thus, it is unlikely that the Ethics Lab could be bigger than the current lectorate room and might even have to be in the lectorate room, which fits around ten people. Moreover, there should always be someone from the lectorate present in the lab. It is probably best if the Ethics Lab is in Enschede, to make it easier on the students, but there are those in the lectorate who would prefer it to be in Deventer because that is where the lectorate is located.
Dorrestijn:	The Ethics Lab should accommodate at least twenty people, but preferably thirty+ people, to fit one student class. Getting a room of that size is doubtful, but not impossible if the lectorate comes with a good proposal for the lab. Getting a room the size of the current lectorate room is a surety. Either way, the lab would need to be used enough, or Saxion would reassign the room for another purpose. With a bit of luck, it will be possible to have the lab the lectorate wants.
Willems:	If it were to be in a room, it would be nice if the lab could fit around sixteen people, which is the size of half a student class. It is rather unknown if it is possible to get a room like that, and there is a possibility the lectorate would have to share the room with others. The lectorate has big dreams, even if they might not be entirely realistic.
Van der Heijden	Having a calm and safe mood in the room, where you can keep an overview of everything that happens, is crucial. The size should be limited to no more than fifteen people, as you that mood when there are more people. For bigger activities, such as readings, people would have to use another room.

Commonality: The members of the lectorate agree that there is a difference in what the lectorate wishes for in an Ethics Lab, and what is realistic.

Difference: There are disagreements on what exactly is realistic, in terms of the practical side of setting up a lab. Some think getting a small room will be difficult enough, while others think a large room is a realistic option. This disagreement can be recognised in their opinion on capacity too, with some wanting the lab to suit individuals and smaller groups and others wanting the lab to accommodate classes.

Topic 8: opening hours of the Ethics Lab

Siebrand:	Entrance to the lab could be granted on request/reserving it for use. Another option is to have a front desk set-up where people can come into the lab during certain hours, when someone from the lectorate or otherwise is at the desk.
Dorrestijn:	Having the lab open at all hours is not achievable, best-case scenario is during Saxion opening hours. This would require a caretaker, though, which will be difficult to achieve. Most likely, the lab would be locked, and people could get access by requesting a key at a Saxion front desk, just like the current set-up with the lectorate room.
Willems:	N/A.
Van der Heijden	It would be nicest if the Ethics Lab were open during Saxion opening hours, but that might prove difficult to arrange. Perhaps working with requests or time slots could work.

Commonality: having the Ethics Lab open during the Saxion opening hours is ideal but might be difficult to achieve. Other options with requests, a front desk, or time slots could work as an alternative.

Topic 9: preference inclusion interactive installation

Siebrand:	There is no large difference between installations and practice-oriented methods. In both cases, the users experience something and then you reflect on it afterwards. The reflecting is the important bit. Both are a way to make ethics more tangible.
Dorrestijn:	Installations should absolutely be included. The ideal lab can be described as museum-like, because of the installations.
Willems:	Installations can add value, but they come with practical concerns. It is nice to have them, but it might be a tad difficult, so they are not required.
Van der Heijden	Having a few installations would be nice, but they should not be the focal point of the lab and they are not necessary.

Difference: to some members of the lectorate, the installations are a natural inclusion in the Ethics Lab. Others do not consider their inclusion necessary, seeing the installations as a bonus addition to the true focus of the Ethics Lab.

I. Commonalities

- **Commonality in thoughts on the added value of the Ethics Lab:** The added value of the Ethics Lab lies in making ethics more accessible, visible, and tangible. It also adds value by acting as profiling for ethics and for the E&T lectorate.
- **Commonality in intended use of the Ethics Lab:** the Ethics Lab should have physical aspects, practice-oriented method or otherwise, that help in making ethics more tangible and the lab should have workplaces where people can do their thing.
- **Commonality in preference concerning working together with other lectorates on a multifunctional lab:** Having a lab just for ethics trumps working together on a multifunctional lab with other lectorates. There is a real risk that ethics becomes an afterthought if they work with other lectorates.
- **Commonality in preference on having a fixed physical location:** there is a clear preference for the Ethics Lab to have a fixed physical location. Any mobile parts would be a nice bonus. Creating a digital lab is not an option, as this would change the concept too much.
- **Commonality in personal interpretation of the aesthetics of the Ethics Lab:** The room should have philosophical elements, for example portraits of philosophers.
- **Commonality in the capacity of the Ethics Lab + perceived limitations:** The members of the lectorate agree that there is a difference in what the lectorate wishes for in an Ethics Lab, and what is realistic.
- **Commonality in thoughts on the opening hours:** having the Ethics Lab open during the Saxion opening hours is ideal but might be difficult to achieve. Other options with requests, a front desk, or time slots could work as an alternative.

II. Differences

- **Difference in thoughts on the intended use of the Ethics Lab:** the intended use of the Ethics Lab is imagined differently by the members of the lectorate. To some, it is an amenity-focused place where workshops and lectures can be held, or groups can be invited to; to others, it is more of a quiet place where people can come to learn and do their own things.
- **Difference in the intended target group:** the intended target audience of the lab varies widely, ranging from limited to students and the lectorate itself to everyone.
- **Difference in the preference concerning working together with other lectorates on a multifunctional lab:** The willingness to work with other lectorates ranges from 'if this does not work out, it is a good fallback' to 'it could have advantages' to 'no'.
- **Difference in thoughts on the aesthetic and layout of the Ethics Lab:** The exact details of the philosophical elements differ. There is no commonly imagined aesthetic and layout for the Ethics Lab yet, with each member of the lectorate having a different focus.

- **Difference in thoughts on the limitations:** There are disagreements on what exactly is realistic, in terms of the practical side of setting up a lab. Some think getting a small room will be difficult enough, while others think a large room is a realistic option. This disagreement can be recognised in their opinion on capacity too, with some wanting the lab to suit individuals and smaller groups and others wanting the lab to accommodate classes.
- **Difference in thoughts on the inclusion of interactive installations:** to some members of the lectorate, the installations are a natural inclusion in the Ethics Lab. Others do not consider their inclusion necessary, seeing the installations as a bonus addition to the true focus of the Ethics Lab.

Appendix E. Initial Cards for Roleplay Session at 75% scale

Woongenot	Woongenot	Woongenot
Elke dag kom je hier vlak langs; misschien zie je het gebied zelfs vanuit je huis. <i>"Ik woon hier zo heerlijk en die zonnepanelen verpesten de prachtige natuurlijke woonomgeving."</i>	Elke dag kom je hier vlak langs; misschien zie je het gebied zelfs vanuit je huis. <i>"Ik woon hier zo heerlijk en die zonnepanelen verpesten de prachtige natuurlijke woonomgeving."</i>	Elke dag kom je hier vlak langs; misschien zie je het gebied zelfs vanuit je huis. <i>"Ik woon hier zo heerlijk en die zonnepanelen verpesten de prachtige natuurlijke woonomgeving."</i>
3/3	3/3	3/3
Landschap	Landschap	Landschap
Het zou zonde zijn om zo'n pittoreske omgeving te vernielen. <i>"Dit is een kleinschalig boerenlandschap, gevormd door de eeuwen heen."</i>	Het zou zonde zijn om zo'n pittoreske omgeving te vernielen. <i>"Dit is een kleinschalig boerenlandschap, gevormd door de eeuwen heen."</i>	Het zou zonde zijn om zo'n pittoreske omgeving te vernielen. <i>"Dit is een kleinschalig boerenlandschap, gevormd door de eeuwen heen."</i>
3/3	3/3	3/3
Dierenwelzijn	Dierenwelzijn	Dierenwelzijn
Je vindt dat de dieren niet vergeten moeten worden in alle drukte. <i>"Dit is al heel lang een leefgebied van dassen, reeën, en roofvogels."</i>	Je vindt dat de dieren niet vergeten moeten worden in alle drukte. <i>"Dit is al heel lang een leefgebied van dassen, reeën, en roofvogels."</i>	Je vindt dat de dieren niet vergeten moeten worden in alle drukte. <i>"Dit is al heel lang een leefgebied van dassen, reeën, en roofvogels."</i>
3/3	3/3	3/3

Duurzame energie	Duurzame energie	Duurzame energie
Verduurzamen zou iedereen aan moeten gaan. <i>"Fossiele brandstoffen moeten zo snel mogelijk vervangen worden door hernieuwbare energie."</i>	Verduurzamen zou iedereen aan moeten gaan. <i>"Fossiele brandstoffen moeten zo snel mogelijk vervangen worden door hernieuwbare energie."</i>	Verduurzamen zou iedereen aan moeten gaan. <i>"Fossiele brandstoffen moeten zo snel mogelijk vervangen worden door hernieuwbare energie."</i>
3/3	3/3	3/3
Brandgevaar	Brandgevaar	Brandgevaar
Als de zonnepanelen er komen, dan moeten ze sowieso goed afgeschermd worden. <i>"Die zonnepanelen met batterijen hebben een verhoogd risico op ontbranding."</i>	Als de zonnepanelen er komen, dan moeten ze sowieso goed afgeschermd worden. <i>"Die zonnepanelen met batterijen hebben een verhoogd risico op ontbranding."</i>	Als de zonnepanelen er komen, dan moeten ze sowieso goed afgeschermd worden. <i>"Die zonnepanelen met batterijen hebben een verhoogd risico op ontbranding."</i>
3/3	3/3	3/3
Cultuurhistorie	Cultuurhistorie	Cultuurhistorie
De culturele en historische achtergrond van deze regio gaat je aan. <i>"Nergens anders in Nederland bestaat dit. Er gaat een uniek stukje Achterhoek verloren."</i>	De culturele en historische achtergrond van deze regio gaat je aan. <i>"Nergens anders in Nederland bestaat dit. Er gaat een uniek stukje Achterhoek verloren."</i>	De culturele en historische achtergrond van deze regio gaat je aan. <i>"Nergens anders in Nederland bestaat dit. Er gaat een uniek stukje Achterhoek verloren."</i>
3/3	3/3	3/3

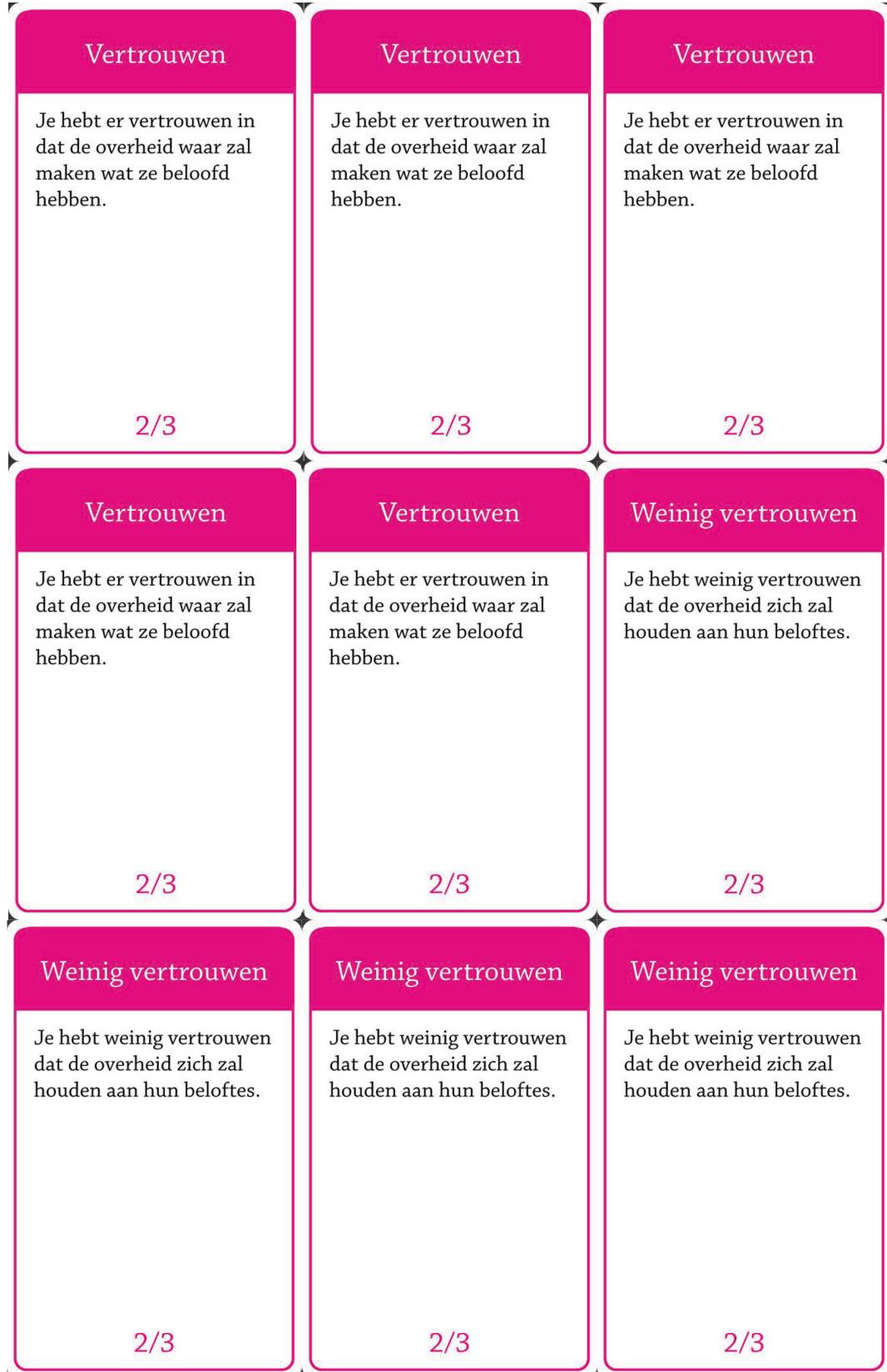

Risico op diefstal	Risico op diefstal	Risico op diefstal
Je hebt via via gehoord dat zonnepanelen wel eens gestolen worden. <i>"Ik wil geen criminelen in mijn buurt die zonnepanelen komen weghalen."</i>	Je hebt via via gehoord dat zonnepanelen wel eens gestolen worden. <i>"Ik wil geen criminelen in mijn buurt die zonnepanelen komen weghalen."</i>	Je hebt via via gehoord dat zonnepanelen wel eens gestolen worden. <i>"Ik wil geen criminelen in mijn buurt die zonnepanelen komen weghalen."</i>
3/3	3/3	3/3
Brandgevaar	Dierenwelzijn	Duurzame energie
Als de zonnepanelen er komen, dan moeten ze sowieso goed afgeschermd worden. <i>"Die zonnepanelen met batterijen hebben een verhoogd risico op ontbranding."</i>	Je vindt dat de dieren niet vergeten moeten worden in alle drukte. <i>"Dit is al heel lang een leefgebied van dassen, reeën, en roofvogels."</i>	Verduurzamen zou iedereen aan moeten gaan. <i>"Fossiele brandstoffen moeten zo snel mogelijk vervangen worden door hernieuwbare energie."</i>
3/3	3/3	3/3
Cultuurhistorie	Risico op diefstal	Woongenot
De culturele en historische achtergrond van deze regio gaat je aan. <i>"Nergens anders in Nederland bestaat dit. Er gaat een uniek stukje Achterhoek verloren."</i>	Je hebt via via gehoord dat zonnepanelen wel eens gestolen worden. <i>"Ik wil geen criminelen in mijn buurt die zonnepanelen komen weghalen."</i>	Elke dag kom je hier vlak langs; misschien zie je het gebied zelfs vanuit je huis. <i>"Ik woon hier zo heerlijk en die zonnepanelen verpesten de prachtige natuurlijke woonomgeving."</i>
3/3	3/3	3/3

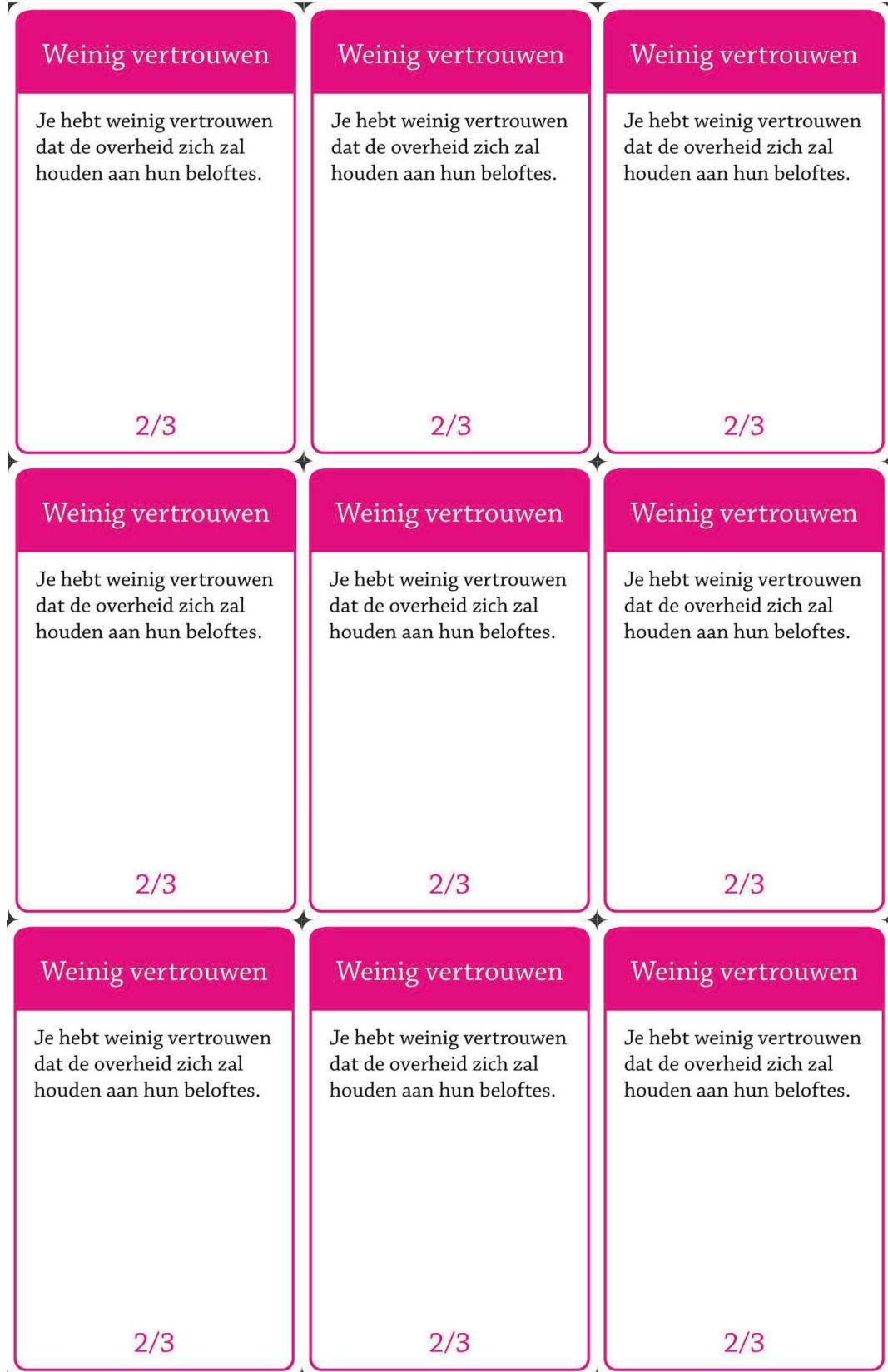

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

1/3

Stedeling

Je woont in de stad, een paar kilometer verderop. Je denkt dat je het gebied waar het om gaat wel een keertje vanuit het raam van de auto of de trein gezien hebt.

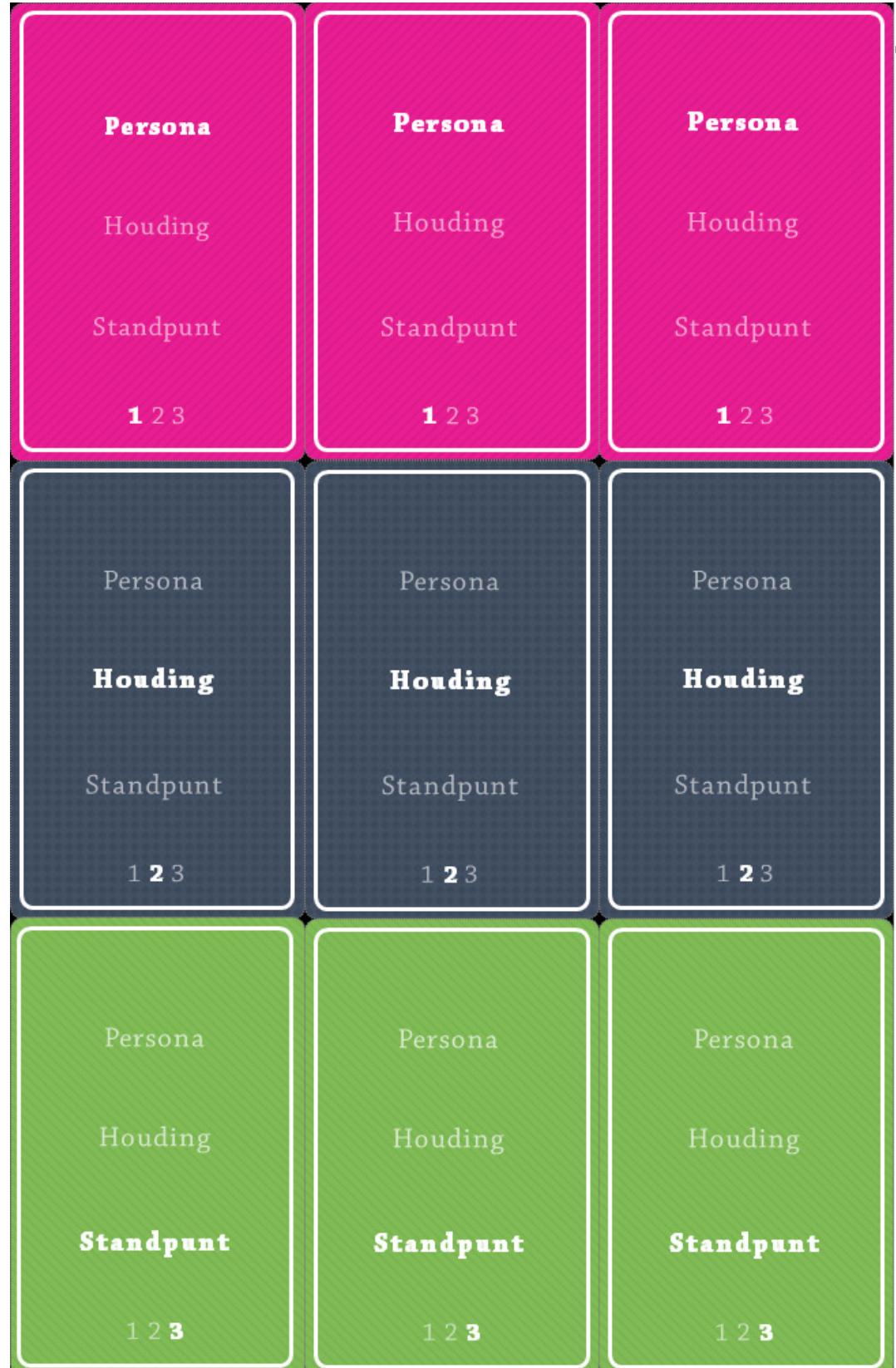
1/3

Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3	Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3	Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3
Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3	Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3	Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3
Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3	Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3	Plattelandbewoner Je woont op het platteland, een paar kilometer verderop. Zelf heb je geen zicht op het gebied waar het om gaat. 1/3

Aanwonende ★	Aanwonende ★	Aanwonende ★
Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.	Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.	Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.
1/3	1/3	1/3
Aanwonende ★	Aanwonende ★	Aanwonende ★
Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.	Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.	Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.
1/3	1/3	1/3
Aanwonende ★	Aanwonende ★	Aanwonende ★
Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.	Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.	Je woont direct naast het gebied in kwestie. Wat er ook gebeurt, het gaat flink wat invloed hebben op jouw leven. Jij bent een van de mensen die het burgerberaad bijeen heeft geroepen.
1/3	1/3	1/3

Appendix F. Updated Cards from the Roleplay Card Maker Tool at 75% scale

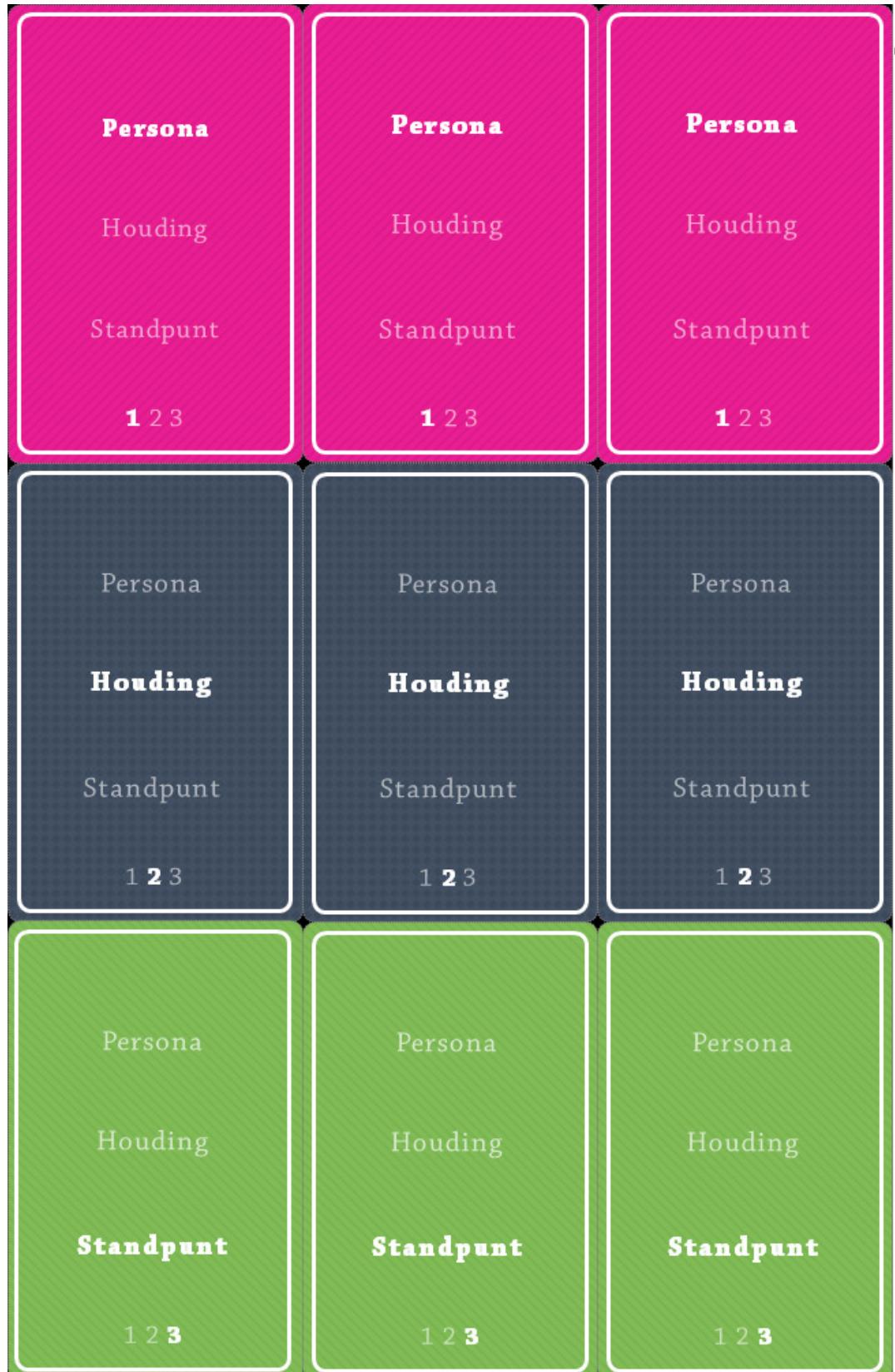
P R I N T D O C U M E N T A 4 D U B B E L Z I J D I G

A C H T E R K A N T

VOORKANT

<p>Persona</p> <p>Dit is wie de rol is en wat de relatie tot de situatie is. Pas de naam van de persona ook aan.</p> <p>Voorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je bent een buschauffeur die elke dag in de file staat. • Je bent een huiseigenaar en de overheid wil een snelweg over jouw land aanleggen. <p>1 2 3</p>	<p>Buschauffeur</p> <p>Je bent een buschauffeur die elke dag heen en weer rijdt vanuit het centrum van de stad naar omliggende dorpen. Je staat elke dag in de file en loopt veel vertraging op.</p> <p>1 2 3</p>	<p>Huiseigenaar</p> <p>Je bent een huiseigenaar op het platteland. De overheid is van plan de doorstroming van het verkeer te verbeteren en wil graag een snelweg over jouw land aanleggen.</p> <p>1 2 3</p>
<p>Houding</p> <p>Dit is hoe de rol zich verhoudt tot een andere rol.</p> <p>Voorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je hebt weinig vertrouwen in de overheid. • Je steunt graag lokale winkeliers. <p>1 2 3</p>	<p>Weinig vertrouwen</p> <p>Je hebt weinig vertrouwen dat de overheid zich zal houden aan hun beloftes.</p> <p>1 2 3</p>	<p>Steun bieden</p> <p>Je steunt graag de lokale bevolking door bij kleine winkeltjes te shoppen in plaats van online te bestellen.</p> <p>1 2 3</p>
<p>Standpunt</p> <p>Dit is iets rondom de situatie waar de rol een mening over heeft. Pas de naam van het standpunt ook aan en voeg onderaan een leuke quote toe.</p> <p>Voorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je bent bang jouw baan te verliezen. • Je kan wat extra geld goed gebruiken. <p>"Dit is een leuke quote van de rol over het standpunt."</p> <p>1 2 3</p>	<p>Baanzekerheid</p> <p>Je bent bang dat je door deze situatie jouw baan zal verliezen.</p> <p>"Allemaal wel leuk en aardig zo, maar wij zijn straks de dupe."</p> <p>1 2 3</p>	<p>Geldnood</p> <p>Je zit niet al te ruim en kan wat extra geld goed gebruiken.</p> <p>"Dit is eigenlijk wel een meeval voor mij."</p> <p>1 2 3</p>

Appendix G. Informed Consent Form Roleplay Card Maker Tool Testing

Context

Het lectoraat Ethiek & Techniek van het Saxion wil graag een Ethieklab creëren. Michelle Buis onderzoekt de mogelijkheden van het Ethieklab voor haar Master thesis in Industrial Design Engineering. Dit wordt gedaan onder begeleiding van Dr.ir. Wouter Eggink van Universiteit Twente (w.eggink@utwente.nl). Het Ethieklab zal een lab worden die gebruikers ondersteund in het voorbereiden en uitvoeren van verschillende praktische werkvormen. Als voorbeeld wordt een tool gemaakt die helpt bij het creëren van kaarten voor de rollenspel werkform.

Doel van het onderzoek

Het doel van deze test is om het werken en gebruiksgemak van de rollenspel kaartenmaker vast te stellen, plus eventuele verbeterpunten.

Procedures

Het onderzoek bestaat uit een gebruikerstest met mondelinge vragen. Antwoorden op de vragen worden genoteerd.

Mogelijke voordelen

De antwoorden op dit interview zullen worden gebruikt om de tool te verbeteren.

Confidentialiteit

De antwoorden op de interviews zullen alleen gebruikt worden binnen het afstudeerproject rondom het Ethieklab en zullen niet daarbuiten worden verspreid.

Recht op terugtrekking uit het onderzoek

Tijdens of na het interview kan alsnog gekozen worden om niet meer mee te doen. Als dit het geval is zullen de antwoorden respectievelijk niet opgeslagen worden of verwijderd worden. In het geval dat de antwoorden al verwerkt zijn binnen het afstudeerproject zal de inhoud van deze zaken niet gewijzigd worden.

Vragen

Voor eventuele vragen over het interview of het onderzoek kan gemaild worden naar r.m.buis@student.utwente.nl. Vragen betreffende de begeleiding van het afstudeerproject of vergelijkbare onderwerpen kunnen gemaild worden naar w.eggink@utwente.nl.

Meedoen met het onderzoek

Geef aan:	Ja	Nee
Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen, of het is aan mij voorgelezen. Ik heb vragen kunnen stellen over het onderzoek en alle vragen zijn voldoende beantwoord	☐	☐
Ik doe vrijwillig mee met dit onderzoek en begrijp dat ik mag weigeren om vragen te beantwoorden. Ik snap dat ik elk moment mag kiezen om me terug te trekken uit dit onderzoek, zonder een reden te hoeven geven.	☐	☐
Ik geef toestemming dat de informatie die ik deel wat betreft de kaartenmaker gebruikt kan worden in dit afstudeerproject.	☐	☐
Ik geef toestemming dat er foto's, screenshots, en/of printjes gemaakt zullen worden van de dingen die ik maak in de kaartenmaker en dat deze in het afstudeerproject gebruikt kunnen worden.	☐	☐

Naam deelnemer

Handtekening

Datum

Naam onderzoeker

Handtekening

Datum

